

Finnish
Consulting
Group

Tankavaaran osayleiskaava

KAAVASELOSTUS, EHDOTUSVAIHE

Sodankylän kunta

26.5.2026

P39399

Sisällys

1	Perus- ja tunnistetiedot	6
1.1	Kaavan tausta ja tarkoitus	6
1.2	Luettelo liitteistä ja taustaselvityksistä	8
1.3	Tiivistelmä.....	9
2	Osallistuminen	10
2.1	Viranomaisyhteistyö.....	10
3	Suunnittelun lähtökohdat.....	10
3.1	Valtakunnalliset alueidenkäyttötavoitteet.....	10
3.2	Maakuntakaavoitus	12
3.2.1	Pohjois-Lapin maakuntakaava 2040	12
3.2.2	Vireillä olevat maakuntakaavat	20
3.3	Yleiskaavat	21
3.4	Asemakaavat	26
3.5	Rakennusjärjestys.....	26
4	Selvitys alueen nykytilasta	27
4.1	Alueen yleiskuvaus ja rakennettu ympäristö	27
4.2	Luonnonympäristö	28
4.2.1	Alueen luontokohteet	28
4.2.2	Uhanalainen ja alueellisesti merkittävä kasvilajisto	30
4.2.3	Linnusto.....	30
4.2.3.1	Suojelullisesti huomionarvoiset lajit ja linnustollisesti arvokkaat kohteet	30
4.2.4	Eläimistö.....	31
4.2.5	Direktiivilajisto	31
4.2.6	Suojelualueet ja suojeluohjelmat	31
4.2.7	Natura-arviointi.....	32
4.3	Pinta- ja pohjavedet	34
4.4	Maa- ja kallioperä.....	35
4.4.1	Kullanhuuhdontaluvat.....	37
4.4.2	Maa-aineisten ottoalueet	39

4.5	Maisema	39
4.5.1	Maiseman nykytila	40
4.5.2	Valtakunnallisesti arvokkaat maisema-alueet	41
4.5.3	Maakunnallisesti arvokkaat maisema-alueet	41
4.5.4	Valtakunnallisesti merkittävät rakennetut kulttuuriympäristöt.....	41
4.5.5	Arvokkaat kulttuuriympäristökohteet	42
4.6	Rakennettu kulttuuriympäristö	42
4.6.1	Rakennettu Kulttuuriympäristö	42
4.7	Muinaisjäännökset	47
4.8	Saamelaiskulttuuri ja poronhoito	48
4.8.1	Poronhoito alueella.....	49
4.8.2	Porojen laidunnus kaava-alueen ympäristössä	51
4.9	Tekninen huolto ja verkostot	53
4.10	Liikenne	54
4.11	Elinkeinot.....	55
4.12	Matkailu.....	56
4.12.1	Selvitys matkailun ohjelmalvelureittien ja matkailurakentamisen sijoittumisesta 56	
4.12.2	Urho kekosen Kansallispuisto	57
4.13	Virkistys	60
4.14	Maanomistus.....	63
5	Yleiskaavan suunnittelun tavoitteet ja eteneminen.....	63
5.1	Yleiskaavan tavoitteet	63
5.2	Yleiskaavan suunnittelun eteneminen	63
5.3	Kaavoituksen vireilletulo (2020).....	63
5.4	Yleiskaavan valmisteluvaihe (2023–2024)	64
5.5	Yleiskaavan ehdotusvaihe (05/2026–07/2026)	64
5.6	Yleiskaavan hyväksymisvaihe (08/2027–02/2027)	64
6	Yleiskaavan ratkaisut, merkinnät ja määräykset	65
6.1	Yleiskaavaaluonnos	65
6.2	Yleiskaavaehdotus	67

6.2.1	Kaavakarttaan valmisteluvaiheen nähtävilläolon jälkeen tehdyt muutokset	68
6.2.2	Kaavan sisältö.....	71
6.3	Kaavaehdotus hyväksymiskäsittelyyn	72
6.4	Kaavan rakenne ja mitoitus	73
6.4.1	Mitoitus.....	73
6.4.2	Korttelialueet	74
6.4.3	Muut alueet.....	75
6.4.4	Muut merkinnät	77
6.5	Koko yleiskaava-aluetta koskevat määräykset.....	82
7	Osayleiskaavan vaikutukset	82
7.1	Vaikutukset ihmisten elinoloihin ja viihtyvyyteen	83
7.1.1	Vaikutukset elinkeinotoimintaan	84
7.1.2	Melu	84
7.1.3	Koiratarhat	87
7.1.4	Vaikutukset saamelaisiin, saamelaiskulttuuriin ja saamelaiselinkeinoon	88
7.2	Vaikutukset maa- ja kallioperään, veteen, ilmaan ja ilmastoon	91
7.2.1	Maa- ja kallioperä	91
7.2.2	Pinta- ja pohjavedet	91
7.2.3	Ilmasto.....	93
7.3	Vaikutukset kasvi- ja eläinlajeihin, luonnon monimuotoisuuteen ja luonnonvaroihin	95
7.3.1	Luonnonvarat.....	96
7.3.2	Kansallispuisto.....	97
7.4	Vaikutukset alue- ja yhdyskuntarakenteeseen, yhdyskunta- ja energiatalouteen sekä liikenteeseen.....	97
7.4.1	Yhdyskunta- ja energiatalous.....	98
7.4.2	Vesihuolto	99
7.4.3	Liikenne ja tiestö	100
7.5	Vaikutukset kyläkuvaan, maisemaan, kulttuuriperintöön ja rakennettuun ympäristöön	101
8	Osayleiskaavan suhde muihin selvityksiin ja suunnitelmiin	104
8.1	Valtakunnalliset alueidenkäyttötavoitteet.....	104
8.2	Maakuntakaava	108

9	Toteutus.....	113
---	---------------	-----

*FCG Finnish Consulting Group Oy ("FCG") on laatinut tämän raportin FCG:n asiakkaan ("Asiakas") toimeksianton ja ohjeiden mukaisesti. Tämä raportti on laadittu FCG:n ja Asiakkaan välisen sopimuksen ehtojen mukaisesti. **FCG ei ole vastuussa tästä raportista tai sen käytöstä suhteessa mihinkään muuhun tahoon kuin Asiakkaaseen.***

Tämä raportti voi perustua kokonaan tai osaksi kolmansien osapuolten FCG:lle antamiin tietoihin tai julkisiin lähteisiin ja näin ollen tietoihin, joihin FCG:llä ei ole ollut vaikutusmahdollisuuksia. FCG toteaa nimenomaisesti, ettei sillä ole vastuuta sille annettujen virheellisten tai puutteellisten tietojen perusteella.

Kaikki oikeudet (mukaan lukien tekijänoikeudet) tähän raporttiin kuuluvat FCG:lle, tai Asiakkaalle, mikäli niin on sovittu FCG:n ja Asiakkaan välillä. Tätä raporttia tai sen osaa ei saa muokata tai käyttää uudelleen toiseen tarkoitukseen ilman FCG:n kirjallista lupaa.

1 Perus- ja tunnistetiedot

Kunta:	Sodankylän kunta
Kaavan nimi:	Tankavaaran osayleiskaava
Kaavan laatija	FCG Rakennettu Ympäristö Oy Susanna Paananen, Insinööri YAMK, FISE YKS 585 Tarja Outila, TKT arkkitehti, YKS 726
Vireilletulo:	7.5.2019 KH § 201
Valmisteluvaihe:	4.12.2023 – 26.1.2024
Ehdotusvaihe:	
Lainvoimaisuus:	

Tämä kaavaselostus koskee 26.5.2026 päivättyä kaavakarttaa.

1.1 Kaavan tausta ja tarkoitus

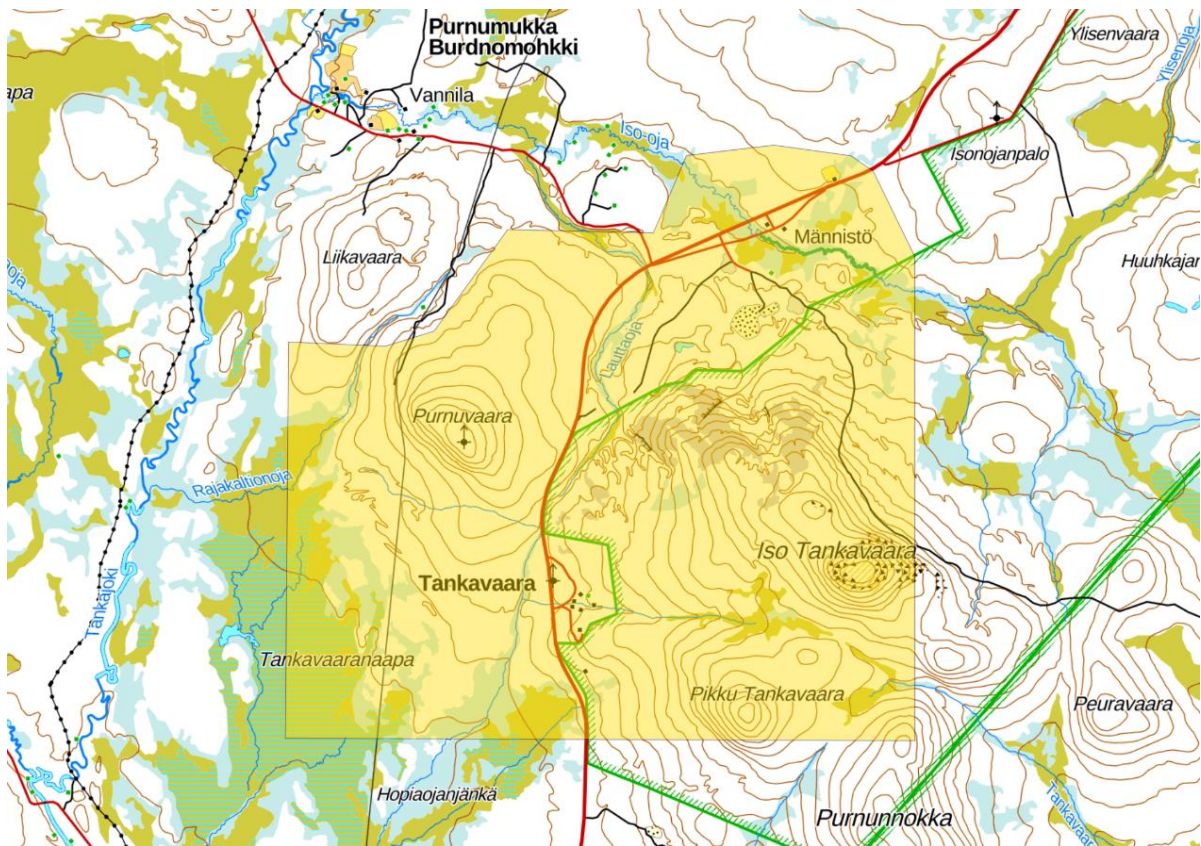
Osayleiskaava on käynnistetty Sodankylän kunnanhallituksen päätöksellä 7.5.2019 (§ 201). Kaavahanke on kuulutettu vireille 22.4.2020.

Kaava-alue käsittää Tankavaaran Kultakylän ja sitä ympäröivät alueet, aluetta halkovan valtatietie 4:n, osan Urho Kekkosen kansallispuistosta sekä Tankavaaran pohjoispuolisia alueita. Alueella ei ole voimassa olevaa oikeusvaikutteista yleis- tai asemakaavaa. Tankavaaran alueen matkailun kehittämiseksi on todettu olevan painetta ja alueen maankäyttöä on syytä tarkastella laajempaan kokonaisuuteen. Yleiskaavatyössä yhteensovitetään alueelle suuntautuvan matkailun kehittämistarpeet sekä metsä- ja porotalouden hoidon, saamelaiskulttuurin ja liikenteen tarpeet. Lisäksi turvataan alueen historialliset-, rakennus- ja kulttuuriperintö- sekä luontoarvot.

Tavoitteena on laatia AKL 44.1 §:n mukainen osayleiskaava. Alueidenkäyttölain mukaan yleiskaavassa voidaan erityisesti määrätä kaavan käyttämisestä suoraan rakentamisluvan myöntämisen perusteena.

Kansallispuistossa toimimista ohjaa alueen hoito- ja käyttösuunnitelma (HKS) ja järjestys sääntö.

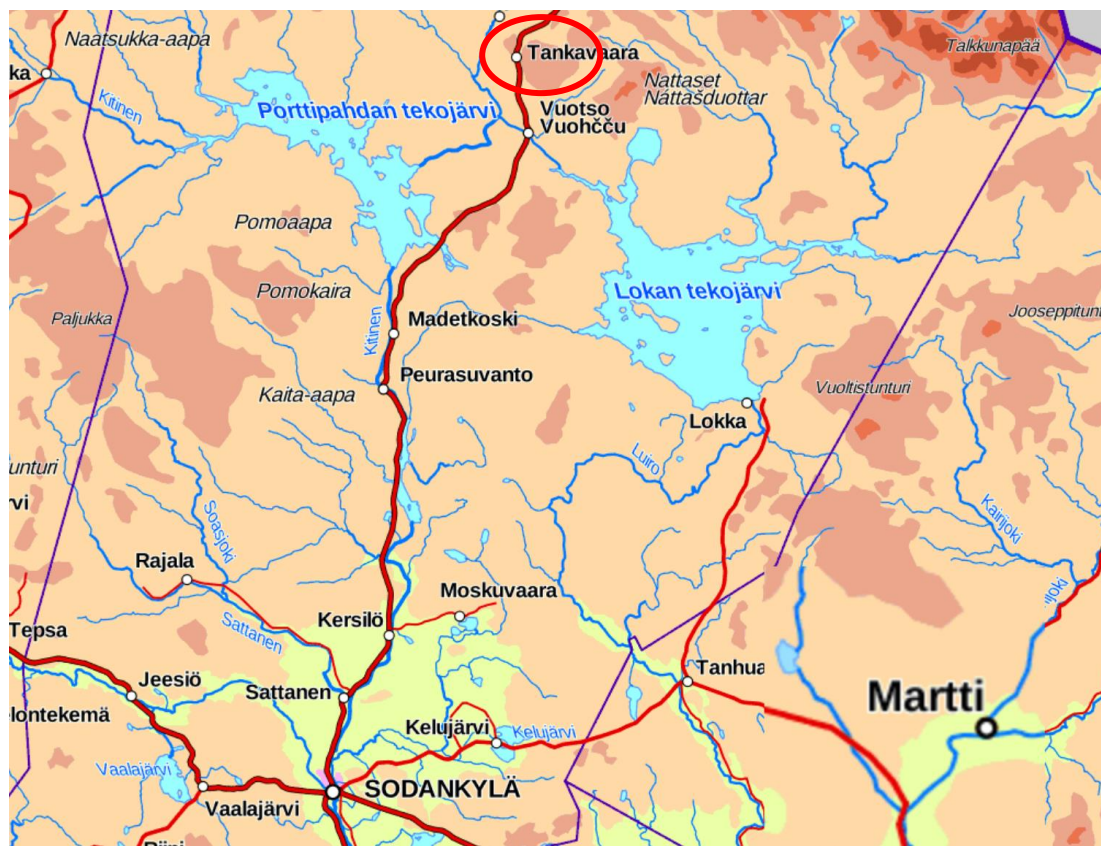
Kaavoitettava alue sijoittuu noin 90 kilometriä Sodankylän kuntakeskuksesta pohjoiseen ja noin 25 kilometriä Saariselän matkailualueesta lounaaseen. Alue on Vuotson kyläkeskuksen pohjoispuolella ja kaava-alueen luoteispuolelle sijoittuu Purnumukan kylä.

Kuva 1 Kaava-alue peruskartalla (Pohjakartta, paikkatietoikkuna, MML 2020).

26.5.2026

PS

Kuva 2 Kaava-alueen seudullinen sijainti (Pohjakartta, paikkatietoikkuna/MML 2020).

1.2 Luettelo liitteistä ja taustaselvityksistä

1. Osallistumis- ja arviointisuunnitelma (päivitetty)
2. Vastineraportti valmisteluvaihe
3. Luontoselvitys
4. Arkeologinen inventointi sekä kohdekortit
5. Meluselvitys
6. Rakennusinventointi
7. Maisemaselvitys
8. Ilmastovaikutusten arviointi
9. Natura-arviointi, täydennetty 16.12.2024

10. Lausunnot Natura-arvioinnista

Tankavaaran osayleiskaavaan on kerätty perustietoa mm. seuraavista selvityksistä ja suunnitelmista:

- Saariselän yleiskaava. Oulun ympäristökehitys Oy. 1991.
- Tankavaaran yleiskaava. 1984.
- Selvitys matkailun ohjelmapalvelureittien ja matkailurakentamisen sijoittumisesta. Kaksilauttanen-Tankavaara-Purnumukka-Vuotso. Yhteenveto. Sweco Ympäristö Oy, 2018.

1.3 Tiivistelmä

Tankavaaran osayleiskaava on laadittu Sodankylän kunnan pohjoisosaan Tankavaaran Kultakylän ja sitä ympäröivien alueiden maankäytön ohjaamiseksi. Suunnittelualue sijoittuu saamelaiden kotiseutualueelle ja käsittää osin Urho Kekkosen kansallispuiston aluetta. Kaavan tavoitteena on mahdollistaa alueen hallittu ja kestävä kehittäminen erityisesti matkailun näkökulmasta sekä sovittaa yhteen matkailu, poronhoito, kullanhuuhdonta, luonnonsuojelu, saamelaiskulttuuri ja muu maankäyttö.

Osayleiskaavassa rakentaminen ja uudet toiminnot on keskitetty olemassa olevan rakenteen ja infrastruktuurin yhteyteen, erityisesti Tankavaaran Kultakylän, Purnuvaaran ja Iso-ojan alueille. Laajat metsä-, suo- ja poronhoitoalueet sekä arvokkaat luonto- ja kulttuuriympäristöt säilyvät pääosin rakentamattomina. Kaava turvaa Natura 2000 -alueiden, luonnonsuojelualueiden, maisemallisesti arvokkaiden alueiden sekä valtakunnallisesti ja paikallisesti merkittävien kulttuuriperintökohteiden säilymistä.

Osayleiskaavan vaikutukset luonnonympäristöön, maisemaan, kulttuuriympäristöön, yhdyskuntarakenteeseen sekä ihmisten elinoloihin arvioidaan pääosin vähäisiksi. Kaava tukee matkailuelinkeinojen kehittymistä ja alueen elinvoimaa, turvaa poronhoidon ja saamelaiskulttuurin harjoittamisen edellytyksiä sekä ohjaa luonnonvarojen käyttöä kestäväällä tavalla. Mahdolliset haitalliset vaikutukset liittyvät pääosin paikallisiin häiriöihin, kuten lisääntyvään liikenteeseen ja matkailusesongin aikaiseen käyttöpaineeseen, joita voidaan lieventää yksityiskohtaisemmalla suunnittelulla ja lupamenettelyillä.

Osayleiskaava on laadittu oikeusvaikutteisena ja se voi toimia alueidenkäyttölain mukaisesti suoraan rakentamisluvan myöntämisen perusteena. Kaavan toteutus etenee vaiheittain yksittäisten hankkeiden kautta ja tukeutuu olemassa olevaan tieverkkoon ja tekniseen

huoltoon. Toteutusta ohjaa Sodankylän kunnan rakennusvalvontaviranomainen yhteistyössä muiden toimivaltaisten viranomaisten kanssa. Kaava luo joustavat ja pitkäjänteiset puitteet Tankavaaran alueen kehittämiseksi sen erityispiirteet huomioon ottaen.

2 Osallistuminen

Tankavaaran osayleiskaavan vireilletulon yhteydessä on laadittu AKL 63 §:n mukainen osallistumis- ja arviointisuunnitelma. Osallistumis- ja arviointisuunnitelmassa (OAS) on esitelty kaavan laatimisessa noudatettavat osallistumis- ja vuorovaikutusmenetelmät, kerrottu kaavoituksen päätavoitteet, suunnittelun eteneminen ja alustava aikataulu sekä kuvattu kaavoituksen yhteydessä laadittavat selvitykset ja vaikutustenarvioinnit. Osallistumis- ja arviointisuunnitelmaa päivitetään kaavaprosessin edetessä ja se on osa kaavaselostuksen oheisaineistoa.

2.1 Viranomaisyhteistyö

Kaavaprosessin yhteydessä pidetään viranomaisneuvottelut kaavan valmisteluvaiheessa ja kaavan ehdotusvaiheessa (AKL 66.2 §, MRA 18 §).

Aloitustavaiheen viranomaisneuvottelu pidettiin 15.6.2020 etänä Teams-neuvotteluna *Poikkeustilain* nojalla (koronaepidemia).

Ennen kaavan valmisteluaineiston nähtäville asettamista on käyty poronhoitolain 53 §:n mukainen neuvottelu 29.10.2020 sekä saamelaiskäräjälain 9 §:n mukainen neuvottelu 4.12.2020.

Osayleiskaavan ehdotusvaiheen PHL 53 §:n mukainen neuvottelu järjestettiin 5.12.2024. Toinen PHL 53 §:n mukainen neuvottelu järjestettiin 14.11.2025.

Osayleiskaavan ehdotusvaiheen neuvottelu saamelaiskäräjälain 9 §:n mukaisesti järjestettiin 5.12.2024. Toinen saamelaiskäräjälain 9 §:n mukainen neuvottelu järjestettiin 20.3.2026.

3 Suunnittelun lähtökohdat

3.1 Valtakunnalliset alueidenkäyttötavoitteet

Valtakunnalliset alueidenkäyttötavoitteet (VAT) ovat osa alueidenkäyttölain (AKL) (ennen 1.1.2025 maankäyttö ja rakennuslaki (MRL)) mukaista alueidenkäytön suunnittelujärjestelmää. Alueidenkäyttölain 24 §:n mukaan tavoitteet on otettava huomioon ja niiden

toteuttamista on edistettävä maakunnan suunnittelussa, kuntien kaavoituksessa ja valtion viranomaisten toiminnassa.

- 1) Toimivat yhdyskunnat ja kestävä liikkuminen
- 2) Tehokas liikennejärjestelmä
- 3) Terveellinen ja turvallinen elinympäristö
- 4) Elinvoimainen luonto- ja kulttuuriympäristö sekä luonnonvarat
- 5) Uusiutumiskykyinen energiahuolto

Tankavaaran osayleiskaavaa koskevat seuraavat tavoitteet:

Toimivat yhdyskunnat ja kestävä liikkuminen

Edistetään koko maan monikeskuksista, verkottuvaa ja hyviin yhteyksiin perustuvaa aluerakennetta, ja tuetaan eri alueiden elinvoimaa ja vahvuuksien hyödyntämistä. Luodaan edellytykset elinkeino- ja yritystoiminnan kehittämiseksi.

Alueen elinkeinotoiminta on matkailupainotteista, mikä luo edellytyksiä koko Lapin elinkeino- ja yrityselämän kehittämiseen.

Tehokas liikennejärjestelmä

Alueen läpi kulkee VT4/E75 –tien kautta koko Pohjois-lapin ja jäämerelle suuntautuva paikallinen ja kansainvälinen liikenne.

Elinvoimainen luonto- ja kulttuuriympäristö sekä luonnonvarat

Huolehditaan valtakunnallisesti arvokkaiden kulttuuriympäristöjen ja luonnonperinnön arvojen turvaamisesta. Tämä koskee ennen kaikkea Jatkosodan aikaisten saksalaisten puolustuslinjan säilyttämistä.

Edistetään luonnon monimuotoisuuden kannalta arvokkaiden alueiden ja ekologisten yhteyksien säilymistä. Tavoite on selkeä UKK-puiston ja Natura-verkostoon kuuluvalla alueella, mutta myös puiston lähi- ja vaikutusalueella.

Huolehditaan virkistyskäyttöön soveltuvien alueiden riittävydestä sekä viheralueverkoston jatkuvuudesta, mikä liittyy alueen luontomatkailuun.

Edistetään luonnonvarojen kestävää hyödyntämistä, mikä koskee alueella ennen kaikkea kulan kaivuuta.

Huolehditaan maa- ja metsätalouden kannalta merkittävien yhtenäisten viljely- ja metsäalueiden sekä saamelaiskulttuurin ja -elinkeinojen kannalta merkittävien alueiden säilymisestä. Alue on saamelaisten kotiseutualuetta, siksi saamelaiskulttuurin turvaaminen on

peruslähtökohta. Esimerkiksi poronhoidon turvaaminen suunnittelussa ja toteutuksessa koskee koko kaava-aluetta, ei pelkästään valtionmaata.

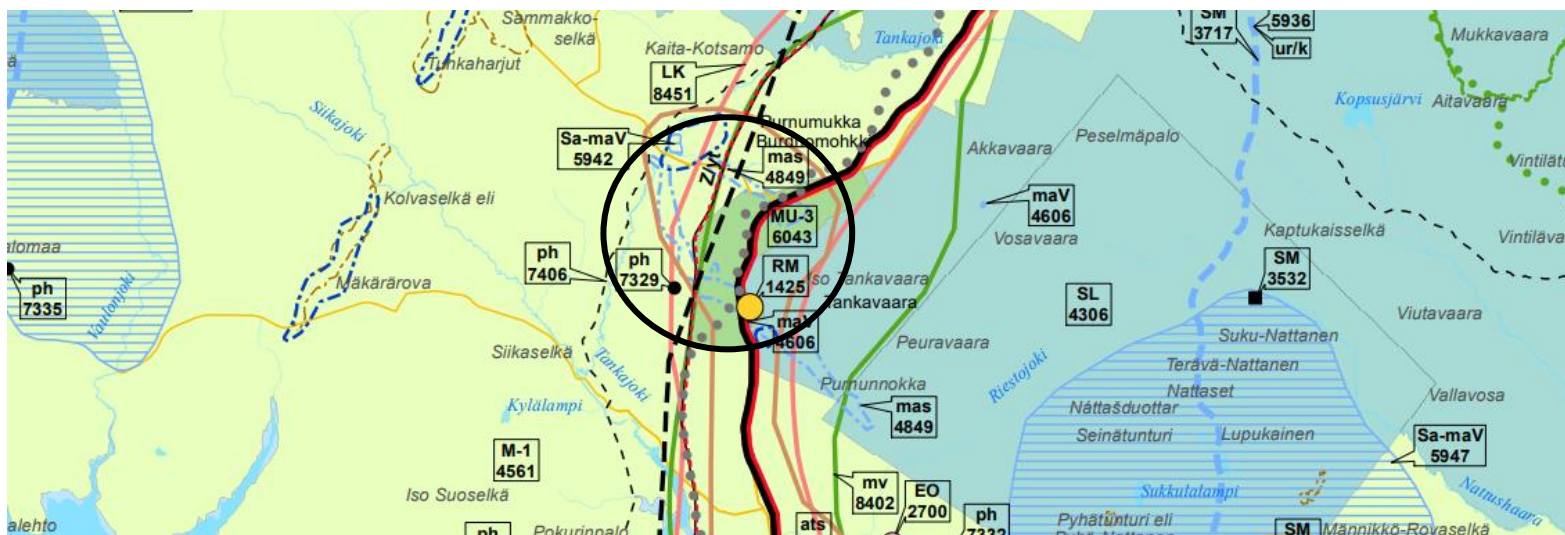
Uudistumiskykyinen energiahuolto

Alueen läpi kulkee Fingridin valtakunnallinen siirtolinja, johon on myös varaus kapasiteetin kasvattamiseen ja pohjoismaisen verkon vahvistamisen.

Valtakunnallisia alueidenkäyttötavoitteita annettaessa on otettava huomioon AKL:n 1 §:ssä säädetyt lain yleiset tavoitteet ja 5 §:ssä säädetyt alueiden käytön suunnittelun tavoitteet.

3.2 Maakuntakaavoitus

3.2.1 Pohjois-Lapin maakuntakaava 2040

Kuva 3 Ote Pohjois-Lapin maakuntakaava 2040:stä (Lähde: Lapin liitto). Alueen sijainti on osoitettu mustalla ympyrällä.

Pohjois-Lapin maakuntakaava 2040 koskee Inarin, Sodankylän ja Utsjoen kuntia.

Lapin liiton hallitus on määrännyt 26.8.2024 (§ 102) Pohjois-Lapin maakuntakaavan 2040 tulemaan voimaan maankäyttö- ja rakennuslain 201 §:n mukaisesti. Maakuntakaava on saanut lainvoiman 20.3.2026. Voimaan tullessaan Pohjois-Lapin maakuntakaava 2040 kumosi vanhan Pohjois-Lapin maakuntakaavan.

Koko maakuntakaava-aluetta koskevat seuraavat suunnittelumääräykset:

Alueidenkäyttöä ja toimintoja suunniteltaessa tulee edistää yhdyskuntarakenteen eheyttämistä, elinympäristön laadun parantamista sekä joukkoliikenteen ja kevyen liikenteen edellytysten kehittämistä. Suunnittelussa on kiinnitettävä huomiota alueen erityisolosuhteisiin.

Saamelaisen kotiseutualueella alueidenkäytön suunnittelussa turvataan saamelaisille alkuperäiskansana oikeus ylläpitää ja kehittää omaa kieltään ja kulttuuriaan.

Alueidenkäytön suunnittelussa on otettava huomioon maapuolustuksen ja rajavallvonnan tarpeet ja turvattava niille riittävät alueelliset kehittämisestä edellytykset ja toimintamahdollisuudet.

Kaava-alueella seudullisesti merkittävän vähittäiskaupan suuryksikön koon alaraja on 4 000 k-m².

Ranta-alueilla taajamatoimintojen alueiden (A), keskuskylä (at ja ats), ja keskustatoimintojen kohteiden (c) sekä palvelujen alueiden ja rajakauppakylä (p) ulkopuolella vapaan rantaviivan osuus tulee olla vähintään puolet muunnetusta rantaviivasta. Pysyvän asutuksen sijoittumista tulee edistää olemassa olevaa rakennetta täydentäen. Ranta-alueilla tulee turvata rannan suuntainen kulkuyhteys.

Alueidenkäytön suunnittelussa on alueen erityispiirteisiin tukeutuen otettava huomioon arvokkaat luonnonympäristöt, arvokkaat maisema-alueet, rakennetut kulttuuriympäristöt, saamelaisen kulttuuriympäristön erityispiirteet ja arkeologinen kulttuuriperintö sekä kiinnitettävä erityistä huomiota rakennetun ympäristön laatuun. Suunnittelussa on huolehdittava valtakunnallisesti arvokkaiden kulttuuriympäristöjen ja luonnonperinnön arvojen turvaamisesta sekä edistettävä luonnon monimuotoisuuden kannalta arvokkaiden alueiden ja ekologisten yhteyksien säilymistä.

Maisemallisesti herkillä alueilla, kuten jokien ja järvien rannoilla ja arvokkaimmilla vaara- ja tunturi-alueilla sekä pääteiden, matkailupalvelualueiden, retkeilyreittien ja taajamien läheisissä metsissä metsänkäsittelytoimenpiteet on suunniteltava huolellisesti ottaen huomioon maiseman ominaispiirteet ja pyrittävä välttämään suuria muutoksia.

Rakennuksia tai muita huomattavia rakenteita ei tule suunnitella sijoitettavaksi maisemallisesti aroille paikoille, kuten kapeisiin niemen kärkiin ja kannaksille sekä rantamaisemaa hallitsevien kumpareiden huipulle.

Alueidenkäytön suunnittelussa on huolehdittava maa- ja metsätalouden kannalta merkittävien yhtenäisten pelto- ja metsäalueiden sekä saamelaiskulttuurin ja -elinkeinojen kannalta merkittävien alueiden säilymisestä.

Tuulivoimalat tulee sijoittaa keskitetysti usean tuulivoimalan yksiköihin. Kunnan kaavoituksessa ja muussa alueidenkäytön suunnittelussa on otettava huomioon tuulivoiman

rakentamisen vaikutukset maisemaan, asutukseen, loma-asutukseen, linnustoon ja muuhun elämistöön, luonnon monimuotoisuuteen ja kulttuuriperintöön sekä yhteisvaikutukset muiden maankäyttöhankkeiden kanssa ja lievennettävä haitallisia vaikutuksia. Tuulivoimaloiden suunnittelussa on turvattava puolustusvoimien toimintaedellytykset sekä selvitettävä ja otettava huomioon tuulivoimaloiden vaikutukset tutkajärjestelmiin, puolustusvoimien radioyhteyksiin ja muihin viestintäjärjestelmiin.

Tuulivoimaloita ja muita korkeita rakenteita suunniteltaessa on otettava huomioon lentoesteiden korkeusrajoitukset.

Alueidenkäytön suunnittelussa on turvattava valtakunnallisen energiahuollon kannalta merkittävien voimajohtojen ja kaukokuljettamiseen tarvittavien kaasuputkien linjaukset ja niiden toteuttamismahdollisuudet. Voimajohtolinjauksissa tulee hyödyntää ensisijaisesti olemassa olevia johtokäytäviä.

Poronhoitoalueella on turvattava poronhoidon ja muiden luontaiselinkeinojen alueidenkäytölliset toiminta- ja kehittämisedellytykset. Poronhoitoon olennaisesti vaikuttavaa alueiden käyttöä suunniteltaessa on otettava huomioon poronhoidolle tärkeät alueet. Valtion maiden suunnittelun osalta on neuvoteltava asianomaisen paliskunnan edustajien kanssa ja saamelaitsten kotiseutualueella Saamelaiskäräjien kanssa sekä koltta-alueella myös Kolttien kyläkouksen kanssa.

Alueidenkäytön suunnittelussa on varauduttava sään ääri-ilmiöihin ja tulviin sekä ilmastonmuutoksen vaikutuksiin. Tulva-, sortuma- ja vyörymävaara-alueet on osoitettava yleis- ja asemakaavoissa joko alueina tai rakentamisrajoituksina. Rakennuspaikkoja ei saa suunnitella sijoitettavaksi alueille, joilla on tulvan, sortuman tai vyörymän vaaraa. Tästä voidaan poiketa vain, jos tarve- ja vaikutusselvityksiin perustuen osoitetaan, että tulvariskit pystytään hallitsemaan ja että rakentaminen on kestävä kehityksen mukaista. Maankäytön suunnittelussa tulee ottaa huomioon tulvariskialueet ja tulvien hallintasuunnitelmat.

Suunnittelussa on pyrittävä ehkäisemään melusta, tärinästä ja huonosta ilmanlaadusta aiheutuvia ympäristö- ja terveyshaittoja.

Alueiden käyttöä suunniteltaessa tulee varmistaa kulttuuriperintötiedon ajantasaisuus (kulttuuriympäristön ja/tai maiseman kannalta tärkeät alueet tai kohteet, kiinteät muinaisjäännökset tai muut arkeologiset kulttuuriperintökohteet), ja oltava yhteydessä alueelliseen vastuumuseoon sekä varauduttava tarpeellisiin selvityksiin. Ilman muinaismuistolain nojalla annettua lupaa on kiinteän muinaisjäännöksen kaivaminen, peittäminen, muuttaminen, vahingoittaminen, poistaminen ja muu siihen kajoaminen kielletty. Määräys koskee myös vedenalaisia muinaisjäännöksiä.

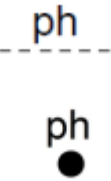
Suunniteltaessa suojelualueen, suojeluohjelmaan kuuluvan alueen tai sen läheisyydessä olevan alueen käyttöä on neuvoteltava luonnonsuojelusta ja alueen hallinnasta vastaavien viranomaisten kanssa. Natura 2000 -verkostoon sisällytettyihin alueisiin kohdistuvien toimintojen vaikutukset on tarvittaessa arvioitava LSL 35 §:n mukaisesti.

Suunnittelualueita koskevat maakuntakaavan merkinnät:

Kehittämistapamerkinnät	
LK 	JÄÄMEREN KÄYTÄVÄ Merkinnällä osoitetaan valtakunnallisesti tärkeä kansainvälinen kehittämiskäytävä. <i>Käytävää kehitetään kansainvälisenä liikennekäytävänä, jonka maankäytön suunnittelussa tulee kiinnittää erityistä huomiota liikenteen sujuvuuteen ja turvallisuuteen, liikenteen ja matkailun palveluihin, liikenneympäristön laatuun sekä luonnon-, maiseman- ja kulttuuriympäristöarvoihin. Maankäytön suunnittelussa on otettava huomioon korkealuokkaisten liikenneyhteyksien sekä energia- ja tietoliikennejohtojen tilavaraukset sekä rajoitukset ympäröivälle maankäytölle.</i> <i>Saamelaiden kotiseutualueella alueidenkäytön suunnittelussa turvataan saamelaisille alkuperäiskansana oikeus ylläpitää ja kehittää omaa kieltään ja kulttuuriaan.</i>
mv 	MATKAILUN VETOVOIMA-ALUE, MATKAILUN JA VIRKISTYKSEN KEHITTÄMISEN KOHDEALUE Merkinnällä osoitetaan matkailun ja virkistykseen vyöhykkeitä, joihin kohdistuu alueidenkäytöllisiä kehittämistarpeita ja niiden yhteensovittamista. <i>Aluetta tulee kehittää matkailukeskusten, matkailupalvelukohteiden, maaseutumatkailun, palvelujen ja reitistöjen yhteistoiminnallisena kokonaisuutena alueen pääkäyttötarkoitusten kanssa yhteen sopivalla tavalla. Matkailun toimintoja tulee kehittää ensisijaisesti olemassa olevaa rakennetta täydentäen. Kulttuuriperintö-, maisema- ja luontoarvoja tulee vaalia matkailun vetovoimatekijöinä.</i>

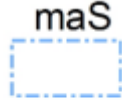
	<i>Saamelaisten kotiseutualueella alueidenkäytön suunnittelussa turvataan saamelaisille alkuperäiskansana oikeus ylläpitää ja kehittää omaa kieltään ja kulttuuriaan.</i>
mk-1 	MAASEUDUN KEHITTÄMISEN KOHDEALUE, JOLLA KOROSTUU SAAMELAISKULTTUURI Merkinnällä osoitetaan saamelaiskulttuuriin tukeutuvia maaseutuvyöhykkeitä, joihin kohdistuu alueidenkäytöllisiä kehittämistarpeita ja niiden yhteensovittamista. <i>Alueella tulee säilyttää ja kehittää monipuolisesti saamelaisten perinteisiä elinkeinoja, maaseutumatkailua, palveluja, asutusta ja kulttuuriympäristöä. Alueella tulee edistää saamelaiskulttuurille ja muulle paikalliselle perinteelle ominaisen maankäytön ja rakentamisen säilyttämistä ja kehittämistä.</i>
Aluevaraus- ja osa-aluemerkinnät	
sa 	SAAMELAISTEN KOTISEUTUALUEEN RAJA Merkinnällä osoitetaan saamelaisten kotiseutualueen raja. Saamelaisten kotiseutualueella tarkoitetaan Enontekiön, Inarin, Utsjoen kuntien alueita sekä Sodankylän kunnassa sijaitsevaa Lapin paliskunnan aluetta. <i>Viranomaisten on varattava saamelaiskäräjille tilaisuus tulla kuuluksi ja neuvotella kaikista laajakantoisista ja merkittävistä toimenpiteistä, jotka voivat välittömästi ja erityisellä tavalla vaikuttaa saamelaisten asemaan alkuperäiskansana ja jotka koskevat saamelaisten kotiseutualueella yhdyskuntasuunnittelua, valtionmaan, suojelualueiden ja erämaa-alueiden hoitoa, käyttöä, vuokrausta ja luovutusta, kaivosmineraaleja sisältävän esiintymän etsintää ja hyödyntämistä sekä valtion maa- ja vesialueilla tapahtuvaa kullanhuuhtontaa taikka muuta vastaavaa saamelaisten kielen, kulttuuriin tai heidän asemaansa alkuperäiskansana alueiden käyttöön liittyvää asiaa.</i> <i>Metsähallituksen hallinnassa olevien luonnonvarojen hoito, käyttö ja suojelu on sovittava yhteen Saamelaiskäräjistä annettussa laissa tarkoitetulla saamelaisten kotiseutualueella siten, että saamelaisten kulttuurin harjoittamisen edellytykset</i>

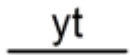
	<i>turvataan, sekä poronhoitolaissa tarkoitetulla poronhoitoalueella siten, että poronhoitolaissa säädettyt velvoitteet täytetään.</i> <i>Porotalouden ja luontaiselinkeinojen rakennetukilain mukaisissa toimenpiteissä on kiinnitettävä erityistä huomiota saamelaisten mahdollisuuksiin ylläpitää ja kehittää kulttuurimuotoonsa kuuluvia elinkeinoja saamelaisten kotiseutualueella.</i> <i>Saamelaisten kotiseutualueella metsätalouden tulisi käyttää luontaista uudistamista sille soveltuvilla kohteilla ja välttää maanpinnan voimakasta käsittelyä.</i>
M-1	METSÄTALOUS- JA PORONHOITOVALTAINEN ALUE Merkinnällä osoitetaan pääasiassa metsätalouteen ja poronhoitoon tarkoitettuja alueita, joita voidaan käyttää pääasiallista käyttötarkoitusta sanottavasti haittaamatta myös muihin tarkoituksiin. <i>Saamelaisten kotiseutualueella alueidenkäytön suunnittelussa turvataan saamelaisille alkuperäiskansana oikeus ylläpitää ja kehittää omaa kieltään ja kulttuuriaan.</i>
MU-3	METSÄTALOUS-, MATKAILU- JA PORONHOITOVALTAINEN ALUE, JOLLA ON ERITYISTÄ ULKOILUN OHJAAMISTARVETTA Merkinnällä MU-3 osoitetaan alueita, jotka on tarkoitettu pääasiassa metsätalouteen, matkailuun ja poronhoitoon. <i>Alueen virkistys-, maisema- ja luontoarvot huomioon ottava metsätalous on sallittua.</i> <i>Alueelle voidaan suunnitella sijoitettavaksi luontoon ja maisemaan sopivalla tavalla retkeilyn ja ohjelmapalvelujen tukikohtia.</i> <i>Alueen käyttöä suunniteltaessa tulee turvata alueen poronhoidon edellytykset.</i> <i>Saamelaisten kotiseutualueella alueidenkäytön suunnittelussa turvataan saamelaisille alkuperäiskansana oikeus ylläpitää ja kehittää omaa kieltään ja kulttuuriaan.</i>

	ERITYISESTI PORONHOITOA VARTEN TARKOITETTU ALUE Merkinnällä osoitetaan PHL 2 § 2.mom. mukaista aluetta. <i>Alueella olevaa valtion maata ei saa käyttää sillä tavoin, että siitä aiheutuu huomattavaa haittaa poronhoidolle. Valtion maan luovuttaminen tai vuokraaminen saa tapahtua vain sillä ehdolla, että maanomistajalla tai vuokramiehellä ei ole oikeutta saada korvausta porojen aiheuttamasta vahingosta.</i>
	PORONHOIDON KANNALTA ERITYISEN TÄRKEÄ ALUE/KOHDE/AITA Merkinnällä osoitetaan poronhoidon kannalta erityisen tärkeitä alueita, kohteita tai kiinteitä laidunkiertäitoja sekä valtakuntien väliset poroesteaidat. <i>Alueen suunnittelussa on turvattava poronhoidolle merkittävien rakenteiden/alueiden säilyminen ja valita poronhoidon kannalta kestävä ratkaisu</i> <i>Suunnittelussa tulee ottaa huomioon, että poronhoidon kannalta erityisen tärkeille kohteille voi johtaa pitkiäkin porojen kuljetusreittejä ja niihin liittyviä poroaitoja. Moottorikelkkailu- ja ulkoilu-reitit tulee suunnitella niin, että ne risteävät mahdollisimman harvoissa kohdissa pysyvän poroaidan kuten työ- ja laidunkiertäitöiden kanssa ja että porojen kulku aidan läpi reitin kohdalta pyritään estämään.</i>
	MATKAILUPALVELUJEN ALUE/KOHDE Merkinnällä osoitetaan seudullisesti merkittäviä matkailupalvelujen alueita, kuten matkailu- ja lomakeskuksia, lomakylä, lomahotelleja, leirintäalueita tai muita vastaavia matkailua ja majoitusta palvelevia toimintoja. <i>Alueen suunnittelussa on huolehdittava siitä, että matkailun kehittämistarpeet sovitetaan alueen luonto-, maisema- ja kulttuuriympäristöarvoihin niitä hyödyntäen. Saamelaiden kotiseutualueella otetaan huomioon saamelaiden kulttuuriperintö- ja ympäristöarvojen erityispiirteet.</i>

26.5.2026

PS

	<i>Yksityiskohtaisemmassa suunnittelussa alueelle voidaan osoittaa matkailu-, virkistys- ja urheilupalvelujen lisäksi vapaa-ajan ja pysyvää asutusta.</i> <i>Yksityiskohtaisemmassa suunnittelussa on pääosin tukeuduttava rakennettuun ympäristöön siten, että alueen luonnonympäristö- ja maisema-arvoja vaalitaan sekä virkistyksen ja ulkoilun tarpeet turvataan.</i>
	LUONNONSUOJELUALUE Merkinnällä osoitetaan luonnonsuojelulain nojalla suojeltuja tai suojeltavaksi tarkoitettuja alueita tai kohteita sekä Natura 2000 -verkostoon sisällytettyjä alueita
  	KULTTUURIYMPÄRISTÖN JA/TAI MAISEMAN VAALIMISEN KANNALTA VALTAKUNNALLISESTI TÄRKEÄ ALUE TAI KOHDE Merkinnällä osoitetaan valtakunnallisesti arvokkaat maisema-alueet ja valtakunnallisesti merkittävät rakennetut kulttuuriympäristöt. <i>Alueen suunnittelussa on otettava huomioon kulttuuriympäristön ja maiseman ominaispiirteiden vaaliminen ja turvattava maisema- ja kulttuurihistoriallisten arvojen säilyminen.</i> <i>Kohteeseen tai alueeseen vaikuttavissa hankkeissa on alueelliselle vastuumuseolle varattava mahdollisuus lausunnon antamiseen.</i>
 	MERKITTÄVÄ II MAAILMANSODAN AIKAINEN SOTAHISTORIA-ALUE TAI - KOHDE Merkinnällä osoitetaan maakunnallisesti merkittävä II maailmansodan aikainen sotahistoria-alue tai -kohde. <i>Alueen suunnittelussa tulee ottaa huomioon kohteen tai alueen historialliset erityispiirteet.</i> <i>Kohteeseen tai alueeseen vaikuttavissa hankkeissa on alueelliselle vastuumuseolle varattava mahdollisuus lausunnon antamiseen</i>
	TÄRKEÄ TAI VEDENHANKINTAAN SOVELTUVA POHJAVESIALUE

	Merkinnällä osoitetaan pohjavesialueet, jotka ovat ominaisuuksiltaan arvokkaita ja jotka voivat olla tai ovat yhdyskuntien vedenhankinnan kannalta tärkeitä. <i>Alueiden käyttö ja aluetta koskevat toimenpiteet on suunniteltava siten, että pohjaveden laatu, määrä tai käyttökelpoisuus vedenhankintaan eivät niiden vaikutuksesta heikkene</i>
	MERKITTÄVÄSTI PARANNETTAVA TIE
	YHDYSTIE
	VOIMAJOHTO
	MOOTTORIKELKKAILUREITTI

Suunnittelualue on M-1-aluetta (M-1 4561) eli metsätalous- ja poronhoitovaltaista aluetta. Alue kuuluu Saamelaiden kotiseutualueeseen. Lisäksi Sodankylän ja Inarin kuntakeskuksien välille on osoitettu joukkoliikenteen kehittämiskäytävä / yhteystarve ja alue sijoittuu Jäämeren käytävän sisälle. Jäämeren käytävän merkinnällä osoitetaan valtakunnallisesti tärkeä kansainvälinen kehittämiskäytävä.

Tankavaaran alueen suunnittelumääräyksiä; sotahistoriakohteita, kulttuurihistoriakohteita, poronhoitoon liittyviä toimintoja. RM (RM 1425) -kohde on merkitty 4-tien itäpuolelle. MU-3 (MU-3 6043) alueelle olisivat mahdollisia ohjelmapalveluiden kohteet.

Erotusaita (ph-7329) *Tankavaaran aapa* on merkitty myös Pohjois-Lapin maakuntakaavaan 2040 kaavakartalle poronhoidon tärkeänä kohteena. Rakenne on lähinnä kesällä käytettävä vasanmerkintäaita. Muita maakuntakaavan merkintöjä ovat maV 4606, mas 4849, Valtakunnallinen sähkölinja, moottorikelkkareitti, pohjavesialue (nykyinen vedenottamo), UKK-puisto (SL4268) sekä matkailun kehittämiskäytävä (mv-8402), seututie.

3.2.2 Vireillä olevat maakuntakaavat

Koko Lapin maakunnan aluetta koskeva Lapin turvallisuus- ja liikennevaihemaaakuntakaava on kuulutettu vireille 24.1.2025.

Vaihemaaakuntakaavan tavoitteena on päivittää voimassa olevia maakuntakaavoja ja vastata maankäytön suunnittelun osalta toimintaympäristön muutoksiin erityisesti

liikennejärjestelmän ja turvallisuuden osalta. Keskeisenä tavoitteena on myös yhtenäistää seudullisten maakuntakaavojen suunnittelumääräyksiä. Tavoitteena vaihemaakuntakaavassa on osoittaa Lapin liikennestrategian 2050 mukaisesti liikennejärjestelmää koskeva kehittämissuunnitelmat sekä huomioida puolustusvoimien maankäytölliset tarpeet.

Lisäksi tavoitteena on osoittaa keskeiset isot teollisuus- tai varastorakennusten alueet. Vaihemaakuntakaavan laadinnassa huomioidaan valtioneuvoston päätökset koskien kulttuuriympäristöä, maisema-alueita ja arkeologisia kohteita. Tavoitteena on myös selvittää laaja-alaisen M-alkuisten aluevarausten toimivuutta tässä toimintaympäristössä.

3.3 Yleiskaavat

Alueella ei ole voimassa oikeusvaikutteista yleiskaavaa.

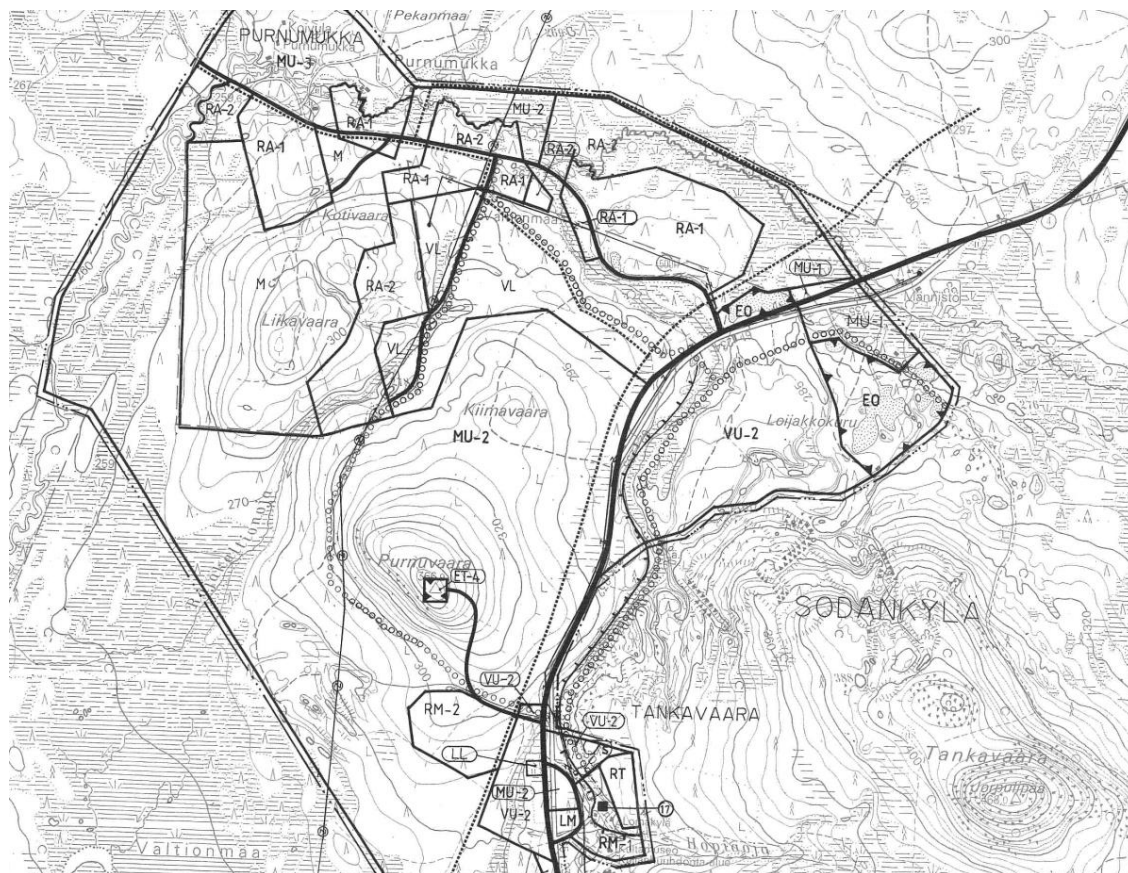
Saariselän yleiskaava v.1991

Osayleiskaava-alue sijoittuu Sodankylän kunnanvaltuuston 19.12.1991 ja Inarin kunnanvaltuuston 15.1.1992 hyväksymän Saariselän yleiskaavan alueelle. Kaava-alue sijoittuu molempien kuntien alueelle.

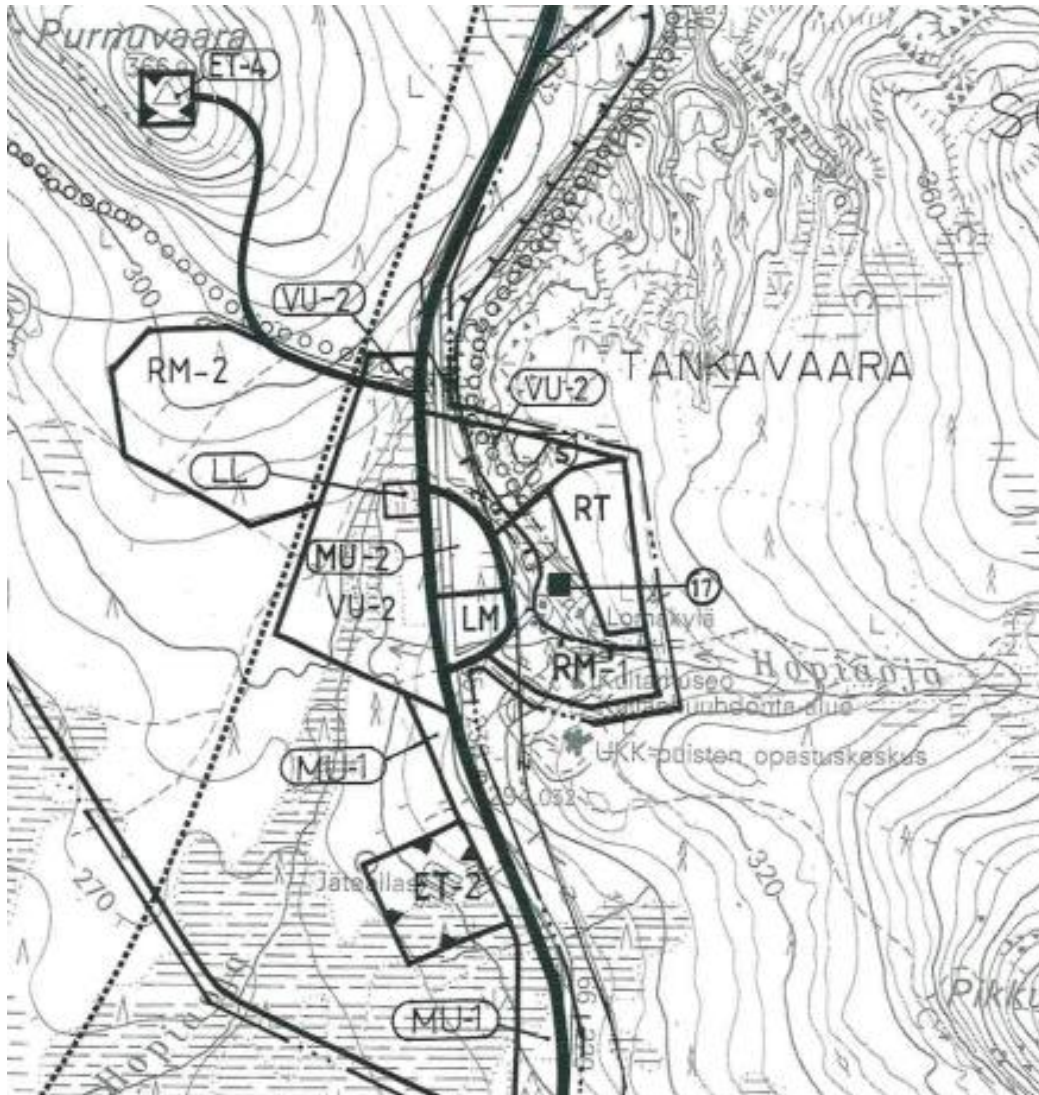
Saariselän yleiskaavassa on suositeltu rakentamisalueiksi mm. Purnumukkaa sekä Purnuvaaran etelä- ja lounaisosia (kartat alla). Lisäksi yleiskaavassa on pääkeskustan eli Kaunispään alueen lisäksi nimetty ns. alakeskuksia, jotka muodostavat pienimuotoisia, omaleimaisia, pääkeskusta perinteisempiä ja erähenkisempiä kokonaisuuksia. Alakeskuksia muodostavat Kiilopään alue yhdessä Kakslauttasen kanssa ja Tankavaara-Purnunmukan alue. Saariselän yleiskaavassa ovat Tankavaarassa alueelle osoitettu majoitusalueen laajennus ja 4-tien länsipuolelle osoitetut loma-asuntoalueet. Tankavaara-Purnunmukan alueelle osoitettiin tuolloin matkailurakentamiseen RM yhteensä 300 vuodepaikkaa ja 500 k-m² sekä RA 900 vuodepaikkaa ja 13500 k-m². Tankavaaran matkailupalvelujen osuus oli 200 vuodepaikkaa. Loma-asuminen on sijoitettu Purnumukkaan johtavan tien varteen ja Liikavaaraan. Moottorikelkkareitti on toteutunut samoin kuin tieverkko lukuun ottamatta Purnuvaaran mastolle johtavaa tietä. Maa-ainestenottoalue on huomattavan laaja.

26.5.2026

PS

Kuva 4 Ote Saariselän yleiskaavasta, Purnumukka-Tankavaara alueen yleiskaavakartasta

Kuva 5 Ote Saariselän yleiskaavasta, Purnumukka-Tankavaara alueen yleiskaavakartasta sekä tarkennus Tankavaarasta. Thieden kämppä on osoitettu kulttuurihistoriallisena kohteena. Tankavaarassa on yleinen pysäköintialue ja Vt4 länsipuolella lentoliikenteen alue/helikopterikenttä.

Seuraavassa on esitetty em. osayleiskaavaa koskevat merkinnät.

26.5.2026

PS

RM-1	Matkailu- ja majoituspalvelujen alue
RM-2	Majoituspalvelujen alue
RA-1	Tiiviin loma-asutuksen alue
RA-2	Harvan loma-asutuksen alue
VL	Lähivirkistysalue
VU-2	Urheilu-, virkistys- ja ohjelmapalvelualue
LM	Yleinen pysäköintialue
LL	Lentoliikenteen alue / helikopterikenttä
ET-2	Jätevedenpuhdistamo
ET-4	Radiomaston aluevaraus
EO	Maa-ainestenottoalue
M	Metsä- ja porotalousalue
MU-1	Metsä- ja porotalousvaltainen alue, jolla on maisemallisia arvoja Merkinnällä osoitetaan rakennettavien alueiden läheisyyteen sijoittuvat maisemallisesti arvokkaat alueet sekä valtatie 4:n tienvarren lähimaisemat. Kaavamääräys: Alueelle ei sallita muuta kuin metsä- ja porotalouteen liittyvää rakentamista.
MU-2	Metsä- ja porotalousvaltainen alue, jolla on ulkoilun ohjaamistarvetta ja ympäristöarvoja Merkinnällä osoitetaan rakennettavien alueiden lähialueet, joille kohdistuu ulkoilu- ja virkistyskäyttöä ja joille luontoon kohdistuvan kulutuksen kanavoimiseksi tulee osoittaa riittävä ulkoilureittiverkosto.
MU-3	Metsä- ja porotalousvaltainen alue, jolla on erityisiä ympäristö- ja kulttuuriarvoja Merkinnällä osoitetaan Purnumukan kylän perinteinen saamelaisten asuinalue, jonka säilyminen tulee turvata. Kaavamääräys: Alueilla sallitaan haja-asutusluonteinen rakentaminen, jonka tulee tapahtua perinteistä rakentamistapaa noudattaen rakennusten muodon, mittasuhteiden, kattomuodon ja rakennusmateriaalien sekä värityksen suhteen.
S/	Merkinnällä osoitetaan maisemallisesti ja luonnonympäristöltään arvokkaita tai kulutuskestävyydeltään heikkoja alueita, joiden säilyminen luonnontilaisena tulee turvata.
RT	Leirintäalueen/ Asuntovaununleirintäalueen aluevaraus

Tankavaaran yleiskaava v. 1984

Toinen Tankavaaran alueelle laadittu Tankavaaran yleiskaava oli Arkkitehtitoimisto Huusko & Teppo toimesta vuonna 1984. Tankavaaran yleiskaava on Saariselän yleiskaavaa yleispiirteisempi.

Yleiskaavassa on osoitettu kullankaivuuseen liittyvä kaivosrautatievaraus. Lauttaojan kämppä on osoitettu s1-suojelualuemerkinnällä, samoin kuin valtatie 4:n itäpuoliset juokshaudat (s2). Vt 4:n itäpuoli (Kultakylän alue) on toteutunut osayleiskaavan mukaisesti.

Kuva 6 Tankavaaran yleiskaava v. 1984

Sodankylän pohjoisosan yleiskaava v.1978

Sodankylän pohjoisosan yleiskaavassa vuodelta 1978, Tankavaara on osoitettu matkailupalvelujen alueeksi ja ympäröivä alue vasoma-alueeksi. Muutoin yleiskaava on merkinnöiltään hyvin niukka.

Kuva 7 Sodankylän pohjoisosan yleiskaava v. 1978.

3.4 Asemakaavat

Alueella ei ole voimassa olevaa asemakaavaa.

3.5 Rakennusjärjestys

Sodankylässä on voimassa kunnanvaltuuston 31.10.2013 hyväksymä rakennusjärjestys, joka on tullut voimaan 19.12.2013. Sodankylän kunnassa on käynnissä rakennusjärjestyksen päivitystyö ja rakennusjärjestysluonnos on ollut nähtävillä keväällä 2026. Tavoitteena on, että kunnanvaltuusto hyväksyy uuden rakennusjärjestyksen syksyllä 2026.

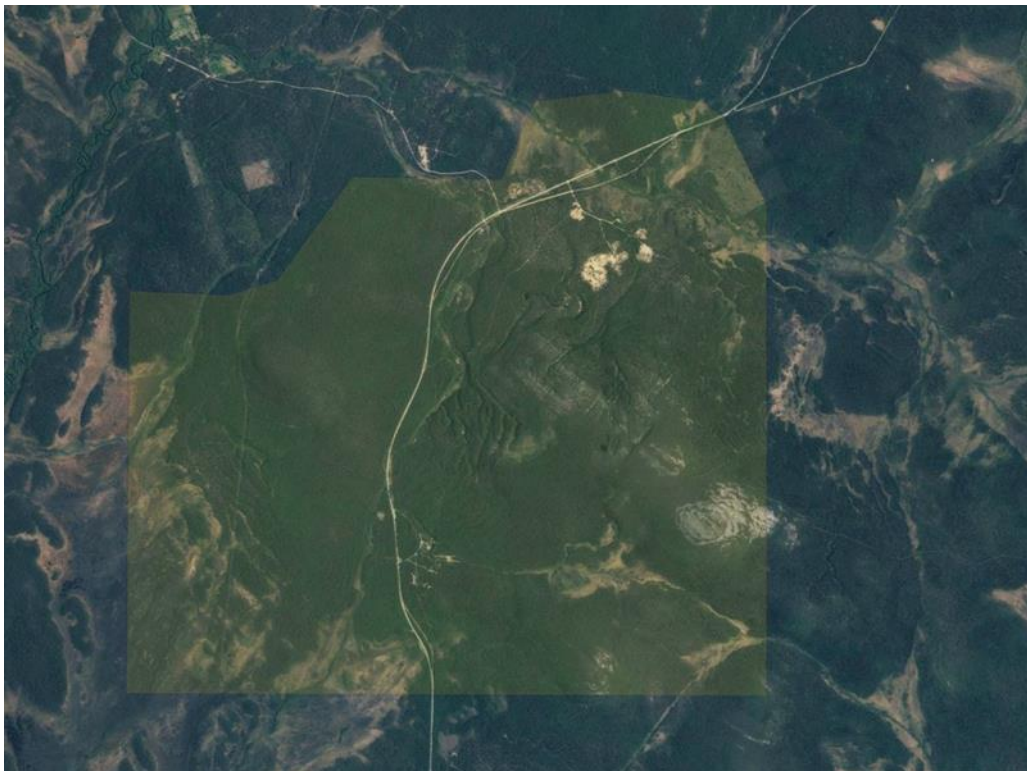
4 Selvitys alueen nykytilasta

4.1 Alueen yleiskuvaus ja rakennettu ympäristö

Tankavaara on Sodankylän kunnan pohjoisosassa sijaitseva kylä- ja matkailualue, joka sijoittuu valtatie 4 (E75) varteen Sodankylän ja Saariselän välille. Alueen yhdyskuntarakenne on hyvin harvaa ja perustuu pääosin matkailuun ja siihen liittyviin palveluihin. Tankavaarassa ei ole taajamamaista pysyvää asutusta, ja vakituisten asukkaiden määrä on erittäin vähäinen.

Tankavaaran rakennettu ympäristö koostuu pääasiassa Kultakylän ja Kultamuseon toiminnoista sekä niitä palvelevista majoitus-, ravintola- ja matkailurakennuksista. Alueella ei ole merkittäviä kunnallisia palveluja, ja lähimmät päivittäispalvelut sijaitsevat Vuotson kylässä noin 10 kilometrin etäisyydellä. Tankavaaran yhdyskuntarakenne tukeutuu vahvasti matkailuun, kansallispuiston läheisyyteen ja valtakunnalliseen tieverkkoon, eikä alueelle ole muodostunut laajempaa pysyvää asuinrakentamista

Tankavaara sijaitsee Saamelaiden kotiseutualueella, johon kuuluu Utsjoen, Inarin ja Enontekiön lisäksi Sodankylästä Lapin paliskunnan alue.

Kuva 8. Ortokuva suunnittelualueesta. (Paikkatietoikkuna/MML. 2020).

4.2 Luonnonympäristö

Suunnittelualueen kasvillisuus- ja luontotyyppi-inventoinnit on toteutettu heinäkuussa 2020 ja inventointeihin on käytetty yhteensä viisi maastotyöpäivää. Inventoinneissa on tarkastelu kaava-alueen kansallispuiston ulkopuolisia alueita tarkemmin; luontotyyppien yleispiirteisenä arvokohdetarkasteluna.

Arvokkaat maankäytönsuunnittelussa huomioitavaksi suositellut luontotyypit on rajattu kartalle luontoselvitykseen, joka on osa kaavan erillisaineistoja.

Kaava-alueelle ei toteutettu varsinaista pesimälinnustoselvitystä. Alueen linnustoa havainnoitiin heinäkuun ensimmäisen viikon aikana, jolloin pesivä linnusto vielä ilmaisi reviiriään varsin aktiivisesti ja/tai varoitteli maastopoikasiaan. Linnuston taustatiedoiksi hankittiin Helsingin yliopiston rengastustoimiston aineisto alueelta ja sen lähialueelta sekä sääksirekisterin aineisto (tiedonanto, Björklund 6/2020). Lisäksi on tiedusteltu metsähallituksen vastuupetolujen lähimmät aktiiviset reviirit ja niiden tilanne (tiedonanto, Siivonen 6/2020).

Direktiivin liitteen IV a eläinlajiston osalta tiedot perustuvat pääosin alueella toteutettujen maastoinventointien aikana tehtyihin havaintoihin sekä yleistietoon nisäkkäidemme ja lintujen levinneisyydestä sekä eri lajien esiintymispotentiaaliin kaava-alueen biotoopeilla. Erityishuomioita kiinnitettiin lintu- ja luontodirektiivillä suojeltujen lajien mahdollisiin lisääntymis- ja levähdyspaikkoihin, tärkeisiin ruokailualueisiin sekä saukolle tyypillisiin elinympäristöihin.

Suunnittelualueen luonnonympäristö

Kaavoitettavan alueen luontoarvot ovat pääasiassa kansallispuiston ja Natura-alueen puolella, missä metsien ikärakenne on selkeästi edustavampi. Natura-alueella metsät ovat suu- relta osin boreaalisia luonnonmetsiä.

Lisäksi kaava-alueella on runsaasti pieniä virtavesiä, joiden lähiympäristöön sijoittuu kapeita korpikuvioita, luhtia ja puustoltaan monimuotoisempia kangasmaalaitteita. Alueen maankäytön suunnittelussa huomioitavina luontokohteina rajattiin edustavimmat virtavedet, ojittamattomat ja luonnontilaiset suot, etenkin laaja Tankavaaranaapa, sekä Purnuvaaran laen koillispuolelle sijoittuva tunturikoivuväylä. Virtavesikohteet sijoittuvat pääosin alueen isoimmille laskuojille tai niiden haaraajille Iso-ojan, Lauttaojan ja Rajakaltionojan läheisyyteen.

4.2.1 Alueen luontokohteet

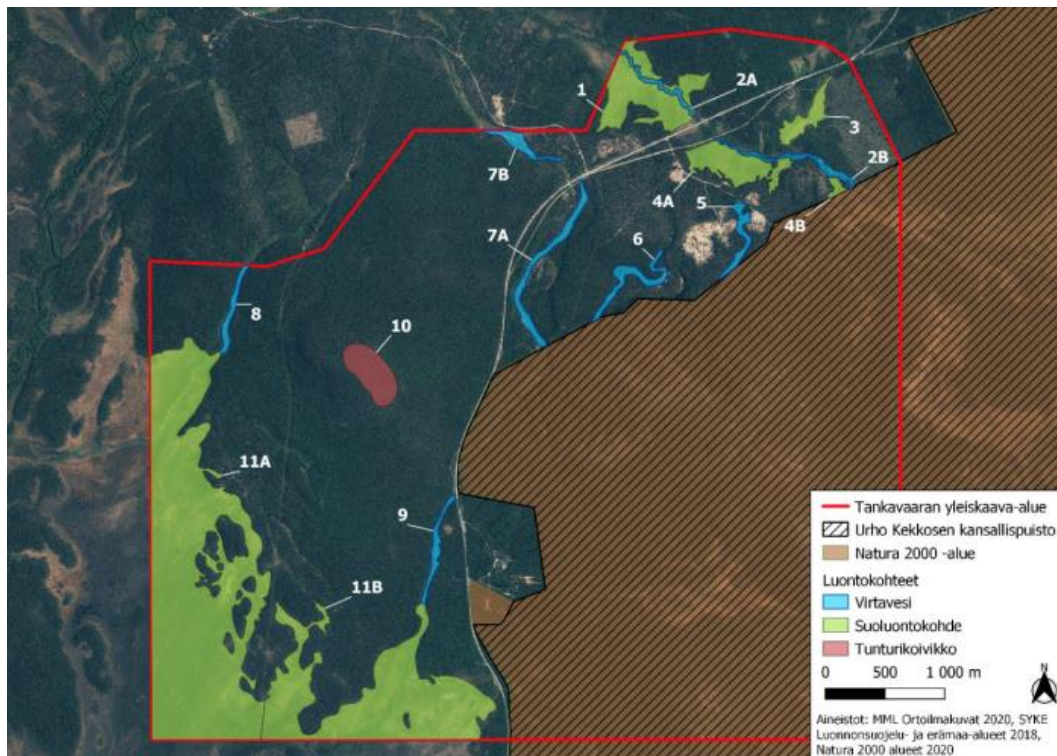
Selvitysalueella tai sen lähiympäristössä ei ole luonnonsuojelulain 29 §:n mukaisia arvokkaita luontotyyppejä. Maastossa arvokkaiksi luontokohteiksi määriteltiin yhteensä 15 luontokohdetta, jotka määritettiin suoluontokohteiksi (6 aluetta), virtavesikohteiksi (8 aluetta) ja tunturikoivikoksi (1 alue). Alueet ovat listattuna taulukossa 1 ja kuvassa 9.

26.5.2026

PS

Taulukko 1 Selvitysalueen arvokkaat luontokohteet Natura-alueen ulkopuolella.

Kohdenumero	Paikannimi	Kohteen määrittely
1	Iso-oja	suoluontokohde
2A	Iso-oja	virtavesiluontokohde
2B	Iso-oja	virtavesiluontokohde
3	Kettukumpu	suoluontokohde
4A	Paloharju	suoluontokohde
4B	Paloharju	suoluontokohde
5	Paloharju	virtavesiluontokohde
6	Loijakkokuru	virtavesiluontokohde
7A	Lauttaoja	virtavesiluontokohde
7B	Lauttaoja	virtavesiluontokohde
8	Tankajoki	virtavesiluontokohde
9	Hopianojanjänkä	virtavesiluontokohde
10	Purnuvaara	tunturikoivikko
11A	Tankavaaranaapa	suoluontokohde
11B	Tankavaaranaapa	suoluontokohde

Kuva 9 Kaava-alueen arvokkaat luontokohteet Natura 2000 -alueen ulkopuolella.

4.2.2 Uhanalainen ja alueellisesti merkittävä kasvilajisto

Suunnittelualueelta ei ole tiedossa uhanalaislajiston aiempia paikkatietoja (Metsähallitus, luontopalvelutLappi, aineistopyyntö 27.8.2020), eikä uhanalaista, silmälläpidettävää tai alueellisesti uhanalaista kasvilajistoa havaittu inventoinneissa.

Natura-alueen suojeluperusteena ovat putkilokasveista lapinhilpi (*Arctagrostis latifolia*), tundrasara (*Carex holostoma*), laaksoarho (*Moehringia lateriflora*), lapinleinikki (*Ranunculus lapponicus*) ja lettorikko (*Saxifraga hirculus*). Kaikki edellä mainitut ovat Euroopan unionin luontodirektiivin liitteen suojeltuja kasvilajeja.

Lisäksi Metsähallituksen aineiston mukaan alueella esiintyy myös kolmikkovihvilää (*Juncus triglumis*) ja vuomasaraa (*Carex adelostoma*), mutta lajit eivät ole uhanalaisia.

4.2.3 Linnusto

Linnuston osalta Urho Kekkosen kansallispuisto–Sompio–Kemihaaran Natura-alueen suojeluperusteissa on yli 40 lajia, joista osa on salassapidettäviä. Kaava-alueen ja Tankavaaraa lähimmän kansallispuiston osan inventointien perusteella voidaan todeta lajiston runsaus-suhteiden perusteella alueen pesimälajiston olevan tyypillistä kuivahkojen kangasmetsien sekä tunturikoivikoiden ja rakkakivikoiden lajistoa. Tyypillisiä Lapin soiden lajeja, kuten kapustarintoja ja niittykirvisiä, pesii alueen eteläpuolisilla suoalueilla Tankavaaranaavalla ja Hopiaojanjängellä.

Tankavaaran rinnesoilla esiintyi tyypillistä Lapin suolinnustoa. Päiväpetolintujen ja pöllöjen voidaan todeta olevan pesimäaikana erityisen häiriöalttiita. Petolintujen pesäpaikkoja tiedusteltiin kaavatyön maastoselvitysten tausta-aineistoihin Luonnontieteellisen keskusmuuseon rengastustoimistolta sekä Metsähallituksen petolinturekisteristä. Tiedossa olevat merkittävän lajiston pesäpaikat ovat hyvin etäällä Tankavaaran osayleiskaava-alueesta.

4.2.3.1 Suojelullisesti huomionarvoiset lajit ja linnustollisesti arvokkaat kohteet

Suojelullisesti huomionarvoisten lajien esiintymisalueet sijoittuvat Urho Kekkosen kansallispuistoon. Natura-alueen suojeluperusteina on yhteensä 24 Euroopan unionin lintudirektiivin liitteen I suojeltua lajia. Lajisto koostuu pääosin metsä- ja suoalueilla pesivistä lajeista, joita ovat esimerkiksi pohjantikka, sinirinta ja liro. UK-puisto-Sompio-Kemihaaran Natura-alueen osalta Tankavaaran osayleiskaavassa ei osoiteta uutta rakentamista.

4.2.4 Eläimistö

Hankealueella tavattava eläinlajisto on tyypillistä metsätalousvaltaisen havumetsävyöhykkeen lajistoa, joka koostuu etupäässä alueellisesti yleisistä ja tavanomaisista lajeista. Karulle metsätalousvaltaiselle metsä- ja suoalueelle tyypillisiä nisäkkäitä ovat esimerkiksi mm. hirvi, metsäjänis, orava ja kettu sekä useat eri piennisäkkäslajit.

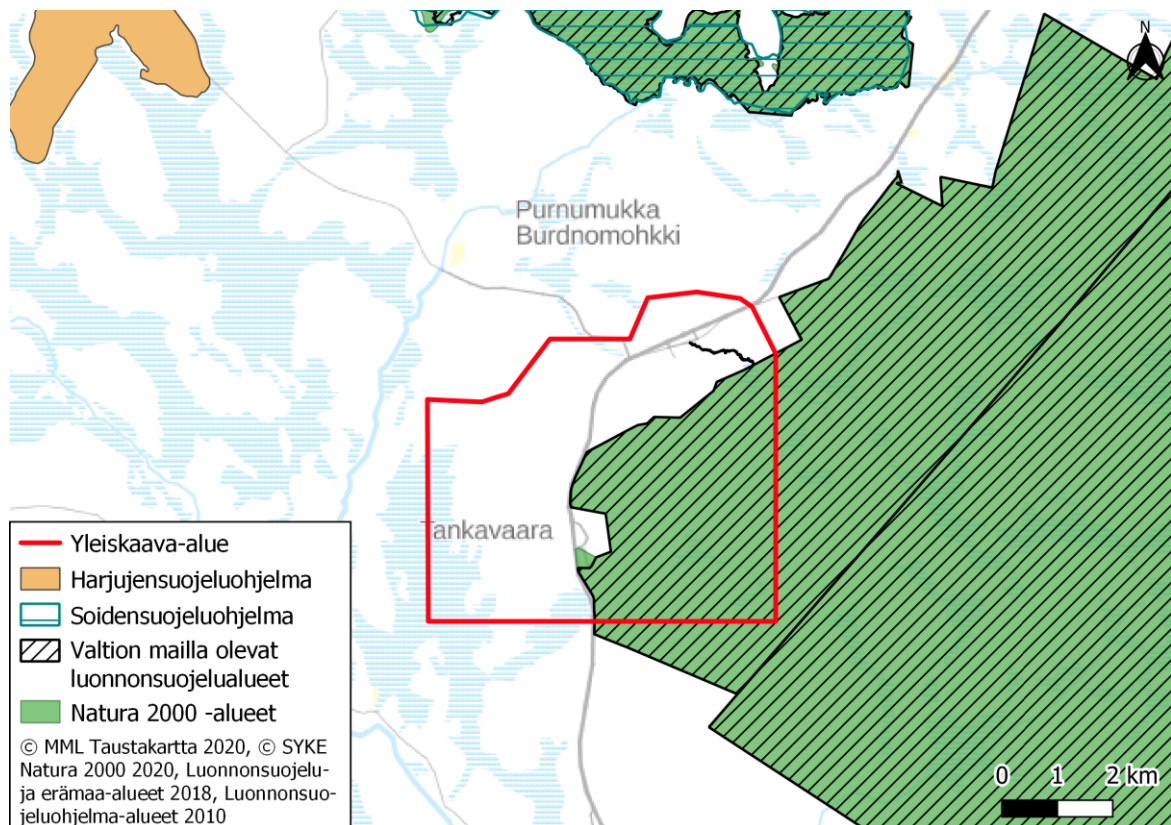
4.2.5 Direktiivilajisto

EU:n luontodirektiivin liitteessä IV (a) luetellaan yhteisön tärkeänä pitämiä, ns. tiukan suojelujärjestelmän lajeja, joiden lisääntymis- ja levähdyspaikan hävittäminen ja heikentäminen on Suomen luon-nonsuojelulain perusteella kiellettyä (LSL 49 § ja 42 §). Seudullisesti alueella tähän lajistoon lukeutuvat mm. viitasammakko, saukko, lepakoista pohjanlepakko ja kaikki suurpetomme.

Alueen inventoinneissa tarkasteltiin direktiivilajiston (liite IV a) osalta saukon ja viitasammakon elinympäristöpotentiaalia. Alueen luhtaiset suot ja pienvedet ovat viitasammakolle mahdollisia elinympäristöjä, ja virtavesistä Iso-oja on potentiaalisin osa saukon ympärivuotisesta käyttämästä reviiriä.

4.2.6 Suojelualueet ja suojeluohjelmat

Kaava-alueen pinta-ala on noin 3090 hehtaaria ja siitä noin 1270 hehtaaria sijoittuu Urho Kekkosen kansallispuiston alueelle, joka on rajaukseltaan kaava-alueella lähes sama kuin UK-puisto-Sompio-Kemihaaran Natura-alue (FI1301701). Kansallispuiston ulkopuolisella osalla kaava-alueelle ei sijoitu yksityisiä luonnonsuojelualueita tai suojeluohjelmien kohteita. Alueella ei ole valtakunnallisesti arvotettuja tuuli- ja rantakerrostumia tai arvokkaita geologisia muodostumia.

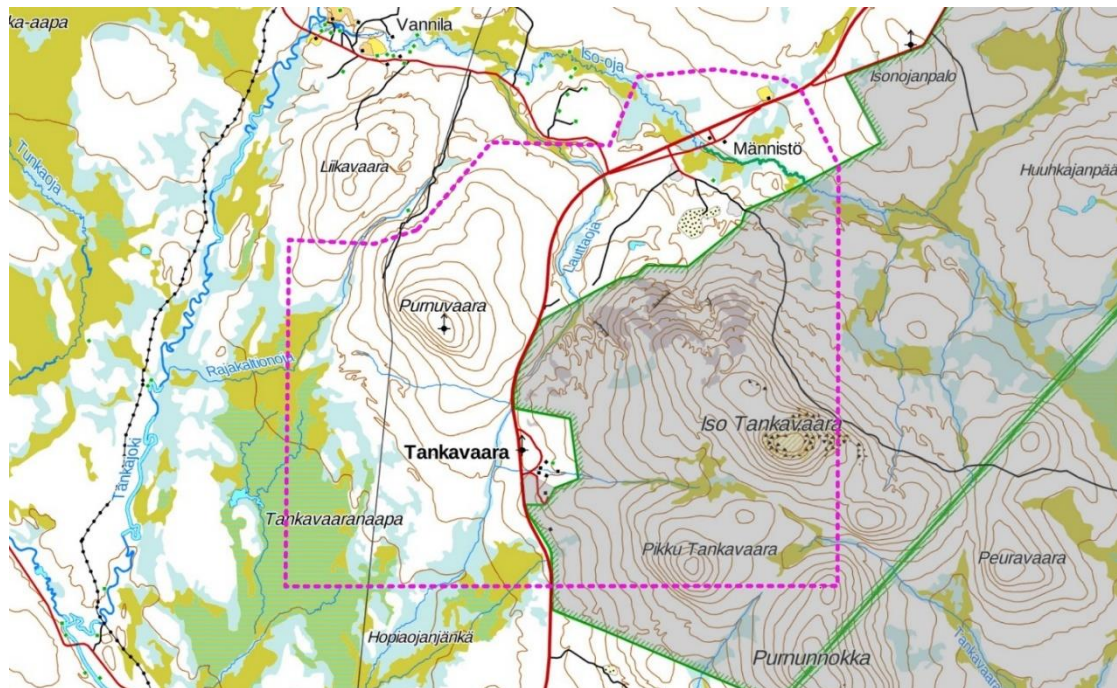

Kuva 10 Kaava-alueen sijoittuminen suhteessa Natura-alueeseen ja kansallispuistoon

4.2.7 Natura-arviointi

Valmisteluvaiheessa vuonna 2021 laadittua Natura-arviointia on täydennetty vuonna 2024. Natura-arviointi on osa kaavaselostuksen erillisaineistoja.

Osayleiskaava-alue sijoittuu Urho Kekkosen kansallispuisto–Sompio–Kemihäärän Natura-alueen länsilaidalla osittain Natura-alueelle. Natura-alue sisältää kansallispuiston, luonnonpuiston ja soidensuojelualueita. Natura-alueen pinta-ala on kokonaisuudessaan noin 310 000 hehtaaria ja tästä kaava-alue sijoittuu noin 1350 hehtaarin alueelle.

Kuva 11 Kaava-alueen sijoittuminen UK-puiston (vihreä) ja Natura-alueen (harmaa) rajausten suhteen.

Alueen kuvaus ja suojelutavoite

Natura-alue on sisällytetty Suomen Natura 2000 –verkostoon sekä luontodirektiivin mukaisena erityisten suojelutoimien alueena (SAC) että lintudirektiivin mukaisena (SPA) alueena. Alue on osoitettu SAC-alueeksi 2015 (kansallinen oikeusperusta, asetus 354/2015) ja luokiteltu SPA –alueeksi 1998 (valtioneuvoston päätös).

Natura-alueen suojelu on kokonaan toteutettu. Alueeseen kuuluvat Urho Kekkosen kansallispuisto ja Sompion luonnonpuisto on perustettu luonnonsuojelulain nojalla. Samoin Uuraavan, Nalka-aavan ja Vaara-aavan soidensuojelualueet. Kemihaaran erämaa-alue on perustettu erämaalain nojalla. Alueen käyttöä etenkin kaava-alueen tuntumassa ohjaa vuonna 2001 valmistunut Urho Kekkosen kansallispuiston hoito- ja käyttösuunnitelma (Metsähallituksen luonnonsuojelujulkaisuja, sarja B nro 60).

UK-puiston–Sompion–Kemihaaran alue on valtakunnallisesti tärkeä luonnonmetsien, tunturien ja aapasuolunnon suojelukohde. Alueen pohjoisosa eli ns. Saariselän alue, on karua tunturierämaata ja alueen eteläosa on laajojen soiden erämaata ja johon sisältyvät mm. Sompion luonnonpuisto sekä Nalka-aavan ja Vaaranaavan soidensuojelualueet. Natura-alueella on runsaasti pienvesiä; lampia ja puroja. Puroja reunustavat usein letot tai kuusikkoiset korvet.

Alueen suojeluperusteisiin lukeutuu runsaasti luontotyyppejä ja lajeja, joiden osalta tavoitteena on turvata luonnon omien prosessien mukainen kehitys. Lajien ja luontotyyppien tila säilytetään alueen käyttöä ohjaamalla. Lisäksi luontotyyppien tai lajien elinympäristöjen laadua parannetaan ja populaatioiden elinvoimaisuutta lisätään ennallistamis- ja hoitotoimenpitein.

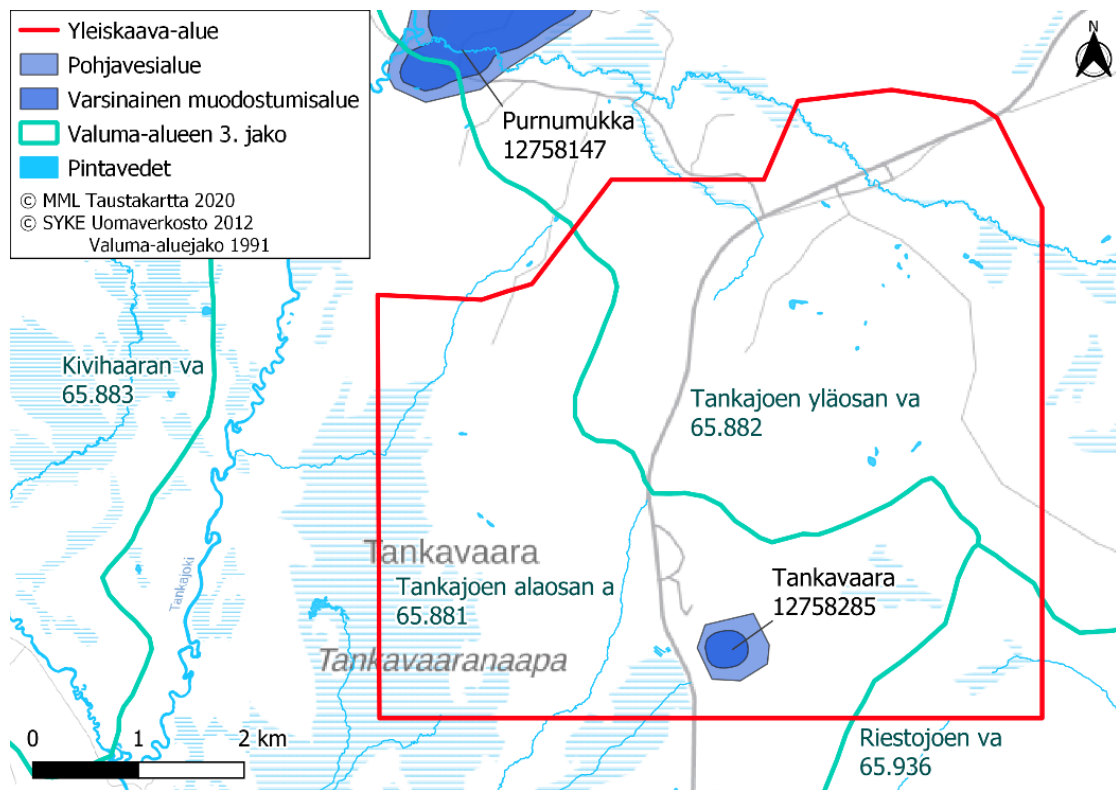
ELY-keskus on antanut Natura-arvioinnista lausunnon 18.6.2025 (osa kaavaselostuksen liitteitä). Lausunnon mukaan ”ELY-keskus toteaa, että vaikka nyt lausunnolla olevassa Natura-arvioinnissa on puutteita, voidaan sen tarjoamia tietoja pitää riittävinä sen arvioimiseksi, heikentääkö Tankavaaran osayleiskaava niitä luonnonarvoja, joiden perusteella UK-puisto-Sompio-Kemihaaran Natura-alue on hyväksytty Natura 2000 -verkostoon.

ELY-keskus yhtyy arvioinnin johtopäätökseen, ettei Tankavaaran osayleiskaava yksin tai yhdessä muiden hankkeiden tai suunnitelmien kanssa merkittävästi heikennä UK-puisto – Sompio -Kemihaaran Natura 2000 -alueen suojeluperusteena olevia luonto- ja lintudirektiivin lajeja tai luontodirektiivin luontotyyppejä tai vaaranna alueen koskemattomuutta.”

4.3 Pinta- ja pohjavedet

Kaava-alueen eteläosiin sijoittuu yksi pieni pohjavesialue *Tankavaara*, jolla on vedenottamo. Lisäksi kaava-alueen luoteispuolelle sijoittuu *Purnumukan* pohjavesialue (kuva 5).

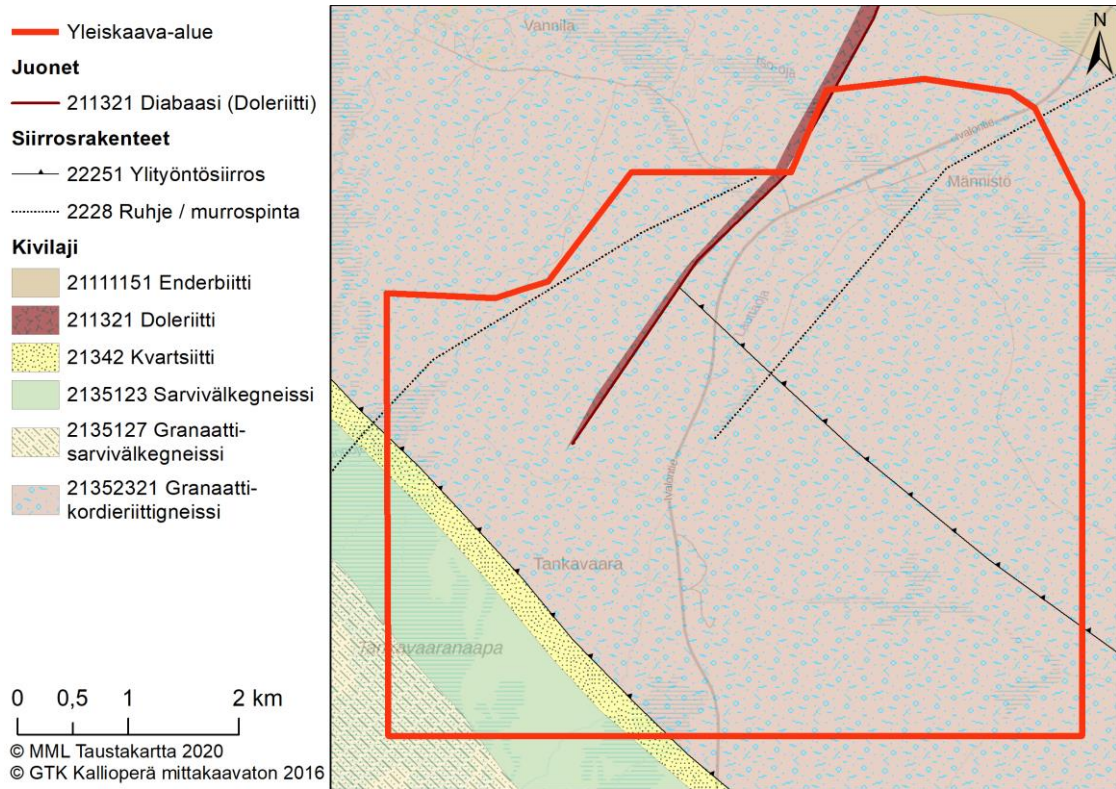
Kaava-alueen pintavedet muodostuvat pienistä virtavesistä, joista Iso-oja on merkittävin. Iso-oja kerää vetensä kansallispuiston alueelta useampana pienenä virtavetenä ja laskee Purnumukan eteläpuolella Tankajokeen. Lisäksi kaava-alueelle sijoittuu Lauttaoja, Rajakaltiooja, Hopiaoja sekä Raisio-ojan latvavesiä.

Kuva 12 Kaava-alueen pohjavesialueet ja pintavedet.

4.4 Maa- ja kallioperä

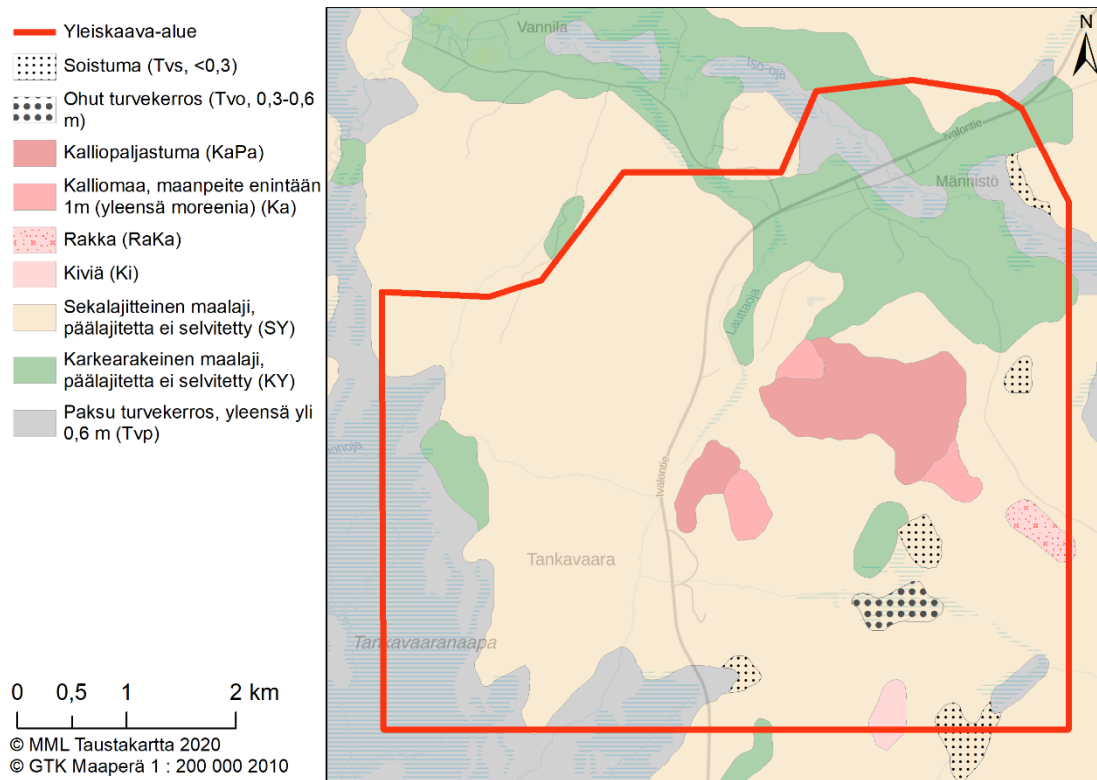
Suunnittelualue on pääosin sora tai hiekkamoreenia. Iso Tankavaaralla ja Pikku Tankavaaralla sekä Purnunnokassa on kalliopaljastumia ja Jorpulipäällä laajoja rakka-alueita. Kullanhuuhdonta-alueilla on harju- ja deltamuodostumia sekä sandureita tai lajittunutta reunamuodostumaa. Kivennäismaan alavimmat harjut ovat sora- ja hiekkamoreenia ja soilla esiintyy turvekerrostumia.

Kuva 13 Kaava-alueen kallioperän kivilajit ja siirrosrakenteet (GTK)

Kuva 14 Jorpulipään laen rakka-aluetta, joka rajautuu tunturikoivuvyöhykkeeseen (Minna Takalo / FCG).

Kuva 15 Kaava-alueen maaperäkartta (GTK)

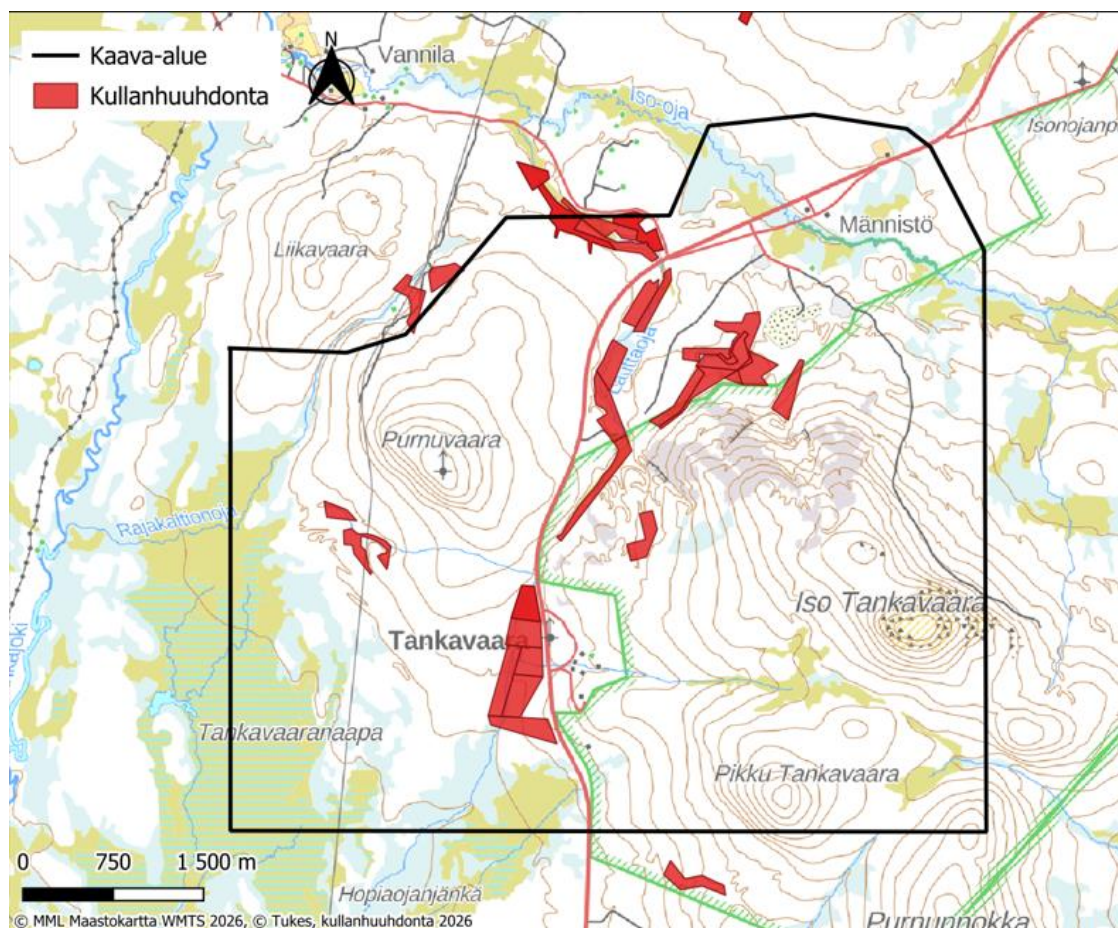
4.4.1 Kullanhuuhdontaluvat

Kaava-alueella on tällä hetkellä 26 kullanhuuhdonta-alueita, joista osa sijoittuu alueelle vain pienetä osalta. Kaava-alueelle kokonaan tai osittain sijoittuvien kullanhuuhdonta-alueiden pinta-ala yhteensä on 138 hehtaaria. Lauttaojan kaivospiiri on rauennut 1.7.2020. Kaivospiirin alueelle on toiminnanharjoittaja hakenut 3 erillistä kullanhuuhdonta-alueita, joista yksi sijoittuu kansallispuiston alueelle. Kansallispuiston ulkopuolella on harjoitettu jonkin verran konekaivuuta Purnuvaaran lounaisosassa. Toinen koneellinen kullankaivuualue on Iso Tankavaaran kulmalla (1000 m³/a). Kansallispuistossa vain lapiokaivu on ollut mahdollista.

Tankavaaran kullankaivu tai kullanhuuhdonta muuttuu yhä enemmän matkailijoille tarkoitetuksi tapahtuma- tai kulttuuripalveluksi. Matkailijat on otettu mukaan kokeilemaan kullankaivuuta mm. Aurum-valtauksella nelostien länsipuolella sekä Kultakylän ja Kultamuseon tarjoamilla kullanhuuhdonnan opastuksilla. Museotoiminta itsessään on alun alkaenkin perustunut sille, että Tankavaaran Kultamuseo säilyttää ja esittelee kullankaivun perinnettä. Museo on Lapin kullankaivajain liiton (LKL) perustama. Kullankaivu jatkuu silti ammattimaisena edelleen lähialueilla kuten Mäkrässä, Lauttaojalla sekä Purnumukan tienhaaran lähistöllä.

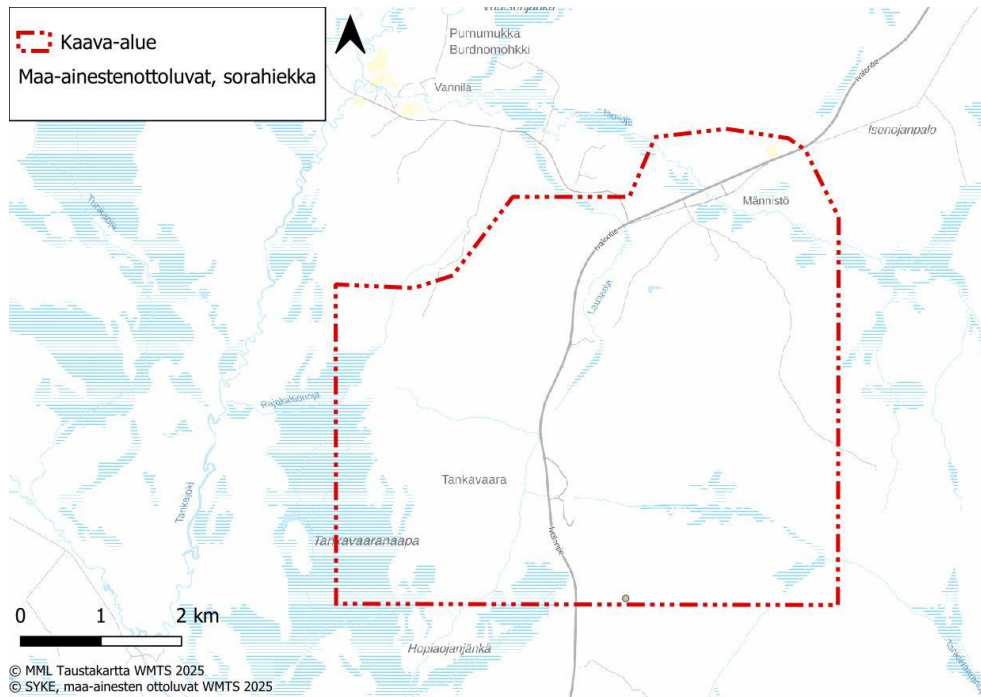
Kuva 16 Kullanhuuhdentalupa-alue Loijakkokurussa (Minna Takalo / FCG).

Kuva 17 Kullanhuuhdentalupahakemukset ja kaivospiirit (punainen) sekä kullanhuuhdentaluvat (vaalean punainen). Lähde: Paikkatietoikkuna. MML. Noudettu 16.4.2026.

4.4.2 Maa-aineisten ottoalueet

Kaava-alueelle sen etelärajan tuntumaan sijoittuu yksi päättynyt maa-ainestenottolupa Mu-
tenian sora-alueella.

*Kuva 18 Maa-ainesten ottoluvat kaava-alueen läheisyydessä. Lähde: Syke Maa-ainesten ot-
toluvat 2025*

4.5 Maisema

Tankavaaran-Iso-ojan osayleiskaavan maisemaselvitys on laadittu Sodankylän kunnan toi-
meksiannosta FCG Suunnittelu ja tekniikka Oy:ssä vuona 2024. Maisemaselvitys on osa kaa-
vaselostuksen erillisliitteitä.

Suurmaisema

Ympäristöministeriön maisemamaakunnallisessa aluejaossa Sodankylän Tankavaaran alue
kuuluu Peräpohjola-Lapin alueeseen ja tarkemmin määriteltynä Metsä-Lapin tunturiseutuun.
Metsä-Lapin tunturiseutua luonnehtivat vaihtelevat, jyrkkäpiirteiset ja erämaiset tunturi-
maat ja kumpuilevat lakialueet. Tärkeimmät tunturialueet ovat Saariselkä, Hammastunturin-
Appistunturin alue ja Viipustunturien - Maarestatunturien alue. Nämä niin sanotut horstit,
jotka kiertävät kaarena Inarin vajoama-allasta, jatkuvat Pohjois-Lapin tunturiseudulle. Tälle
seudulle luonteenomaisimpia ovat kallioiset tunturiselännealueet. Tunturien muodot

loivenevat länttä kohti, missä ne paikoin ovat hyvinkin loivakaartoisia. Tunturit ja vaarat ovat usein moreenin tai louhikkoisen rakkakivikon peitossa.

Järviä on paikoin kohtalaisesti. Yleensä ne ovat pieniä ja kirkasvetisiä. Tunturien ja vaarojen välissä on koskia jokia ja puroja. Suota on vähän laaksoissa ja loivilla rinteillä, ja ne edustavat pienialaisia Metsä-Lapin aapasaita.

Seutu kuuluu pohjoisboreaaliseen kasvillisuusvyöhykkeeseen. Kasvillisuus on karua. Vaarojen ja tunturien yläosissa metsä on tunturikoivikkoa ja lakialueilla puutonta paljakkaa. Alempana rinteillä ja laaksoissa on karua, usein jäkälikköistä harvahkoa mäntymetsää. Kuusta on enää suojaisissa laaksoissa. Koivua on sen sijaan puuston joukossa melko runsaasti.

Seutu on jokseenkin asumaton. Seutu on alkuperäistä saamelais- ja poronhoitoaluetta. Kiinteä asutus ei ole kuulunut viime vuosisadalle saakka koko Tunturi-Lapissa porotalouden varassa kehittyneeseen elämänmenoon.

Matkailun merkitys on viime aikoina kasvanut. Tämä on osin seurasta seudun huomattavien luonnonsuojelualueiden, Urho Kekkosen ja Lemmenjoen kansallispuistojen perustamisesta. (Ympäristöministeriö 1993a)

4.5.1 Maiseman nykytila

Tarkastelualueen maisemakuvalle on tunnusomaista metsäisyys. Selvitysalueen kautta kulkee pohjoiseteläsuunnassa valtatie 4. Tiemaisema on selvitysalueella lähes kauttaaltaan sulkeutunut. Valtatietä reunustavat metsät. Pohjoisosassa on kaksi avarampaa kohtaa. Toinen, pienempi, sijoittuu Purnumukantien eteläpuoliseen notkoon valtatie luoteispuolelle. Notko on osin avoin, osin puoliavoin. Kasvillisuus on niittymäistä ja alueella esiintyy katajaa. Kohta on todella virkistävä poikkeus sulkeutuneessa metsämaisemassa. Toinen laajempi puoliavoin alue sijoittuu Iso-ojan eteläpuolelle. Kyseessä on suoalue. Kaakon suunnalla näkyy paikoin Iso Tankavaaran siluetti. Muuten maaston osin voimakkaitakin pinnanmuotoja ei pysty hahmottamaan valtatieltä käsin. Tiemaisemassa metsä vaikuttaa tavanomaiselta pohjoissuomalaiselta metsältä. Kansallispuistonkaan kohdalla tielle ei kunnolla välity vaikutelma erityisestä metsäalueesta. Niillä kohdin metsä vaikuttaa jonkin verran muita ympäröiviä metsiä karumalta. Kansallispuiston alueella käveltäessä tunnelma on erilainen. Kultakylän liittymää vastapäätä eli valtatie länsipuolella reunametsän kuusista ja männyistä välittyy vähän erityisempi vaikutelma. Kuuset ovat hyvin kapeita ja ympäröivään puustoon verrattuna korkeita. Alueella on myös edustavia mänty-yksilöitä. Tankavaaran kultakylän alue sijoittuu valtatie 4:n varteen. Etäisyyttä ja väliin jäävää puustoa sen verran, ettei alue varsinaisesti näy tielle. Kultakylän kyljessä olevan luontokeskuksen tienhaarassa on tyylikäs harmaantuneista puupylväistä koostuva porttiaihe.

Valtatie 4:n itäpuolinen alue on suurelta osin Urho Kekkosen kansallispuistoa. Iso Tankavaaran ja Pikku Tankavaaran alueet sijoittuvat tälle nimenomaiselle kansallispuiston alueelle. Vaikka metsäalue on varsin luonnontilaista, vaikuttaa se karusta luontotyypistä johtuen avaralta ja valoisalta. Iso Tankavaaraan liittyvä Jorpulipää (selänteen korkein laki) on rakkakiven peitossa.

Kansallispuistoalueeseen rajautuu kolmelta sivulta kulttuurimaisemana Kultakylä. Sen yhteydessä on myös kultamuseo. Selvitysalueella on hyvin vähäisessä määrin asutusta: muutama irrallinen kiinteistö alueen pohjoisosassa. Kultakylän alueella on majoitustoimintaa eri muodoissa, on pienimuotoista hotellimajoitusta, erisuuruisia mökkejä ja pihaleirintäalue. Lisäksi on ravintolatoimintaa ja myyntikojuja. Kultakylässä on myös kulissinomaisia rakennuksia, joiden esikuvina on käytetty Amerikan kultakylän rakennuksia.

Selvitysalueen ja lähiseudun peitteisyydestä johtuen näkymät kaava-alueella ovat pääasiassa melko lyhyitä. Suoalueiden yhteydessä näkyvyyttä on enemmän. Valtatieltä ja sen rinnalla kulkevalta tieltä avautuu kaukonäkymä Iso Tankavaaralle suoalueen yli selvitysalueen pohjoisosassa.

4.5.2 Valtakunnallisesti arvokkaat maisema-alueet

Selvitysalue ei ole osa valtakunnallisesti arvokasta maisema-aluetta eikä selvitysalueelle tai sen välittömään läheisyyteen sijoitu valtakunnallisesti arvokasta maisema-aluetta tai ehdotusta valtakunnallisesti arvokkaaksi maisema-alueeksi.

4.5.3 Maakunnallisesti arvokkaat maisema-alueet

Selvitysalueelle ei sijoitu maakunnallisesti arvokkaita maisema-alueita eikä se ole maakunnallisesti arvokkaan maisema-alueen osa.

4.5.4 Valtakunnallisesti merkittävät rakennetut kulttuuriympäristöt

Selvitysalueelle sijoittuu valtakunnallisesti merkittävä rakennettu kulttuuriympäristö, joka on yksi "Jatkosodan tapahtuma- ja muistopaikoista". Enontekiön Lätäsenon (Sturmbock-Stellung) ja Sodankylän Tankavaaran (Schutzstellung) saksalaiset asemat ovat merkittävimmät saksalaisten joukkojen jatkosodan aikana Lappiin rakentamat puolustusasemat.

Sodankylän Tankavaarassa on Petsamoon johtavan entisen Jäämerentien poikki rakennetun saksalaisten "Schutzwall"-linjan entistettyjä varustuksia ja korsuja. Saksalaisten vetäytymisen edellytti puolustus- ja viivytysasemien rakentamista ja toinen näistä rakennettiin juuri Sodankylän Tankavaaraan. (www.rky.fi)

4.5.5 Arvokkaat kulttuuriympäristökohteet

Tankavaaran kullanhuuhdonta-alue on luokiteltu Lapin kulttuuriympäristöohjelmassa arvokkaaksi kulttuuriympäristöksi. Matkailukohteeksi kehittynyt Tankavaaran kullanhuuhdonta-alue Kultamuseoineen sai alkunsa vuonna 1936 tehdyn kultaesiintymälöydön seurauksena. Purnumukan kyläläiset kaivoivat Tankavaaran puroista kultaa vuosina 1936-38, kunnes saksalainen Werner Thilde teki vuonna 1938 valtauksen etsittyään kultaa alueelta suomalaisten kanssa koneellisin menetelmin. Seuraavana vuonna sodan sytyttyä Thiede karkotettiin maasta. Kullanhuuhdontaa alettiin harrastaa Tankavaarassa uudestaan vuonna 1970 ja 1975 alueelle perustettiin kultamuseo, joka on edelleen toiminnassa. Kultakylästä on kehittynyt suosittu matkailukohde, jossa järjestetään vuosittain kullanhuuhdontakisat. (Lapin kulttuuriympäristöohjelma 1997)

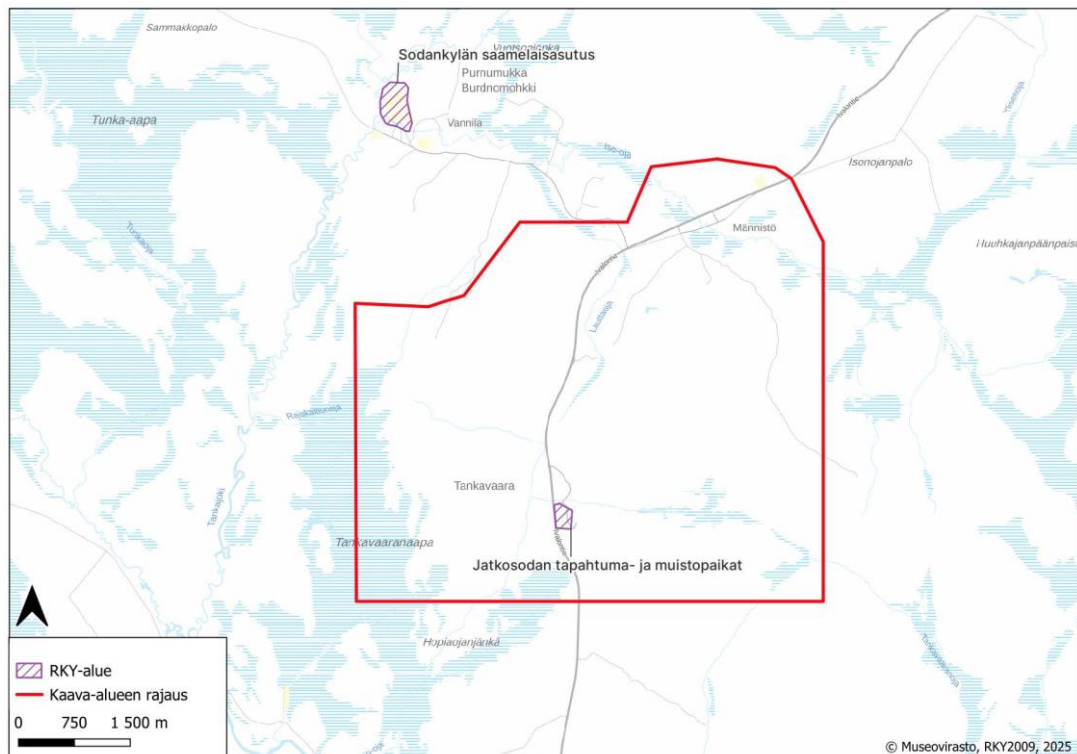
4.6 Rakennettu kulttuuriympäristö

4.6.1 Rakennettu Kulttuuriympäristö

Saamelaisalueilla alueen rakennusperinnöstä vastaa alueellinen vastuumuseo *Saamelaismuseum Siida*. Tankavaaran osayleiskaavaa varten on laadittu erillinen rakennusperintöinventointi, joka on osa kaavaselostuksen erillisliitteitä. Inventoinnin on laatinut arkkitehti Kai Tolonen. Maastotyöt on tehty talvella 2020. Hanna Mattila on toimittanut keskeistä aineistoa ja tietoa Tankavaaran kultamuseon arkistoista.

Alueen rakennettu ympäristö on muodostunut Suomen itsenäisyyden aikana. Keskeinen alueen käyttöön vaikuttanut on Jäämerentie eli nykyinen Valtatie 4 (E75). Voimakkaimmin maisemakuvaa muokanneista toimista on alueen kullankaivuun sekä vähitellen maatuva valtakunnallisesti arvokas rakennettu kulttuuriympäristö (RKY 2009) *Jatkosodan tapahtuma- ja muistopaikat* –niminen kohde eli Lapin sodan aikaiset saksalaisten puolustusvarustukset *Schutzwall-linjan* varustukset ja korsut.

Sodankylän ajallisesti kerroksisesta metsäsaamelaisesta asutuksesta kertova valtakunnallisesti arvokas RKY-kohde *Purnumukan kylä* sijaitsee osayleiskaava-alueen ulkopuolella luoteeseen Iso-ojan ja Tankajoen rannoilla. Purnumukan kylä on Lapin sodan tuhojen jälkeen kokonaan jälleenrakennettu saamelaiskylä.

Kuva 19 Suunnittelualueelle ja sen läheisyyteen sijoittuvat RKY-alueet.

Merkittäväksi matkailukohteeksi kehittynyt Tankavaaran kullanhuuhdonta-alue sai alkunsa vuonna 1936 tehdyn kultaesiintymälöydön seurauksena. Purnumukan saamelaiskylän asukkaat kaivoivat Tankavaaran puroista joutoaikoinaan kultaa vuosina 1936–38, kunnes saksalainen arkkitehti Werner Thiede teki vuonna 1938 valtauksen etsittyään suomalaisten kanssa alueelta kultaa koneellisin menetelmin. Thiede karkotettiin maasta sodan sytyttyä vuonna 1939.

Kullanhuuhdonta aloitettiin uudelleen Tankavaarassa vuonna 1970 Lemmenjoen vanhojen kullanhuuhtojien toimesta tarkoituksenaan opastaa matkailijoita kullanhuuhdonnassa. Vuonna 1975 alueelle perustettiin kultamuseo, mistä lähtien alue on kehittynyt suosituksi matkailukohteeksi vuosittaisine kullanhuuhdontakisoineen. Alueella on runsas matkailupainotteinen rakennuskanta, jonka arvokkainta osaa edustaa sekä kulttuurihistoriallisesti että arkkitehtonisesti merkittävä mm *W. Thieden rakennuttama pieni huvila*.¹ (Kuva 21).

¹ Lokio, Jarmo. Lapin kulttuuriympäristöohjelma. Osa 3. Lapin ympäristökeskus, Rovaniemi 1997 s. 222.

Kuva 20 Oikealla Mutterikämpä (kuva Hanna Mattila). Vasemmalla Thieden huvila vuodelta 1936 (Kultamuseo).

Kultamuseotoiminnan kaikki aikaisemmat eri vaiheiden kokoelmarakennukset, vuonna 1949 rakennettu ja 1975 alueelle siirretty *mutterikämpä* (kuva 22.) sekä 1920-luvulla rakennettu ja vuonna 1977 paikalle siirretty *Härkäselän Kultala* (kuva 22.) ovat kulttuurihistoriallisesti paikallisesti arvokkaita kuten myös kahdessa eri rakennusvaiheessa vuosina 1983 ja 1993 rakennettu moderni *Kultamuseo* (kuva 25.).

Kuva 21 Vasemmalla Härkäselän Kultala. Oikealla osayleiskaavan ulkopuolella sijaitseva Pikku Tankavaaran lounaispuolella sijaitseva Hevoskurun (Korhosen) kämpä (Hanna Mattila).

Alueelle muut rakennetut kullankaivuun kämppärakennukset ovat pääsääntöisesti lähinnä matkailukäyttöön rakennettuja kopioita entisaikojen kullankaivajien kämppäasumuksista. Tankavaaran alueella on vielä säilynyt kulttuurihistoriallisesti merkittävä *Lauttaojan kämpä* (0.) sekä osayleiskaava-alueen ulkopuolelta *Hevoskurun (Korhosen) kämpä*. *Iso-ojan kämpä* on Iso-ojan varteen siirretty entinen metsäkämppä vuodelta 1949 ja on myös paikallisesti arvokas. Modernia julkista rakennuskantaa edustaa myös paikallisesti arvokas entinen *UKK-kansallispuiston luontokeskus eli nykyinen Sompio-talo* (**Error! Reference source not found.** ja 0).

Kuva 22 Lauttaojan kämppä nykytilassaan (Minna Takalo / FCG).

Alueen kullankaivajien asumukset ovat arkkitehtonisesti vaatimattomia ja toiminnan luonteeseen alisteisia, niiden arvot liittyvät alueen orgaaniseen muodostumiseen sekä niiden kulttuurihistoriallisiin arvoihin. Kullankaivuu on muuttumassa alueella yhä laajemmin kulttuuri- ja tapahtumamatkailuksi, jossa matkailullisella kullankaivuulla ja museotoiminnalla on keskeinen rooli. UKK-kansallispuiston perustaminen on edelleen lisännyt alueen matkailua, joskin opastuskeskuksen lakkauttaminen alueella on pienentänyt ainakin toistaiseksi matkailijamääriä.

Matkailu on modernin rakennusperinnön ilmenemismuoto. Siksi myös Kultakylän matkailukylästä on syytä avata keskustelu, koska ja alueen ensimmäisten ”kulissirakennusten” rakentamisesta on ajallisesti kulunut jo vuosikymmeniä. Osa rakennuksista, vaikka ovatkin kopioita maailmalla toteutetuista rakennuksista, ovat oivaltavia ja liittyvät merkittäväällä tavalla kultakylän museoalueen nykyiseen matkailupainotteiseen paikan henkeen.

Sotahistoriaan liittyvät saksalaisten puolustuslinnoitusketjun kohteet maatuivat vähitellen rakennustavasta johtuen. Tuleville sukupolville tulee säilyttää edustavimpia osia varustuksesta. Museoviraston RKY-kohdemerkintä Tankavaaran osalta on viitteellinen. Siksi se tulisi rajata uudelleen poimien edustavimmat kohteet puolustusketjusta.

Kullankaivuuseen liittyvien rakennusten osalta alueen rakennukset ovat kulttuurihistoriallisesti ainutlaatuisia, eikä niitä pitäisi päästää tuhoutumaan huonolla ylläpidolla ja hoidon puutteella. Kultamuseotoiminta on tässä tukena, siksi sille ohjatut tuet ovat tarpeellisia ja välttämättömiä.

Arkkitehtonisesti merkittävämmät rakennukset ovat moderneja. Sekä Tankavaaran Kultamuseon rakennukset (0) ja Sompio-talo (0) edustavat ajallisesti ja arkkitehtuuriltaan erinomaisesti Lapin julkista rakentamista ja rakennusperintöä.

Kuva 23 Kultamuseon päärakennus (Kai Tolonen / FCG).

Kuva 24 Sompio -talo (Kai Tolonen / FCG).

Kuva 25 Kultakylän majoitusrakennuksia ja matkailuun liittyviä kulissirakennuksia (Kai Tolonen).

4.7 Muinaisjäännökset

Kaava-alueen arkeologisen selvityksen on laatinut Keski-Pohjanmaan Arkeologiapalvelu elokuussa 2020 (Jaana Itäpalo ja Hans-Peter Schulz). Ennen inventointia alueelta tunnettiin kahdeksan kulttuuriperintökohdetta ja lisäksi kaksi kohdetta heti kaava-alueen pohjoispuolelta. Kaikki tunnetut kohteet ovat sotahistoriallisia kohteita ja ne liittyvät Saksan armeijan vuonna 1944 rakentamaan Schutzwall-puolustuslinjaan. Tankavaaran Schutzwall on Lapin sodan merkittävimpiä arkeologisia kulttuuriperintökohteita. Kaava-alueen arkeologisissa inventoinneissa paikannettiin 16 uutta kulttuuriperintökohdetta ja yksi mahdollinen esihistoriallinen muinaisjäännöskohde. Suurin osa uusista kohteista liittyy Schutzwalliin. Kolme siihen kuulua tunnettua kohdetta ehdotetaan yhdistettäväksi. Laadittu arkeologinen inventointiraportti ja sen liitteenä olevat kohdekortit ovat kaavan liiteasiakirjana.

Kuva 26 Puolustuslinjan sotahistoriallisia kohteita Jorpulipäällä (Minna Takalo / FCG).

Kuva 27 Puolustuslinjan juoksuhautoja Lauttaojan itäpuolella (Minna Takalo / FCG).

4.8 Saamelaiskulttuuri ja poronhoito

Tankavaaran osayleiskaava-alue sijoittuu saamelaisten kotiseutualueelle, jolla on erityinen merkitys saamelaiskulttuurille ja perinteisille elinkeinoille. Alueella harjoitetaan poronhoitoa, joka on keskeinen osa saamelaista kulttuuria ja alueen maankäyttöä. Poronhoitoon liittyvät laidunalueet, kulkureitit ja rakenteet ulottuvat laajalle kaava-alueelle ja sen ympäristöön, ja ne muodostavat osan alueen vakiintunutta nykytilaa.

Metsäsaamelainen *Purnumukan kylä* sijaitsee osayleiskaava-alueen ulkopuolella luoteeseen Iso-ojan ja Tankajoen rannoilla. Purnumukan kylä on Lapin sodan tuhojen jälkeen kokonaan jälleenrakennettu saamelaiskylä.

Kuva 28 Saamelaisten kotiseutualue ulottuu Sodankylän kunnan pohjoisosiin (Lähde: Saamelaiskäräjät, samediggi.fi).

Poronhoito on pohjoisen Suomen vanhin edelleen elinvoimainen elinkeino ja varsin saamelaisuuteen kuuluva kulttuurisidonnainen ammatti, joka osaltaan mahdollistaa perinteisen pohjoisen kyläasumisen. Erityisellä poronhoitoalueella, johon myös saamelaisten kotiseutualue kuuluu, poronhoidon asema elinkeinona on erityisen merkittävä. Tämä on huomioitu myös lainsäädännössä poronhoitoa erityisesti suojaavin säädöksin.

4.8.1 Poronhoito alueella

Poronhoito tapahtuu Suomessa poronhoitolain (848/1990, PHL) mukaisesti lain osoittamalla poronhoitoalueella. Suomen poronhoitoalue käsittää Lapin maakunnan alueen, lukuun ottamatta Kemien, Tornion ja Kemijoen alueita, sekä alueita Pohjois-Pohjanmaan ja Kainuun maakuntien pohjoisosista (HE 194/2014 vp, 30.12.2014/1428). Poronhoitoalue on jaettu 54 paliskuntaan, joiden kautta poronhoitoa harjoitetaan. Paliskunnat ovat PHL 6 §:n mukaisia hallinnollisia yksiköitä, jotka vastaavat poronhoidosta alueellaan.

Kuva 29 Lapin paliskunta (Lähde: Paliskuntain yhdistys 2020).

Kaava-alue sijoittuu Lapin paliskuntaan, joka kuuluu Sodankylän merkkipiiriin. Paliskunta sijaitsee Sodankylän kunnan pohjoisosassa ja pieniltä osin on Inarin ja Savukosken kunnan puolella. Paliskunta rajoittuu pohjoisessa Sallivaaran, Hammastunturin ja Ivalon paliskuntiin, idässä Venäjän valtion rajaan, kaakossa Kemin-Sompion, etelässä Oraniemen ja Sattasniemen ja idässä Kuivasalmen paliskuntiin. Lapin paliskunnan alue on pinta-alaltaan 4 396 km². Poronomistajia paliskunnassa on 147 henkilöä. Suurin sallittu poromäärä paliskunnassa on 8 000 poroa.

Koko kaava-aluetta koskee PHL 3 §:n mukainen poronhoito-oikeus eli porojen vapaa laidunnusoikeus. Alue sijoittuu PHL 2 §:n mukaiselle erityisesti poronhoitoa varten tarkoitetulle alueelle, missä poronhoidolle ei saa aiheuttaa muulla maankäytöllä huomattavaa haittaa. Poronhoito-oikeus ja siihen kiinteästi kuuluva vapaa laidunnusoikeus on ikaikainen nautintaoikeus, joka on suoraan poronhoitolailla turvattu erityinen oikeus (PHL 848/1990, 3 §). Vapaa laidunnusoikeus on poronhoidon olemassaolon ja kannattavuuden edellytys. Se tarkoittaa, että porot saavat vapaasti laiduntaa niin yksityis- kuin valtionmaillakin ilman että poronomistaja omistaa ko. maata. Poronhoitolaissa luetellaan rajoitukset vapaaseen laiduntamiseen. Saamelaidun kotiseutualueella porojen laiduntamista koskevat rajoitukset ilman maanomistajan lupaa, koskevat ainoastaan viljelyksiä ja metsänuudistusalan taimikoita, eivät asutusta tai puutarhoja (PHL 31 §).

PHL 53 § velvoittaa neuvotteluihin paliskuntien kanssa valtion maita koskevien hankkeiden yhteydessä, mikäli ne vaikuttavat olennaisesti poronhoidon harjoittamiseen. Kaavasta on järjestetty PHL 53 §:n mukainen neuvottelu 29.10.2020, johon osallistuivat Lapin paliskunnan poroisännän ja Paliskuntain yhdistyksen ohella Sodankylän kunnan, Metsähallituksen sekä FCG Suunnittelu ja tekniikka Oy:n edustajat.

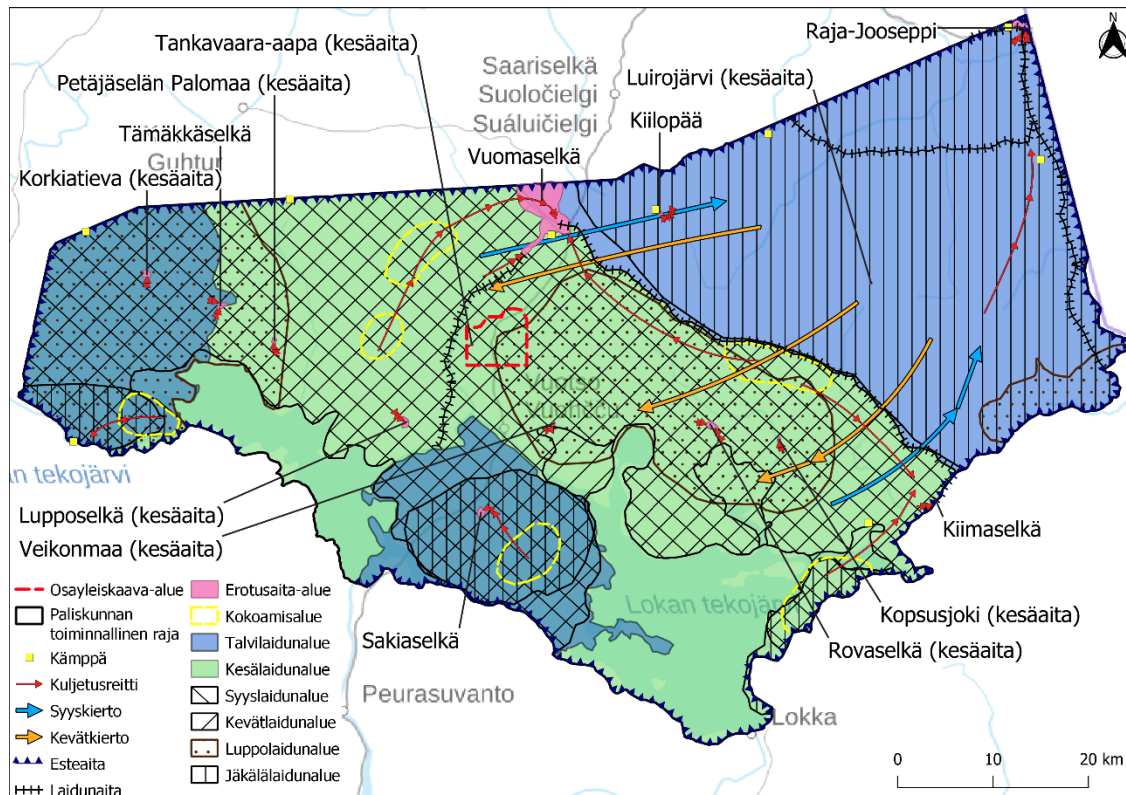
Toinen PHL 53 §:n mukainen neuvottelu on käyty kaavan ehdotusvaiheessa 14.11.2025. Neuvotteluun osallistuivat Lapin paliskunnan poroisännän ja Paliskuntain yhdistyksen lisäksi edustajat Sodankylän kunnasta, Metsähallituksesta sekä FCG Rakennettu ympäristö Oy:stä.

4.8.2 Porojen laidunnus kaava-alueen ympäristössä

Paliskunnalle kuuluvat porot laiduntavat rajatulla alueella. Laidunalueet vaihtelevat vuoden-aikojen mukaisesti, ja poronhoitoon liittyvät työt rytmittyvät porojen luontaisen vuodenkierron mukaan. Laidunkierto voi olla kymmenien – satojen kilometrien pituinen ja sitä ohjaa ravinto ja sen saatavuus. Ravinnonkäyttö vaihtelee vuodenajan mukaan.

Keväällä toukokuuseen vasoma-aikaan porot laiduntavat alueilla, joilta lumet sulavat nopeimmin (eteläiset rinteet, suoalueilla korkeammat mätäspinnat) ja joissa uudet versot tulevat esiin ensimmäisinä. Kesälaidunalueina toimivat rehevämmät suot, hakkuuaukeat ja purovarsien niityt, joilta porot syksyn tullen siirtyvät metsiin ja tunturikankaille. Rykimä eli porojen kiima-aika ajoittuu syys–marraskuulle ja porot jatkavat tuolloin laidunnustaan kangasmailla. Talven tultua porot käyttävät ravintonaan lumen alta löytyviä jäkälä. Jäkälä- ja luppolaidunten pinta-alojen kapenemisen aiheuttamaa talvikauden ravinnon määrän vähenemistä paikataan kuitenkin nykyisin lähes jokaisessa paliskunnassa lisäruokinnalla. Porojen luontainen vuodenkierto erityyppisten laidunalueiden välillä perustuu siihen, että vasat oppivat pienestä lähtien käyttämään elinpiirinsä laidunalueita seuraamalla emäänsä. Tämän takia eläimet voivat pyrkiä etsimään ravintoa totunnaisilta laidunalueiltaan silloinkin, kun laitumet ovat syystä tai toisesta huonontuneet ravinnon määrän ja laadun suhteen.

Poronhoito perustuu Lapin paliskunnassa luonnonlaidunten käyttöön. Lapin paliskunnan laidunalueet ja poronhoidon infrastruktuuri on esitetty kuvassa alla.

Kuva 30 Lapin paliskunnan alueen porojen laidunalueet ja laidunkierto sekä poronhoidon infrastruktuuri (Lähde: Paliskuntain yhdistys TOKAT-aineisto).

Laidunalueita kuvaavasta kartasta on havaittavissa, että etenkin Lapin paliskunnan itäosan alueella on selkeä laidunkierto kesä- ja talvikauden laidunten välillä. Paliskunnan länsi- ja eteläosissa vuotuiset laidunalueet sijoittuvat osin samoille alueille eikä laidunkierto ole niin selkeästi nähtävissä. Merkittäviä kesälaidunalueita on muun muassa paliskunnan keskiosissa sijaitseva Vuotson alue. Syksyllä rykimääajan alkaessa porot tokkautuvat ja lähtevät siirtymään kohti luontaisia talvilaidunalueita, jotka sijoittuvat paliskunnan itäosien jäkälälaitumille, Lokan ja Porttipahdan väliselle alueelle sekä Porttipahdan länsi-luoteispuolelle. Porotokat kuljetetaan syksyn ja alkutalven poroerotuksia varten laidunkierto- ja raja-aitojen läheisyydessä sijaitseviin erotusaitoihin ennen kuin ne vapautetaan talvilaidunalueille.

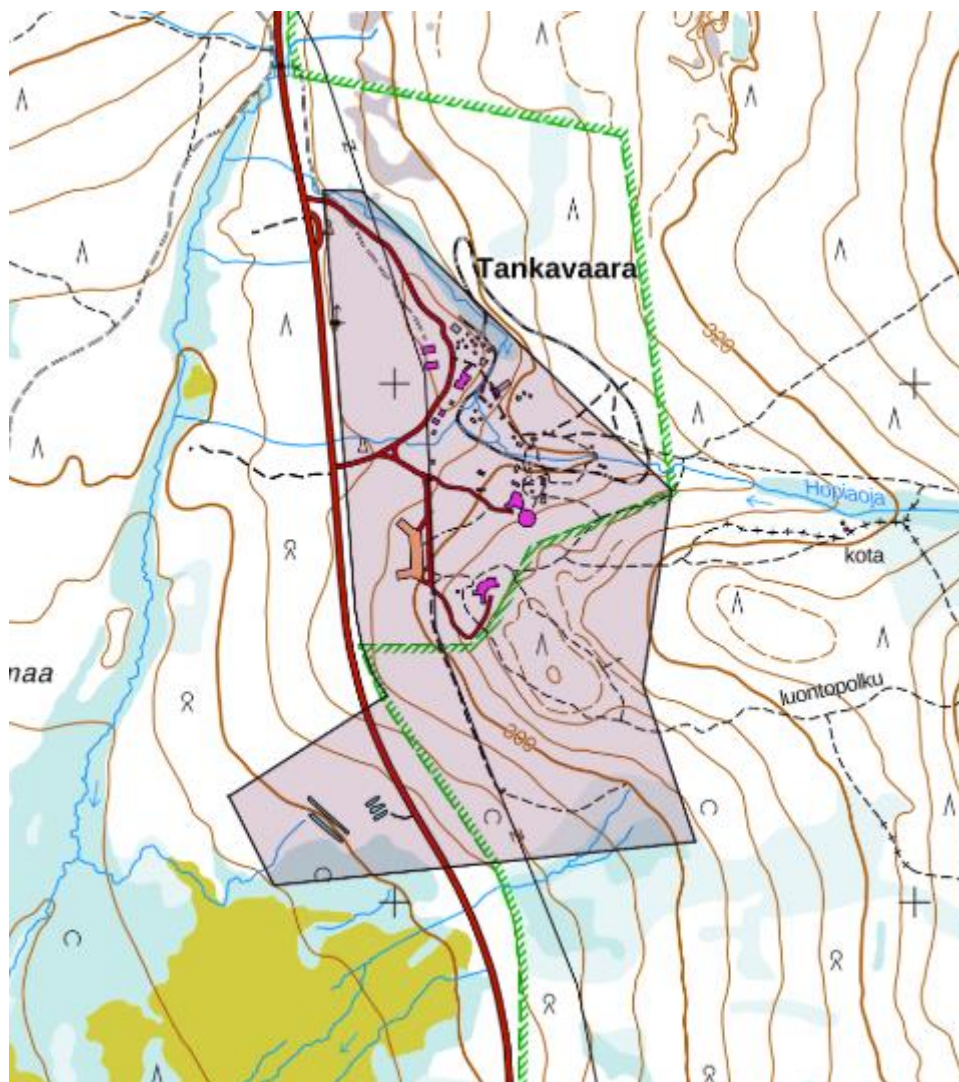
Kaava-alueella Tankavaaran ympäristössä sijaitsee paliskunnan kevät-, kesä- ja syyslaidunalueita. Porojen vasomisalueita sijoittuu etenkin suoalueiden reunamille sekä jokivarsiin. Kaava-alueella on myös tärkeitä loppukevään luppolaitumia, jotka huomioidaan kaavatyössä. Luppolaueet sijoittuvat suurelta osin Urho Kekkosen kansallispuiston ja Sompion luonnonpuiston alueelle. Poronhoidon rakenteista alueelle sijoittuva Tankavaaran aapa on merkitty poronhoidolle tärkeänä kohteena tulevaan maakuntakaavaan. Rakenne on nykyisin lähinnä kesällä käytettävä vasanmerkintäaita, mutta sen käyttö syyserotuksissa on mahdollista. Tankavaarna-aavan vasanmerkintäaitaan porot ohjataan pääosin sen eteläpuolisilta suoalueilta.

Tankavaaran aapaan liittyy määräys rakenteiden toiminnan turvaamisesta, mm. kuljetusreittien huomioon ottamisesta suunnittelussa.

4.9 Tekninen huolto ja verkostot

Sähkön jakelusta alueella huolehtii Rovakaira Oy. Alueen sähkö johdetaan 20 kV:n voimasiirtolinjalla valtatie 4:n vierellä, vaikka alueen läpi kulkee valtakunnallinen Fingridin 110 kV:n siirtolinja. Sodankylän jätehuollosta vastaa Lapin Jätehuolto kuntayhtymä LAPECO.

Tankavaarassa on talous- ja jätevesihuollosta vastaava vesihuoltolaitos: Tankahuolto Oy. Alla karttaote (Kuva 31) toiminta-alueesta. Muu kaava-alue ei sijoitu minkään vesilaitoksen talous- ja jätevesihuollon toiminta-alueelle.

Kuva 31 Tankavaaran vesihuoltolaitoksen toiminta-alue

Pikku Tankavaarassa on Luontokeskusta ja Kultamuseota varten tehty pohjavedenottamo.

Tankavaaran jätevedet käsitellään kemikalioinnilla tehostetussa lammikkopuhdistamossa alueen eteläosissa valtatie 4:n länsipuolella, jonka jälkeen jätevedet imeytetään Hopiaojan-jängälle suohon.

4.10 Liikenne

Tankavaaran alue sijoittuu valtatie 4:n (E75) välittömään vaikutuspiiriin. Valtatie 4 on valtakunnallisesti merkittävä päätie, joka toimii tärkeänä pohjoiseteläsuuntaisena liikenneväylänä Lapissa yhdistäen Sodankylän, Ivalon ja Saariselän seudut. Tankavaaran kohdalla tie palvelee sekä alueellista asiointi- ja yhteysliikennettä että matkailuliikennettä, joka painottuu erityisesti matkailusesonkeihin.

Tankavaaran alueelle kulku tapahtuu suoraan valtatieltä 4 olemassa olevien liittymien kautta. Liikenneympäristö on luonteeltaan maaseutumainen, ja liikenne tukeutuu pääosin henkilöautoliikenteeseen sekä matkailua palvelevaan linja-autoliikenteeseen. Valtatie 4:n varrella sijaitsevat Tankavaaran matkailutoiminnot lisäävät ajoittain liikennemääriä, mutta pysyvän asutuksen vähäisyyden vuoksi alueella ei synny merkittävää paikallisliikennettä.

Valtatiellä 4, keskimääräinen vuorokausiliikennemäärä on 1145 kulkuneuvoa. Raskaan liikenteen määrä on noin 154 kulkuneuvoa vuorokaudessa.

Lähin lentokenttä on Ivalossa.

Kuva 32 Valtatie 4 sijoittuu osayleiskaava-alueen keskelle. (paikkatietoikkuna, MML 2020)

4.11 Elinkeinot

Tankavaaran alueen elinkeinorakenne painottuu vahvasti matkailuun ja siihen liittyviin palveluihin. Alueella toimivat kansainvälisesti tunnettu Kultamuseo, Tankavaaran Kultakylä sekä Urho Kekkosen kansallispuistoon tukeutuvat luonto- ja ohjelmapalvelut muodostavat keskeisen osan paikallisesta elinkeinotoiminnasta. Matkailu on luonteeltaan ympärivuotista, mutta painottuu erityisesti kesä- ja talvimatkailusesonkeihin. Alueella ei ole merkittävää pysyvän asutuksen tai teollisen tuotannon synnyttämää elinkeinotoimintaa, vaan taloudellinen toiminta perustuu pääosin palveluihin ja matkailijoihin kohdistuviin toimintoihin.

Sodankylän kunnan elinkeinorakenne on monipuolinen ja perustuu kaivosteollisuuteen, matkailuun, palveluihin, julkiseen sektoriin sekä maa- ja metsätalouteen. Kunnassa on käynnissä useita merkittäviä kaivoshankkeita ja kaivosteollisuus on yksi kunnan keskeisimmistä työllistäjistä ja investointien kohteista. Matkailu on kasvava elinkeino erityisesti kunnan pohjoisosissa, ja se tukeutuu Lapin luontoon, kansallispuistoihin sekä kulttuuri- ja tapahtumamatkailuun. Lisäksi Sodankylän keskustaajama toimii hallinnollisena ja palvelullisena keskuksena, jossa sijaitsee valtaosa kaupallisista ja julkisista palveluista.

4.12 Matkailu

Tankavaara on 1930-luvulta lähtien ollut tunnettu Lapin kullanhuuhdontapaikka. Sotien jälkeen alueesta on tullut myös matkailuun liittyvä kulta-alue, jossa nykyisin järjestetään vuosittain kullanhuuhdon SM-tapahtumat. Matkailutoimintaan liittyvät kullanhuuhdonta-alueet sijoittuvat Kultakylän lähialueelle nelostien itäpuolelle. Näissä kohteissa käy vuosittain vaihteleva määrä matkailijoita kokeilemassa lapiokaivuuta. Valtauksia on myös nelostien länsipuolisella alueella. Useat kullankaivajat, joilla on valtauksia ojalla, ovat kiinnostuneita matkailutoiminnan kehittämistä edelleen. Tahtotilat olisivat tarpeen kullankaivuun matkailullisessa kehittämisessä. Kansallispuiston hoito- ja käyttösuunnitelman mukaan Tankavaaran kävijämääräennuste on vuosittain noin 20 000 henkeä (Hoito- ja käyttösuunnitelma, Metsähallitus 2016).

Matkailun lisääntymiseen sotahistoriallisten kohteiden lähellä liittyy myös turvallisuustekijöitä, jotka tulee ottaa huomioon.

Vuonna 1989 Kultamuseossa vieraili 30 000 kävijää ja luontokeskuksessa 25 000 matkailijaa. Luontokeskuksen sulkemisvuonna 2018 Kultamuseossa vieraili 11 360 kävijää.

Tankavaaran majoituskapasiteetti on kasvanut melko hitaasti, vaikka se on ollut suurimpia matkailuliiketoiminnan kehittymisen puutteita alueella. Vuonna 1989 majoituskapasiteetti oli vain 100 vuodepaikkaa. Näistä 70 oli kullankaivajien kämppiä jäljittelevissä mökeissä ja 30 gasthaus-tyyppisessä hotellissa. Majoituskapasiteettia kasvatettiin mm. vuonna 2019 24 huoneella eli 48 henkilöllä. Majoituskapasiteetti alueella on tällä hetkellä noin 200 vuodepaikkaa.

Tankavaarassa on pyritty kehittämään ympärivuotista matkailua. Viime vuosina on alueella järjestetty mm. koiravaljakkokilpailuja ja tulossa on mm. Frisbeegolfin SM-kisat. Alueella on myös talvista poromatkailua.

4.12.1 Selvitys matkailun ohjelmalvelureittien ja matkailurakentamisen sijoittumisesta

Matkailun ohjelmalvelureittien ja matkailurakentamisen sijoittumista koskevassa selvityksessä tarkasteltiin Tankavaaran alueen reittien kehittämismahdollisuuksista ja Tankavaara–Kakslauttanen välisestä yhteydestä (mm. koiravaljakot ja maastopyöräily)².

² Matkailun ohjelmalvelureittien ja matkailurakentamisen sijoittumisesta. Kakslauttanen-Tankavaara-Purnumukka-Vuotso. Yhteenvedo. Sweco Ympäristö Oy, 2018.

Selvityksessä tarkasteltu Purnuvaaran eteläpuolelta kiertävä Purnumukan maastopyöräilyreitin osa on osoitettu osayleiskaavakartalla.

Selvityksessä todettiin merkittävä tarve koiravaljakkoreittien osoittamiselle sekä tarkasteltiin pitkän yhdysreitin ja koiratarhan sijoittumista.

Kaavakartalle on valittu selvityksen vaihtoehto 8. Sen etuina nähtiin mm.:

- Lähellä vt 4:ää eli huolto ja logistiikka on helppo järjestää,
- Lähialuereiteille runsaasti mahdollisuuksia,
- Liittymä on helppo järjestää,
- Lähellä vt 4:n alikulua.

Haasteina todettiin mm.:

- Matkailijat joudutaan kuljettamaan nelostien ali tai yli,
- Saamelaiskäräjien edustajat kotostivat 4.12.2020 pidetyssä neuvottelussa koiratarhauksen melun aiheuttavan ongelmia porojen vasamerkinnälle, koska aitaus sijaitsee lähellä. Tuolloin todettiin mm, että asiasta on keskusteltava paikalliskunnan kanssa.

Selvityksessä tarkasteltiin myös vt 4 länsipuolista Tankavaara–Kakslauttanen koiravaljakkoyhteysreittiä ensisijaisena vaihtoehtona ja pitkän aikavälin tavoitteena vaihtoehtona vt 4:n itäpuolista koiravaljakko- ja maastopyöräilyreittiä. Valtatien länsipuolinen koiravaljakkoreitti olisi mahdollista toteuttaa moottorikelkkareitin rinnakkaisena urana ilman reittitoimitusta omassa maastokäytävässä. Tätä koiravaljakkoreittivaihtoehtoa ei osoitettu kaavakartalla, koska reitti sijoittuu osittain Natura-alueelle. Todettiin, että asiaa ei ole tarkoituksenmukaista ratkaista tällä osayleiskaavalla.

Selvityksen pitkän aikavälin tavoitteellinen vaihtoehto sijoittuisi pääasiassa UKK-puiston alueella ja tämä edellyttää tarkennuksia hoito- ja käyttösuunnitelmaan. Lisäksi reittilinjauksesta aiheutuisi haasteita erityisesti poronhoidolle.

4.12.2 Urho kekkosen Kansallispuisto

Urho Kekkosen kansallispuisto (UKK-puisto) on vuonna 1983 perustettu, Savukosken, Sodankylän ja Inarin kuntien alueella sijaitseva kansallispuisto. Puiston pinta-ala on 2 550 km², ja se on Suomen toiseksi suurin kansallispuisto. UKK-puiston alue eli Koilliskaira on Länsi-Euroopan viimeisiä erämaa-alueita. Kansallispuisto perustettiin suojelemaan Metsä-Lapin ja Perä-

Pohjolan metsä-, suo- ja tunturiluontoa sekä turvaamaan luontaiselinkeinojen, lähinnä porotalouden, ja perinteisen retkeilyn edellytykset.

UKK-puiston sallittu käyttö on kuvattu sen perustamisasetuksessa, hoito- ja käyttösuunnitelmassa (HKS, vuodelta 2016) sekä UKK-puiston järjestyssäännöissä.

Vierailut kansallispuistossa

Tankavaaran luontopolkujen arvioitu käyntimäärä on vuosina 2014–2016 ollut noin 4500/vuosi. Tankavaaran luontopoluilla ei ole vakituista kävijälaskuria, vaan kävijöitä on laskettu laskurilla satunnaisesti. Arvioitu käyntimäärä perustuu aikaisempiin laskurilaskentoihin sekä kokemustietoon. Luontokeskuksen sulkemisen jälkeen, vuoden 2019 elokuun lopun maastokäynnillä havaittiin melko täydet puuliiterit ja kohtalaisen tyhjät käymälät, jotka viestivät kävijämäärien laskusta (tiedonanto 2020, Metsähallitus / Magga). Metsähallituksen Tankavaaran luontokeskus suljettiin vuonna 2018.

Koko UKK-kansallispuiston käyntimäärät olivat vuonna 2018; 340 500 henkilöä ja vuonna 2019; 367 000 henkilöä. Suurimmat kävijämäärät ovat Saariselän-Kiilopään alueella, merkittyjen kesä- ja talvireittien varrella. Kiilopäältä lähtevien retkeilijöiden käyntimäärät ovat vuosittain reilusti yli 100 000 ja pelkästään Aurorapolulla Saariselällä oli vuonna 2019 yli 70 000 käyntikertaa.³

Hoito- ja käyttösuunnitelma (HKS)

Ympäristöministeriön vuonna 2017 hyväksymä Urho Kekkosen kansallispuiston, Sompion luonnonpuiston, Kemihaaran erämaa-alueen sekä Vaaranaavan, Nalka-aavan ja Uura-aavan soidensuojelualueiden hoito- ja käyttösuunnitelma (HKS) on laadittu osallistamalla laajalti eri sidosryhmiä. Myös ympäristöministeriön nimeämä kansallispuiston neuvottelukunta on käsitellyt sitä useampaan kertaan.

Hoito- ja käyttösuunnitelmassa linjataan alueiden hoitoon ja käyttöön liittyviä asioita. HKS:ssä on linjattu myös kansallispuiston alueella tapahtuvaan matkailuyritystoimintaan liittyviä ehtoja ja rajoitteita.

Luontomatkailuun liittyviä linjauksia on listattu hoito- ja käyttösuunnitelmassa (Metsähallitus 2017). Tankavaaran alueeseen tai sieltä käsin tapahtuvaan toimintaan liittyen HKS:ssä on mainittu mm. seuraavia asioita:

- Luontomatkailutoiminnassa asiakkaiden kuljettamiseen moottorikelkan reessä on mahdollista myöntää lupia välille Tankavaara-Jorpulipää (Iso-Tankavaara).

³ Tiedonanto 9.7.2020, Metsähallitus / Aini Magga, Lapin luontopalvelut

26.5.2026

PS

- Moottorikelkalla huollettuihin talviretkiin, esim. hiihtovaelluksiin voidaan myöntää lupia.
- Osa kansallispuiston vuokra- ja varaustuvista on myös yritysten/yhdistysten käytettävissä osan talvesta.
- Voidaan myöntää lupia porosafaritoimintaan.
- Reittejä voidaan sulkea tai muuttaa perustelusta syystä (esim. luontokohteen suojelu, kulttuuriperinnön suojelu tai merkittävä haitta poronhoidolle).
- Kesäkauden vaellusretkeilytuotteiden kehittäminen yhteistyössä matkailuyrittäjien kanssa.
- Moottorikelkkasafarit eivät ole mahdollisia kansallispuistossa.
- Koiravaljakolla ajo on mahdollista ainoastaan yhdellä lyhyellä reitinosalla kansallispuistossa (Pieranvaaran lenkki Saariselällä puiston rajalla).
- Pyöräily on kansallispuistossa sallittu ainoastaan merkityillä reiteillä sekä lisäksi muutamilla erikseen mainituilla merkitsemättömillä maastourilla, joita ei ole Tankavaarassa.

Voimassa olevan hoito- ja käyttösuunnitelman laadinnan yhteydessä poistettiin Tankavaara–Kiilopää ja Saariselkä-Kivipää matkailupalvelureitit sekä Tankavaara-Sompiojärvi retkeilyreitti. Tankavaara-Kiilopää matkailupalvelureitillä oli mahdollisuus kuljettaa asiakkaita moottorikelkan reessä ja huoltaa hiihtovaellusreittejä. Reitin käyttö oli mahdollista lähes 30 vuoden ajan. Sitä ei kuitenkaan käytetty kuin muutamana vuonna ja silloinkin vain muutamia kertoja vuodessa, sillä reitti oli liian pitkä (n. 30 km) ja maisemaltaan vaatimaton. Reitti kulki pitkiä matkoja tuiskualttiilla paikoilla, ja esim. hiihtovaeltajille huollettu latu ehti tuulisina päivinä mennä umpeen. Hiihtoreittinä se oli myös turhan pitkä päiväretkille, eikä välillä ollut yöpymismahdollisuutta. Pitkän reitin haastavuuteen kuului myös säiden vaihtelu retkien kesäessä pitkään, esim. kiristynyt pakkas, tuiskut, ym. Myös kelkan reessä istuville noin pitkä reitti oli todella haastava, eikä sellainen sovellu juurikaan enää tämän päivän matkailijoille.

Hoito- ja käyttösuunnitelman (2017) laadinnan yhteydessä myös poistettiin Tankavaara–Sompiojärvi retkeilyreitti. Luontopalvelujen valtiolta saamien rahojen vähentyessä jokaisella alueella tuli poistaa vähäisellä käytöllä olleita ja huonokuntoisia rakenteita, jotta resurssit riittävät kävijämääriltään kovempien kohteiden ylläpitoon. Tankavaara-Sompiojärvi reitti oli pitkä ja sen varrella oli lukuisia palvelurakenteita. Reitin kävijämäärät olivat vähäiset. UK-kansallispuiston alueelta on poistettu lukuisia vähällä käytöllä olleita taukopaikkoja ja huonokuntoisia pitkospuita, ja se työ jatkuu edelleen.⁴

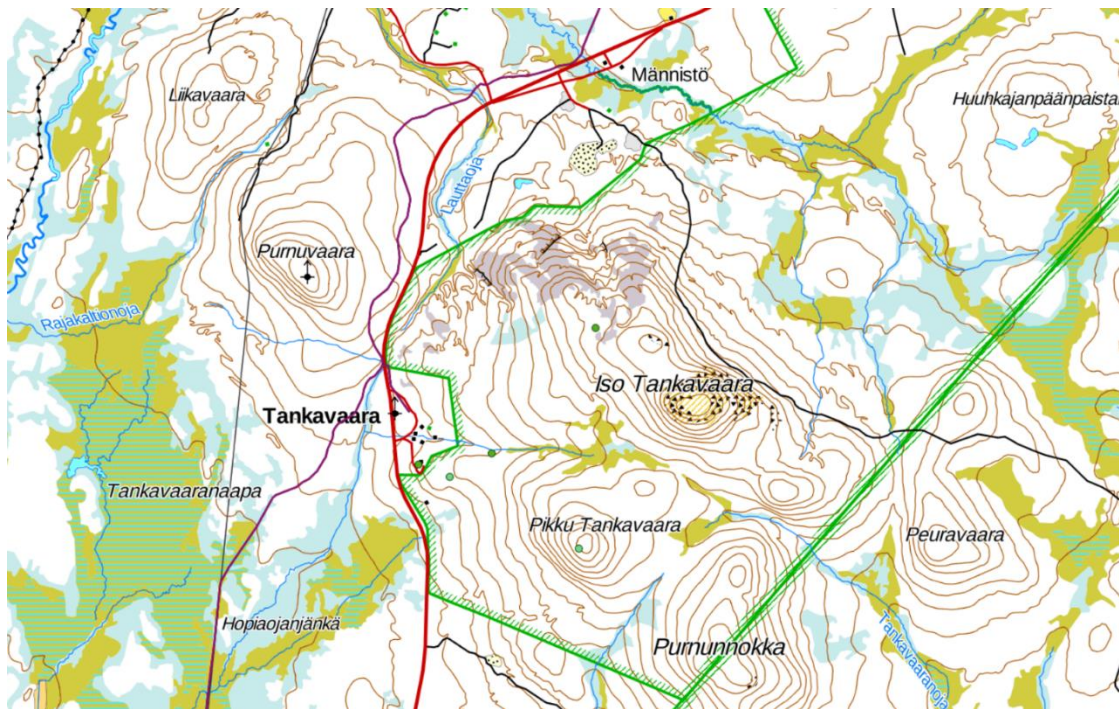
⁴ Tiedonanto 9.7.2020, Metsähallitus / Aini Magga, Lapin luontopalvelut

4.13 Virkistys

Moottorikelkkailu

Alueelle sijoittuu seudullinen moottorikelkkareitti nelostien länsipuolella. Reittistä on pisto alueen nelostien alikulun kautta Tankavaaran itäpuolelle. Kaava-alueen eteläpuolella reitti liittyy Fingridin hallinnoimaan voimajohtokäytävään.

Alueen läpi kulkevalle Vuotso–Kakslauttanen moottorikelkkailureitille on tehty reittitoimitus 11.9.2019.

Kuva 33 Vuotson Majan risteys–Tankavaaran risteys–Kakslauttanen -moottorikelkkareitti sijaitsee 4-tien länsipuolella (violetti viiva). Siitä on myös pisto Kultakylän alueelle. (Lähde Paikkatietoikkuna. MML 2020).

Luontopolut ja reitit

Tankavaaran luontopoluille on käynti pysäköintipaikalta. Pysäköintipaikka sijaitsee Natura-alueella, mutta ei Urho Kekkosen kansallispuistossa. Poluille ohjaavat kaksi lähtöporttia *Sompio-talon* (entisen luontokeskuksen) pihapiirissä ovat Metsähallituksen Luontopalvelujen omaisuutta ja ylläpitämiä. Lähtöporteilla ja luontopolkujen varrella on opastetauluja esittelemässä aluetta, historiaa, luontoa ja lajeja.

Liikkuminen kansallispuistossa on sallittua omin voimin kuten kävellen, lumikengillä ja hiihtäen. Pyöräily on kansallispuistossa sallittu ainoastaan merkityillä reiteillä sekä lisäksi

muutamilla erikseen mainituilla merkitsemättömillä maastourilla. Kansallispuiston järjestys-säännössä on lyhyesti puiston käyttäjille ohjeita liikkumiseen, tulentekoon ja leiriytymi-seen⁵.

Tankavaarassa on viisi luontopolkua, mutta neljä eri polkulinjausta: Urpiainen, Koppelo, Kuukkeli, ja Geologinen polku sekä sotahistoriapolku (sijainti muiden polkujen alkumatkalla Pikku Tankavaaran rinteellä). Polut on merkitty tolilla ja tolissa olevilla polkumerkinnöillä. Jatkossa polkusymbolit ovat vain toisella puolella tolppia, mutta polut ovat kuljettavissa molempiin suuntiin. Urpiainen, Koppelo ja Kuukkelilenkki ovat vanhimmat luontopolut - val-mistuneet jo 1985. Näiden luontopolkujen opastetaulut on uusittu 2000-luvulla.

Alueen reitteihin ja retkeilyrakenteisiin on tulossa muutoksia, mm. nykyisiä luontopolkujen linjauksia muutetaan hieman kuivempiin kohtiin pitkospuutarpeen vähentämiseksi ja muu-tamia vähällä käytöllä olevia rakenteita poistetaan. Poistoissa huomioidaan mm. rakentei-siin liittyvä kunnostustarve.⁶

Sotahistoriapolun varrella on majoituskorsu, joka on rakennettu Tankavaarassa olleiden al-kuperäisten korsujen mallin mukaan. Niistä poiketen korsua ei ole tehty maan sisälle, vaan kokonaan maanpinnalle. Korsun sisällä pääsee tutustumaan saksalaissotilaiden oloihin La-pin olosuhteissa. Korsu on rakennettu Maanpuolustuskoulutusyhdistyksen kurssina yhteis-työssä Pohjan Pioneerikillan kanssa vuosina 2015-2017. Korsun vieressä on myös panssarin-torjuntakanuuna. Sotahistoriapolun turvallisuutta on tarkoitus parantaa mm. aitauksilla, erityksillä ja varoituskylteillä.

Tankavaaran ympäristössä on runsaasti Saksan armeijan toisen maailmansodan aikaisen Schutzwall-puolustusaseman jäännöksiä taisteluhautoista tykkiasemiin. Niitä on nähtävissä vielä muidenkin luontopolkujen varsilla ja myös muualla Tankavaaran alueella. Vanhoihin, maan alle rakennettuihin korsuihin sisälle meno on ehdottomasti kielletty sortumavaaran vuoksi. Myös niiden päällä kulkeminen voi joissain tapauksissa olla vaarallista. Schutzwall-linja on valtakunnallisesti arvokas rakennettu kulttuuriympäristö.

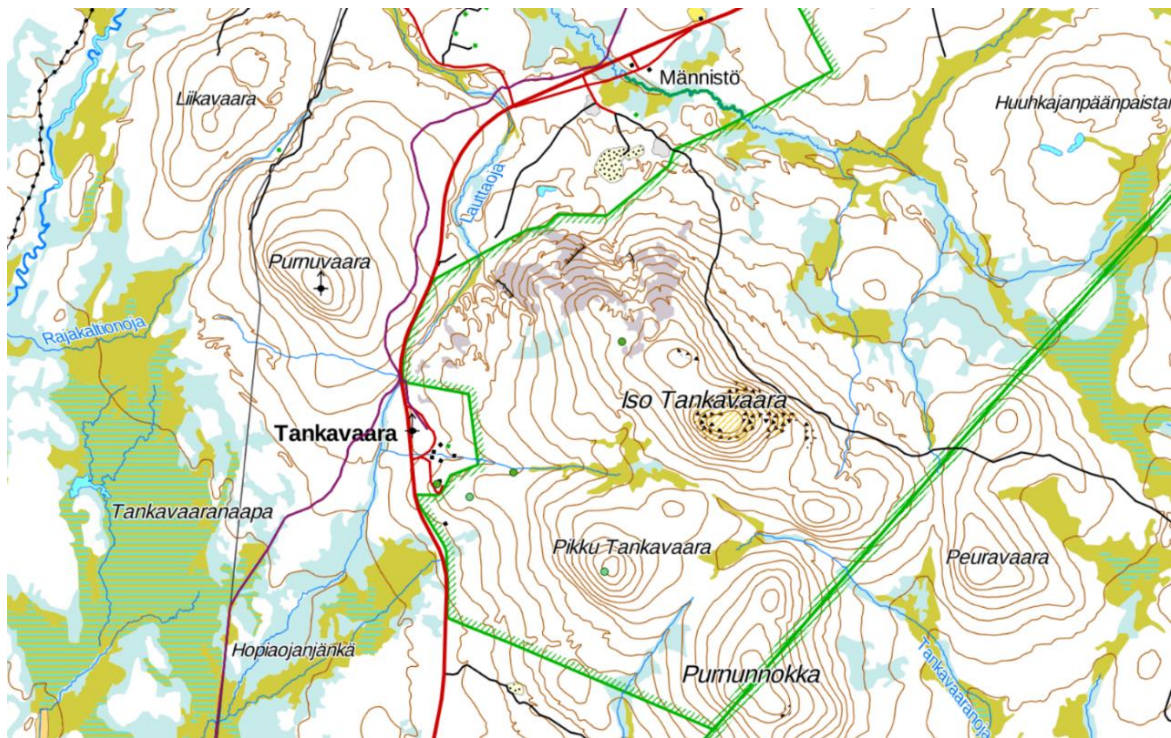
Reittien ja rakenteiden osalta tehdään niiden käyttömäärään suhteutettuja muutoksia sekä rakenteiden turvallisuuden parantamista. Matkailutoiminnassa Metsähallituksen Luonto-palvelujen retkeilyrakenteita voidaan käyttää, kun yrittäjä tekee yhteistyösopimuksen

⁵ <https://julkaisut.metsa.fi/assets/pdf/lp/js/ukpuisto-jsfin.pdf>

⁶ Tiedonanto 9.7.2020, Metsähallitus / Aini Magga, Lapin luontopalvelut

Metsähallituksen kanssa. Retkeilyrakenteiden käyttäminen matkailutoiminnassa on maksullista. Yhteistyösopimuksella halutaan edistää kestävää luontomatkailua.⁷

Tankavaarassa on myös polkuja, jotka näkyvät karttojen pohjakarttatiedoissa, mutta ne eivät ole merkittyjä reittejä. Kansallispuiston alueella omin voimin liikkuminen on vapaata, mutta Sompion luonnonpuistossa kaikenlainen liikkuminen on kielletty merkittyjen ulkoilu-reittien ulkopuolella. Esim. muutamat Tankavaarasta päin lähtevät polut/kulku-urat menevät Sompion luonnonpuistoon, mutta luonnonpuiston järjestyssäännön mukaan puistoon ei ole luvallista mennä edes jalkaisin.

Kuva 34 Vuotson Majan risteys–Tankavaaran risteys–Kakslauttanen -moottorikelkkareitti sijaitsee 4-tien länsipuolella (violetti viiva). Siitä on myös pisto Kultakylän alueelle. Tankavaaran alueen laavut, kodat ja lintutorni ovat osoitettu vihreällä pistellä. (Lähde Paikkatietoikkuna. MML 2020).

⁷ Tiedonanto 9.7.2020, Metsähallitus / Aini Magga, Lapin luontopalvelut.

4.14 Maanomistus

Tankavaaran ja Purnuvaaran alueet ovat Metsähallituksen omistuksessa tai vuokraamia. Osayleiskaavan pohjoisosassa Iso-ojan pohjoispuolella on yksityisten maanomistajien maa-alueita.

5 Yleiskaavan suunnittelun tavoitteet ja eteneminen

5.1 Yleiskaavan tavoitteet

Osayleiskaava on tullut vireille kunnanhallituksen päätöksellä 7.5.2019 § 201.

Sodankylän kunnan pohjoisosassa on merkittävää matkailun kasvua. Kakslauttasen alueelle on laadittu yleis- ja asemakaavoja ohjaamaan matkailun kehittymistä. Tankavaaran alueella on kasvatettu majoitustoimintaa ja UKK-puiston rajausta on muutettu, jotta entisen luontokeskuksen aluetta voidaan kehittää yritysveitoisesti matkailutoimintaan. Tankavaaran pohjoispuolella on myös alueita, joissa on tunnistettu painetta matkailutoiminnan kehittämiseksi ja maankäytön ohjaamiselle. Alueen kokonaisvaltainen kehittäminen on tarkoituksenmukaista tarkastella yleiskaavalla, jotta voidaan varmistaa alueen kehittäminen ja yhteensovittaminen matkailun, poronhoidon ja metsätalouden sekä UKK-puiston maankäytön suhteen. Alueella ei ole voimassa asemakaavoja eikä oikeusvaikutteista yleiskaavaa. Voimassa olevassa maakuntakaavassa alueelle on osoitettu matkailupalveluiden aluetta (RM), metsätalous- ja poronhoitovaltaista aluetta (M-1), luonnonsuojelualue (SL) sekä lisäksi alueelle on osoitettu matkailun vetovoima-alue (mv). Pohjois-Lapin maakuntakaava 2040 on saanut lainvoiman 20.3.2026. Maakuntakaava tulee huomioida yleiskaavan laadinnassa.

Alueidenkäyttölain mukaan yleiskaavassa voidaan erityisesti määrätä kaavan käyttämisestä suoraan rakentamisluvan myöntämisen perusteena. Alueen maankäytön kehittämistarpeet arvioidaan olevan sellaisia, ettei erillistä asemakaavoitusta olisi tarpeen tehdä vaan yleiskaavalla tutkittaisiin ja ratkaistaisiin alueelle soveltuva rakentaminen ja toiminnot sekä näiden vaatimat rakennusoikeudet. Kaavassa ei osoiteta AKL 72 §:n mukaisia rantarakennuspaikkoja loma-asuntojen rantarakentamiseen.

5.2 Yleiskaavan suunnittelun eteneminen

5.3 Kaavoituksen vireilletulo (2020)

Osayleiskaava on käynnistetty Sodankylän kunnanhallituksen päätöksellä 7.5.2019 § 201. Kaavahanke on kuulutettu vireille 22.4.2020.

Aloituskokous pidettiin 29.8.2019 Saariselällä.

OAS on asetettu nähtäville keväällä 2020 ja se on nähtävillä kaavaprosessin ajan.

5.4 Yleiskaavan valmisteluvaihe (2023–2024)

Kaavoituksen lähtökohtia ja tavoitteita koskeva aloitusvaiheen viranomaisneuvottelu on pidetty 1.6.2020.

Osayleiskaavan valmisteluvaiheen luonnosaineisto on ollut nähtävillä 4.12.2023–26.1.2024 välisen ajan. Luonnosaineistosta lausuivat Lapin ELY-keskus, Lapin liitto, Fingrid Oyj, Lapin paliskunta/Paliskuntain yhdistys, Rovakaira, Saamelaiskäräjät sekä Saamelaismuseo Siida. Mielipiteitä jätettiin kaksi kappaletta. Lausuntojen kooste sekä vastineet niihin ovat osa kaavaselostuksen erillisliitteitä.

5.5 Yleiskaavan ehdotusvaihe (05/2026–07/2026)

Osayleiskaavaehdotus asetetaan AKL 65 §:n ja MRA 19 §:n mukaan kunnanhallituksen päätöksellä julkisesti nähtäville 30 päivän ajaksi.

Aineiston nähtävilläolosta kuulutetaan Sompio-lehdessä sekä kunnan verkkosivuilla ja aineisto on nähtävillä kunnan verkkosivuilla: www.sodankyla.fi/kaavat sekä kunnanviraston teknisellä osastolla

Osallisilla on oikeus tehdä kirjallinen muistutus kaavaehdotuksesta. Ehdotusvaiheessa ulko- ja paikkakuntalaisille kaava-alueen maanomistajille tiedotetaan postitse kunnassa tiedossa olevien osoitteiden mukaisesti. Muistutus on toimitettava kirjallisena Sodankylän kunnalle ennen nähtävilläolon päättymistä.

Osayleiskaavaehdotuksesta pyydetään lausunnot viranomaisilta ja sidosryhmiltä. Saatu palaute käsitellään koosteeksi ja lausuntoihin annetaan perustellut vastineet.

Osayleiskaavasta järjestetään ehdotusvaiheessa tarvittaessa viranomaisneuvottelu.

5.6 Yleiskaavan hyväksymisvaihe (08/2027–02/2027)

Sodankylän kunnanvaltuusto päättää osayleiskaavan hyväksymisestä. Osayleiskaavan hyväksymispäätöksestä tiedotetaan LVV:tä, muita lausunnon antaneita ja tiedottamista erikseen pyytäneitä sekä kunnan ilmoitustaululla ja internetsivuilla.

Alueidenkäyttölain 188 §:n mukaan osayleiskaavan hyväksymistä koskevaan päätökseen voi hakea muutosta valittamalla Pohjois-Suomen hallinto-oikeuteen siten kuin kuntalaissa

säädetään. Jos valituksia ei jätetä, kaava astuu voimaan, kun sen hyväksymistä koskevasta lainvoimaisesta päätöksestä on kuulutettu (MRA 93 §).

6 Yleiskaavan ratkaisut, merkinnät ja määräykset

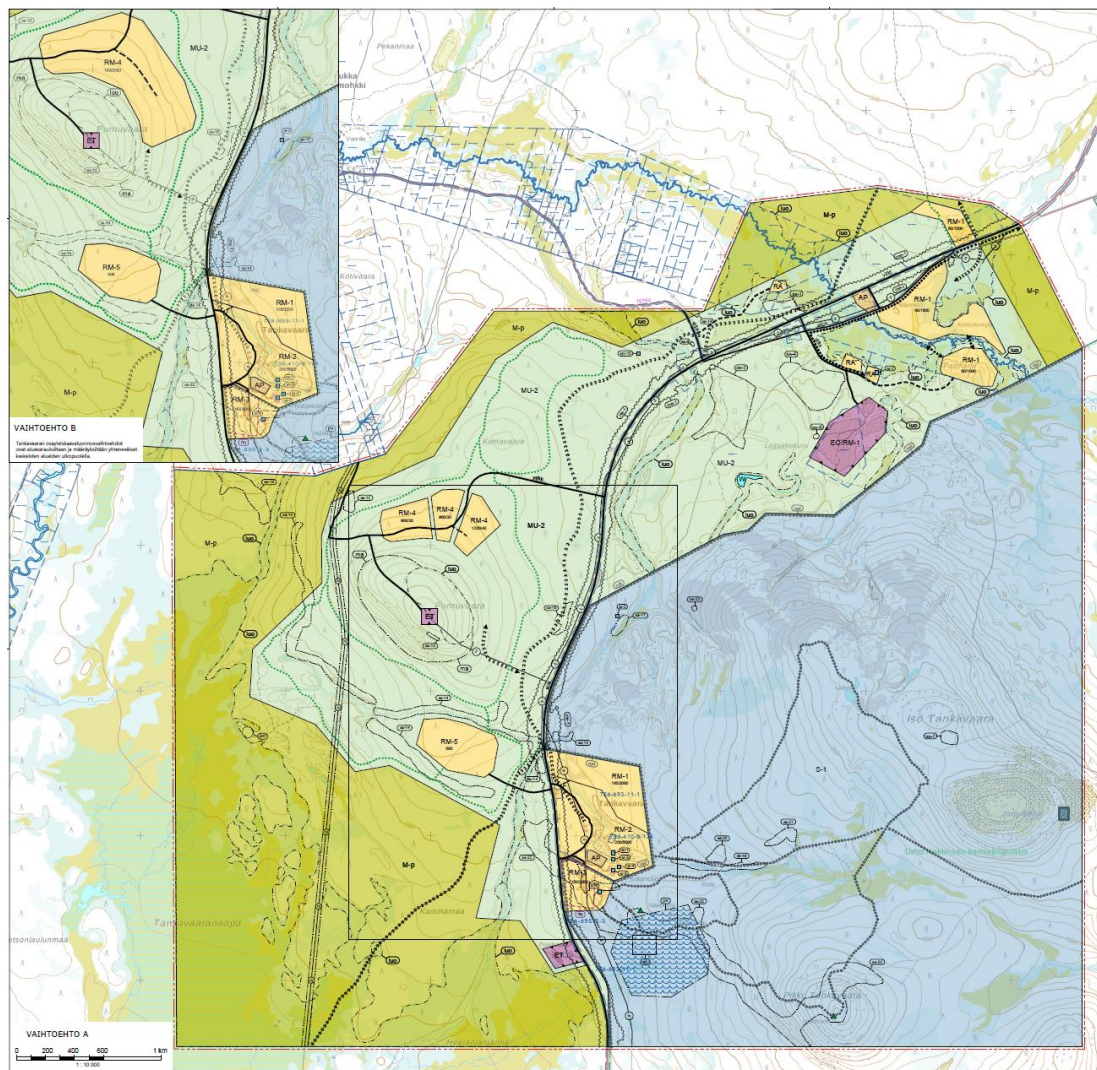
6.1 Yleiskaavaluonnos

Osayleiskaavan valmisteluvaiheen luonnosaineisto on ollut nähtävillä 4.12.2023-16.1.2024 välisen ajan.

Osayleiskaavaluonnoksessa asetettiin nähtäville kaksi vaihtoehtoa. Vaihtoehto A:ssa kuvattiin koko kaava-alueen kartalla. Vaihtoehto B:ssä kuvattiin vain vaihtoehtoalueen osalta kaavakartan vasemmassa yläreunassa. Tankavaaran osayleiskaavaluonnosvaihtoehdot olivat aluevarauksiltaan ja määräyksiltään yhteneväiset alueiden ulkopuolella (suorakaidelaatikon ulkopuolella.)

26.5.2026

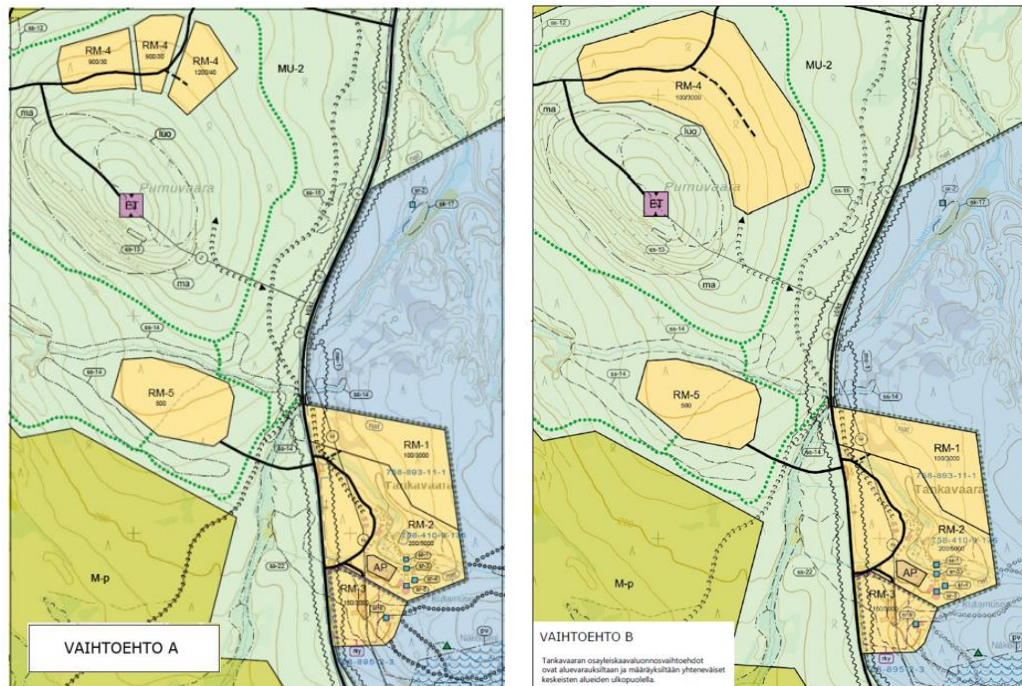
PS

Kuva 35 Ote kaavaluonnoksesta

26.5.2026

PS

Kuva 36 Kaavaluonnoksen vaihtoehtoratkaisut A ja B

Vaihtoehtoratkaisut A ja B eroavat vain Purnuvaaran RM-4 kokoojatie sijoituksen osalta. Muutoin vaihtoehdot ovat täysin samanlaiset. Kortteli RM-5 on osoitettu koiravaljakoiden tarha- ja ohjelmapalvelualueena.

Molemmissa vaihtoehdoissa muodostuu kolme majoituspalvelukeskittymää Tankavaaran ydinalueen säilyessä kokonaisuudessa matkailupalvelujen keskittymänä. Majoituspalveluja on osoitettu Tankavaaraan kolmeen kortteliin, Purnuvaaraan sekä osayleiskaavan pohjoisosaan Iso-ojan alueelle neljään kortteliin. Keskeinen toiminnallinen alue muodostuu näiden alueiden muodostaman teknisten verkostojen, yhteyksien ja reittien välille Vt4 muodostaessa keskeisen yhteyden alueelle.

Osayleiskaavassa on haluttu erityisesti erottaa porotalousvaltainen alue (M-p) muista maankäyttömuodoista, jotta näin pystytään parhaiten turvaamaan perinteinen saamelainen elinkeino alueella. Alueelle kohdistuu merkittäviä valtakunnallisia maankäyttötavoitteita ja suojelupäätöksiä. Siksi valtaosa osayleiskaavamääräyksistä ovat luonteeltaan lähinnä informatiivisia ja toteavia, mutta ehdottoman normittavia.

6.2 Yleiskaavaehdotus

Saadun palautteen perusteella yleiskaavaan on tehty tarkennuksia ja kaavaselostusta on tarkistettu nykytilakuvausten sekä vaikutusten arvioinnin osalta.

6.2.1 Kaavakarttaan valmisteluvaiheen nähtävilläolon jälkeen tehdyt muutokset

1. Kaavakarttaan merkitään M-p alueille AKL 43.2 §:n mukainen rakentamisrajoitus. Määräys: *METSÄ- JA POROTALOUSVALTAINEN ALUE. Tiestön, rakennusten ja reittien rakentamisessa sekä metsän- ja maisemanhoidollisissa toimenpiteissä alueelle tulee huomioida poronhoidon harjoittamisen edellytykset. Alueella on sallittua vain maa- ja metsätaloutta sekä poronhoitoa palveleva rakentaminen (AKL 43.2 §). Ennen edellä mainittuja toimenpiteitä on pyydettävä lausunto paliskunnalta.*
2. MU2-alueen ja M-p-alueen rajausta Purnuvaaran länsipuolella muutetaan. Reittimerkintä poistuu M-p-alueelta. Samalla siirretään ohjeellista ohjelmapalvelureittiä.
3. Ohjeellinen ohjelmapalvelureitti merkitään Purnuvaaran pohjoispuolelle.
4. Kaavakartalle merkitään luo-alueet jaoteltuna seuraaviin: luo-1: metsälain 10 §:n ja vesilain 2 luvun 11 §:n mukaiset kohteet, luo-2: uhanalaiset luontotyypit.

Kaavaehdotukseen luo-kohteet merkitään seuraavasti:

Kohdenumero	Paikannimi	Kohteen määrittely	Kaavassa
1	Iso-oja	suoluontokohde	luo-2
2A	Iso-oja	virtavesiluontokohde	luo-1
2B	Iso-oja	virtavesiluontokohde	luo-1
3	Kettukumpu	suoluontokohde	luo-2
4A	Paloharju	suoluontokohde	luo-2
4B	Paloharju	suoluontokohde	luo-2
5	Paloharju	virtavesiluontokohde	luo-1
6	Loijakkokuru	virtavesiluontokohde	luo-1
7A	Lauttaoja	virtavesiluontokohde	luo-1
7B	Lauttaoja	virtavesiluontokohde	luo-1
8	Tankajoki	virtavesiluontokohde	luo-1
9	Hopianojanjätkä	virtavesiluontokohde	luo-1
10	Purnuvaara	tunturikoivikko	luo-2
11A	Tankavaaranaapa	suoluontokohde	luo-2
11B	Tankavaaranaapa	suoluontokohde	luo-2

luo-1	LUONNON MONIMUOTOISUUDEN KAANNALTA ERITYISEN TÄRKEÄ ALUE Alueella sijaitsee Metsälain 10 §n ja Vesilain 2 luvun 11 §:n mukaisia kohteita. Alueen suunnittelussa ja toteutuksessa on huomioitava luontoarvot sekä alueen luonnon monimuotoisuuden kannalta tärkeän luonteen turvaaminen.
luo-2	UHANALAISET LUONTOTYYPIT Alueella sijaitsee uhanalaisten luontotyyppien tai lajien mukaisia esiintymiä, alueita tai kohteita. Alueen suunnittelussa ja toteutuksessa on huomioitava alueen erityiset luontoarvot eikä niitä saada alueella tehtävillä toimenpiteillä heikentää.

5. Lain nojalla suojellut alueet (luonnonsuojelualue) merkitään kaavassa SL-merkinnällä.
6. Yleismääräykseen, jolla määrätään AP ja RM-alueiden käyttösuunnitelmasta, lisätään maininta hulevesien huomioimisesta käyttösuunnitelmaa laadittaessa. Määräys: *Kaikille AP ja RM-alueille edellytetään laadittavaksi ennen rakentamista koko korttelialuetta koskeva yksityiskohtainen alueen käyttösuunnitelma. Käyttösuunnitelmasta tulee käydä ilmi alueen toimintojen sijoittuminen, rakentamisen laajuus, kerrosluvut ja pääasialliset julkisivumateriaalit, reitistöt, liikenne- ja oleskelualueet sekä viheralueiden ja lähiympäristön käyttö, sekä melualueilla melun rakenteellinen ja tekninen suojaus. Suunnitelmaan tulee sisältyä myös selvitys alueen vesi- ja viemärihuollosta, sekä hulevesisuunnitelma.*
7. Kaavakarttaan lisätään määräys, jossa mainitaan tulvariskin huomioiminen kiinteistökohtaisen jätevesien käsittelyssä. Määräys: *Kiinteistökohtaisen jätevesien käsittelyssä tulee huomioida tulvariski.*
8. Tarkennetaan RKY-määräystä siten, että se sallii toteutettavan toimenpiteitä siten, että alueen ympäristö ja ominaispiirteet säilyvät. Määräys: *VALTAKUNNALLISESTI MERKITÄVÄ RAKENNETTU KULTTUURIYMPÄRISTÖKOHDE. "Jatkosodan tapahtuma- ja muistopaikat". Valtakunnallisten alueidenkäyttötavoitteiden tarkoittaman, Museoviraston RKY 2009-inventoinnin kohde. Alueella on mahdollista tehdä toimenpiteitä siten, että alueen ympäristö ja ominaispiirteet säilyvät. Aluetta koskevista suunnitelmista on pyydetty alueellisen vastuumuseon lausunto.*
9. Kaavakartalle merkitään maakuntakaavassa olevat voimalinjat. Kaavakartalla huomioidaan 400 kV voimajohtohankkeen Pirttikoski-Norja toteutusmahdollisuudet. Lisätään ohjeellinen 400 kV voimajohdon yhteystarve kaavakartalle Pohjois-Lapin maakuntakaavan merkinnän mukaisesti.

10. Vetokoirien säilytystä koskevaa kaavamääräystä tarkennetaan. Määräys: *Vetokoirien säilytys alueella sallitaan vain marraskuun ja maaliskuun välisenä aikana.*
11. EO/RM alueen kiinteistölle ei ole voimassa olevaa maa-ainesten ottolupaa, eikä kiinteistölle ole vireillä olevia lupahakemuksia. Käyttötarkoitus muutetaan M-alueeksi.
12. Tankavaaran läpi menevästä moottorikelkkailureitistä on pidetty toimitus 11.9.2019. Reitti merkitään kaavaan moottorikelkkareittinä.
13. RM-1-alueen rakennusoikeudeksi merkitään 4000 k-m² ja vuodepaikkamääräksi 300, RM-2-alue muutetaan RM 1-alueeksi (4000 k-m²/300 vp), RM-3:n alueelle 3000 k-m² ja vuodepaikkamääräksi 150. RM-4 alue muutetaan erillisiksi RM-4-alueiksi ja jokaiselle osoitetaan erillinen vuodepaikkamäärä sekä rakennusoikeus. RM-1-alueiden välinen raja muutetaan MH:n lausunnon ja neuvottelujen mukaisesti. RM-1-alueelle merkitään ohjeellinen tieyhteys.
14. RM 5-aluetta siirretään itään kantatien läheisyyteen.
15. Kaavakarttaan tehdään esitetty Rovakaira Oy:n esittämä varaus ilmajohdolle kaavamääräyksessä. Ilmajohdon alue on 10 metriä leveä, kuitenkin tien vieressä 15 metriä leveä. Määräys: *Ilmajohdolle tulee varata tien vieressä 15 m ja muualla 10 metriä leveä vapaa-alue.*
16. RKY-6-merkintä poistetaan kaavakartalta.
17. Kaavakarttaan lisätään erillinen hulevesiä koskeva yleismääräys: *Hulevesien hallinnassa ja käsittelyssä tulee ensisijaisesti ehkäistä hulevesien muodostumista, viivyttää ja imeyttää hulevedet niiden syntypaikalla sekä varmistaa, että hulevesistä ei aiheudu haittaa ympäristölle, vesistölle, rakennetulle ympäristölle sekä pohjavedelle ja sen laadulle. Rakentamisessa ja alueiden käytössä tulee hyödyntää luonnonmukaisia ratkaisuja sekä säilyttää ympäristön luonnollisia veden johtumis- ja pidätysominaisuuksia.*

Rakentamisluvan yhteydessä tulee esittää rakennuspaikkaa koskeva hulevesien hallinta- ja käsittelysuunnitelma. Suunnitelmassa tulee esittää hulevesien imeyttämisen, viivyttämisen ja johtamisen ratkaisut siten, että hulevesien määrä ja virtaama eivät kasva nykytilanteeseen verrattuna. Hulevesiä ei saa johtaa käsittelemättöminä vesistöihin, pienvesiin tai alueille, joilla niistä voi aiheutua tulva-, eroosio- tai pilaantumisriskiä.
18. Kultakylän alueella, kortteleissa RM-1, RM-2, RM-4, RM-5, ja AP, rakennusoikeus osoitetaan tehokkuusluvulla kerrosneliömetrien sijaan.
19. Lisätään sotahistoriallinen kulttuuriperintökohde, arkeologisen inventoinnin mukaan (ss-2, Männistö)

20. Kultamuseon alue osoitetaan kaavakartalle RM-5-alueena.

21. Kaavakartalle osoitetaan liikenteen yhteystarve-merkintä Kultakylän alueelta, valtatie 4:n toiselle puolelle.

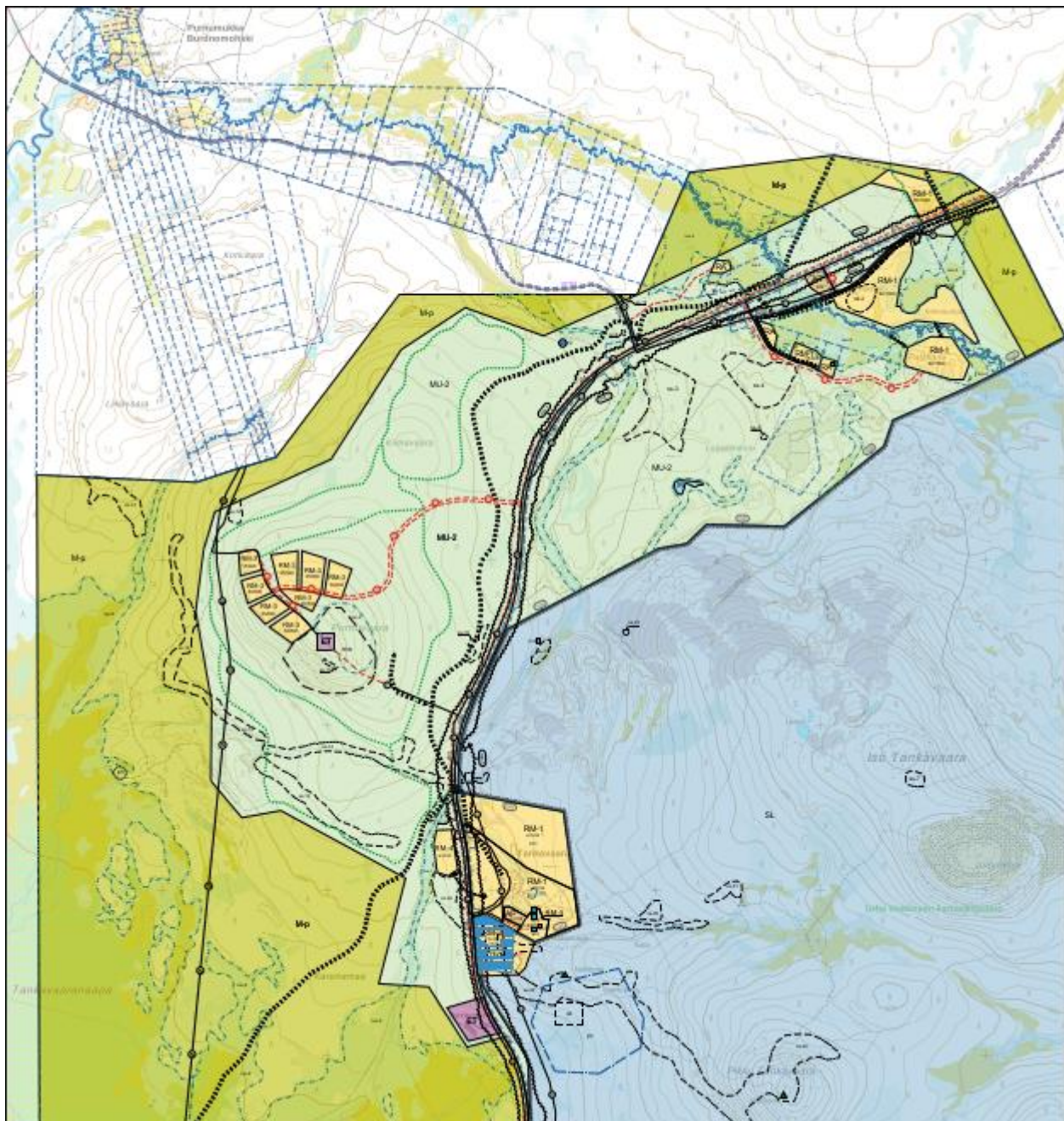
6.2.2 Kaavan sisältö

Kaava-alue käsittää Tankavaaran Kultakylän ja sitä ympäröivät alueet, aluetta halkovan valtatie 4:n, osan Urho Kekkosen kansallispuistosta sekä Tankavaaran pohjoispuolisia alueita. Alueella ei ole voimassa olevaa oikeusvaikutteista yleis- tai asemakaavaa. Tankavaaran alueen matkailun kehittämiseksi on todettu olevan painetta ja alueen maankäyttöä on syytä tarkastella laajempina kokonaisuuksina. Yleiskaavatyössä yhteensovitetään alueelle suuntautuvan matkailun kehittämistarpeet sekä metsä- ja porotalouden hoidon, saamelaiskulttuurin ja liikenteen tarpeet. Lisäksi turvataan alueen historialliset-, rakennus- ja kulttuuriperintö- sekä luontoarvot.

Kaava-alue sijoittuu pääosin valtion maille, ja siihen sisältyy myös osa Urho Kekkosen kansallispuistosta. Alueella ei ole aiemmin ollut oikeusvaikutteista yleiskaavaa eikä asemakaavaa. Osayleiskaavan tavoitteena on mahdollistaa alueen hallittu kehittäminen erityisesti matkailun näkökulmasta sekä sovittaa yhteen matkailu, kullankäyttö, poronhoito, metsätalous, saamelaiskulttuuri, luonnonsuojelu ja liikenne. Kaava on laadittu alueidenkäyttölain (AKL 44 §) mukaisena siten, että se voi tietyillä alueilla toimia suoraan rakentamisluvan myöntämisen perusteena.

Osayleiskaavan rakenne perustuu selkeään aluejakoon, jossa matkailu- ja majoituspalvelut keskitetään olemassa olevien toimintojen ja liikenneverkon yhteyteen erityisesti Tankavaaran Kultakylän, Purnuvaaran sekä Iso-ojan alueille. Matkailua palvelevat korttelialueet (RM-alueet) muodostavat toiminnallisia kokonaisuuksia, joita tukevat asumiseen tarkoitettut alueet (AP) sekä rajoitetusti loma-asuminen (RA). Laajat metsä- ja porotalousvaltaiset alueet (M-p) sekä metsä-, porotalous-, ulkoilu- ja kullankaivuunvaltaiset alueet (MU-2) säilyvät pääosin rakentamattomina ja turvaavat poronhoidon, luonnon monimuotoisuuden ja ekologisten yhteyksien säilymisen.

Kaavassa on osoitettu luonnonsuojeluun, pohjavesien suojeluun, kulttuuriympäristöön ja maisemaan liittyvät alueet ja kohteet sekä näitä koskevat määräykset ja suunnittelua ohjaavat merkinnät. Liikennejärjestelyt perustuvat pääosin olemassa olevaan tieverkkoon, erityisesti valtatie 4:ään, ja kaavassa on osoitettu myös moottorikelkkareitit, ulkoilureitit ja ohjelmapalvelureittien yhteystarpeet. Kaavan kokonaisrakenne tukee alueen kehittymistä matkailun vetovoimaisena kohteena samalla kun herkkien luonto-, kulttuuri- ja poronhoitoalueiden säilyminen ja kestävä käyttö turvataan.

Kuva 37 Ote kaavaehdotuksesta

6.3 Kaavaehdotus hyväksymiskäsittelyyn

Täydennetään kaavaprosessin edetessä.

6.4 Kaavan rakenne ja mitoitus

6.4.1 Mitoitus

Osayleiskaava-alueelle on osoitettu vuodepaikkojen enimmäismäärä ja rakennusoikeus kerrosalaneliömetreinä kortteleittain.

Kaavamerkintä	Vuodepaikkamäärä	Rakennusoikeus	Pysyviä asuntoja
RM-1	195 250 350	3300 3000 (e=0.014) 3500 (e=0.015)	6
RM-2	350	300 (e=0.030)	1
RM-3	245	5000	-
RM-4	-	500, e=0.016	-
RM-5	-	2000, e=0.086	-
RA	-	600	-
AP		750, (e=0.079) 300	3
Yhteensä	1390	19250	10

Aluevaraukset moninkertaistavat nykyisen matkailijoiden vuodepaikkamäärän. Kortteleihin on yhteensä osoitettu noin nelinkertaisesti rakennusoikeutta verrattuna nykyiseen tilanteeseen. Uusia asuntoja alueelle sijoittuu kymmenen. Tällä on tavoiteltu sitä, että matkailuyrittäjät ja työntekijät voisivat asua mahdollisimman lähellä työpaikkoja. Loma-asuntoalueita on osoitettu vain kolme.

6.4.2 Korttelialueet

AP	Pientalovaltainen asuntoalue.
RA	Lomarakennusten korttelialue. Alueelle saa toteuttaa enintään 150 k-m ² vapaa-ajan asuinrakennuksen ja 50 k-m ² talousrakennuksen. Rakennuspaikan pinta-alan on oltava vähintään 2000 m ² .
RM-1	Majoitus ja ohjelmapalveluiden alue. Alue on tarkoitettu matkailun majoitusrakentamiseen ja ohjelmapalveluille. Alueelle saa sijoittaa ravintolapalveluita ja kullankaivuuseen liittyviä matkailua tukevia rakennuksia. Alueelle saa sijoittaa yhden vakituiseen asumiseen tarkoitetun asunnon.
RM-2	Matkailu ja hotellipalvelujen alue. Alue on tarkoitettu matkailun majoitusrakentamiseen ja ohjelmapalveluille. Alueelle saa sijoittaa yhden vakituiseen asumiseen tarkoitetun asunnon.
RM-3	Matkailunpalvelujen alue. Alue on tarkoitettu matkailun majoitusrakentamiseen ja sitä tukeville palveluille.
RM-4	Matkailun ohjelmapalvelualue. Alue on tarkoitettu ohjelmapalvelualueeksi. Alueelle saa rakentaa toimintaan liittyviä rakennuksia ja rakennelmia sekä henkilökunnan majoitustiloja. Alueen suunnittelussa ja käytössä on huolehdittava ettei toiminnasta aiheudu merkittävää haittaa poronhoitoelinkeinolle ja ympäröivälle loma-asutukselle. Vetokoirien säilytys alueella sallitaan vain marraskuun ja maaliskuun välisenä aikana.
RM-5	Matkailunpalvelujen alue, museotoiminta. Alue on tarkoitettu museotoimintaan ja siihen liittyville yleisö-, näyttely-, kokoontumis-, tutkimus- ja tukipalveluille. Alueelle saa sijoittaa museorakennuksia, näyttelytiloja, kokoelmatiloja, museokaupan, auditorio- ja opetustiloja sekä vähäisiä museotoimintaa palvelevia kahvila- ja työtiloja. Rakentamisen tulee sopeutua alueen kulttuurihistorialliseen luonteeseen ja ympäröivään maisemaan. Alueella sijaitsevat kulttuurihistoriallisesti arvokkaat rakennukset on säilytettävä. Rakennusten korjaus- ja muutostöissä sekä uudisrakentamisessa on pyydettävä alueellisen vastuumuseon lausunto.
ET	Yhdyskuntateknisen huollon alue.

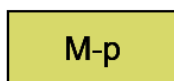
Yhdyskuntateknisen huollon alueella (ET) sijaitsee nykyinen jätevedenpuhdistamo.

Kaikkia rakennettavia alueita koskee yleismääräys, joka edellyttää huolellista suunnittelua ja toteutusta; *Kaikille AP ja RM-alueille edellytetään laadittavaksi ennen rakentamista koko korttelialuetta koskeva yksityiskohtainen alueen käyttösuunnitelma. Käyttösuunnitelma on alistettava kunnan kaavoituksesta vastaavan viranomaisen hyväksyttäväksi.*

*Käyttösuunnitelmasta tulee käydä ilmi alueen toimintojensijoittuminen, rakentamisen laajuus, kerrosluvut ja pääasialliset julkisivumateriaalit, reitistöt, liikenne- ja oleskelualueet sekä viheralueiden ja lähiympäristön käyttö, sekä melualueilla melun rakenteellinen ja tekninen suojaus. Suunnitelmaan tulee sisältyä myös selvitys alueen vesi- ja viemärihuollosta, sekä hu-
levesisuunnitelma*

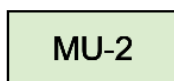
Osa alueista sijoittuu melualueelle. Tämä edellyttää toimintojen huolellista aluekohtaista suunnittelua, mutta aluemääräys ei estä esimerkiksi matkailua tukevien toimintojen kuten pysäköinnin sijoittamista melualueelle.

6.4.3 Muut alueet

Metsä- ja porotalousvaltainen alue.

Tiestön, rakennusten ja reittien rakentamisessa sekä metsän- ja maisemanhoidollisissa toimenpiteissä alueelle tulee huomioida poronhoidon harjoittamisen edellytykset. Alueella on sallittua vain maa- ja metsätaloutta sekä poronhoitoa palveleva rakentaminen (AKL 43.2 §). Ennen edellä mainittuja toimenpiteitä on pyydyttävä lausunto paliskunnalta.

Metsä- ja porotalous-, ulkoilu- sekä kullankaivuuvaltainen alue.

Metsätalous- matkailu- ja poronhoitovaltainen alue, jolla on erityistä matkailun ja ulkoilun ohjaamistarvetta sekä huuhtontakullan kaivuuta.

Alue muodostaa ekologisen käytävän ja se mahdollistaa viheryhteystarpeet.

Alueelle suuntautuu ulkoilupainetta ja sillä ulkoilun ohjaamistarpeen vuoksi voidaan toteuttaa ulkoilupolkuja levähdys- ja muine tukialueineen.

Alueella on sallittua vain maa- ja metsätaloutta, poronhoitoa sekä kullankaivuuta palveleva rakentaminen (AKL 43.2 §). Rakentamisen sopeuttamiseen maisemaan on kiinnitettävä erityistä huomiota. Alueella sallitaan metsälainsäädännön ja metsänhoitosuosituksen puitteissa tapahtuva metsien hoito ja käyttö alueen erityisluonteen edellyttämällä tavalla siten, että maisemalliset ja muut ympäristölliset arvot säilyvät.

Metsä-, porotalous-, ulkoilu sekä kullankaivuuvaltainen alue, jolla on erityistä ulkoilun ohjaamistarvetta sekä kullan kaivuuta (**MU-2**) ovat mm. kaava-alueen keskeiset kulutusherkät ja maisemallisesti tärkeät vaarojen laki- ja selännealueet, joita ei ole erikseen osoitettu rakentamiseen. Alueet tukevat virkistyskäyttöä ja matkailua. Alueella on mahdollista kullan kaivu. Kullan kaivuun ympäristöhaittojen ja valtausten vaikutuksista alueen muulle maankäytölle ratkaistaan Tukesin lupapäätöksin, eikä mahdolliseen luvallisen kaivuun aikaiseen toimintaan voi kaavalla vaikuttaa.

Metsä- ja porotalousvaltainen alue, (M-p) ovat kaava-alueen eteläiset porojen vasomis- ja suoalueet sekä kaava-alueen läntiset reuna-alueet. Merkinnällä on haluttu rauhoittaa maankäyttöä etenkin turvaamaan alueelle tärkeää porotaloutta ja keskittää matkailun virkistystoiminnot ja kullankaivu näiden alueiden ulkopuolelle. Alueeseen kuuluu olennaisena kohdemerkintä Poronerotuspaikka (ph).

26.5.2026

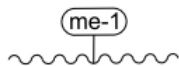
PS

Poroterotuspaikka.

Poroterotuspaikan suunnittelussa on turvattava poronhoidolle merkittävien rakenteiden/alueiden säilyminen ja valittava poronhoidon kannalta kestävä ratkaisu.

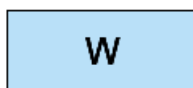
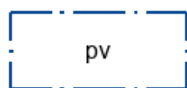
Pohjavesialue ja sen keskellä sijaitseva alueen vedenottamo sijaitsee Natura- ja UKK-puiston alueella Pikku Tankavaaran etelärinteessä.

Melualueita ovat etenkin valtatie 4:n reuna-alueet ja mahdollisesti vaihtoehtona esitetty RM-5 koiravaljakoiden tarha- ja ohjelmapalvelualue. Koneellisen kullankaivuun melualueita ei ole erikseen osoitettu, koska koneellisesta kullankaivuusta aiheutuvaa melua voidaan pitää tilapäisluonteisena, ja koska toiminnan sijainti, laajuus ja kesto eivät ole täysin ennakoitavissa. Samasta syystä kaivospiirejä ja valtauksia ei ole osoitettu erikseen osayleiskaavassa.

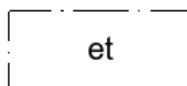
Melualue.

Merkinnällä on osoitettu VT 4:n (Ivalontie) varrella olevat melualueet. Mikäli alueelle suunnitellaan sijoitettavaksi uusia melulle herkkiä toimintoja, on rakennussuunnittelussa otettava huomioon meluntorjunta siten, että valtioneuvoston päätöksen mukaiset melutason ohjearvot eivät ylitä sisätiloissa eikä oleskeluun tarkoitetuilla ulkoalueilla.

Merkinnällä on osoitettu valtatie 4:n (Ivalontie) varrella olevat melualueet. Mikäli alueelle suunnitellaan sijoitettavaksi uusia melulle herkkiä toimintoja on rakennussuunnittelussa otettava huomioon meluntorjunta siten, että valtioneuvoston päätöksen mukaiset melutason ohjearvot eivät ylitä sisätiloissa eikä oleskeluun tarkoitetuilla ulkoalueilla

Vesialue.**Tärkeä tai vedenhankintaan soveltuva pohjavesialue.**

Pohjavesialueella tapahtuvaa toimintaa ja rakentamista rajoittaa pohjaveden pilaamiskielto (ympäristönsuojelulain 16 § ja 17 § sekä vesilain 3 luvun 2 §). Alueen suunnittelussa tulee varmistaa, että pohjaveden laatu ei heikkene.

Yhdyskuntateknisen huollon alue.

6.4.4 Muut merkinnät

Liikennejärjestelyt

Liikennejärjestelyt ajoneuvoliikenteen osalta noudattavat pääsääntöisesti nykyistä tieverkkoa. Purnuvaaran matkailupalvelujen korttelialueen tieyhteys on osoitettu ohjeellisella tieyhteydellä.

Seudullinen moottorikelkkareitti on osoitettu valtatie 4:n länsipuolella. Yhteys Tankavaaran alueelle kulkee alikulun kautta.

Mahdollinen Purnuvaaran eteläpuolelta kiertävä Purnumukka-Kakslauttanen maastopyöräilyreitin osa on osoitettu kaavakartassa. Lisäksi kaavakartassa on osoitettu Kiimavaaraan ulkoilureitti, joka kulki pitkin alueen metsäpolkuja pitkin. Lyhyt reitti palvelisi alueen matkailurakentamista.

Liikenteen yhteystarve.

Valtatie tai kantatie.

Seututie tai pääkatu.

Yhdystie tai kokoojakatu.

Uusi ohjeellinen tieyhteys.

Alikulku.

Moottorikelkkailureitti.

Moottorikelkkailureitin yhteystarve.

Ulkoilureitin yhteystarve.

Reitin tarkemmassa suunnittelussa ja toteutuksessa tulee pyytää lausunto valtion valvontaviranomaiselta.

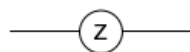

Ohjeellinen ohjelmapalvelureitti.
Ei sallita moottoriajoneuvoilla ajoa.

Informatiiviset ja alueiden erityispiirteitä kuvaavat merkinnät

Informatiiviset ja alueiden erityispiirteitä kuvaavat merkinnät on esitelty ja perusteltu kaavaselostuksen kohdassa 3. lähtökohdat. Näillä merkinnöillä on nostettu esille alueiden erilaisia ominaisuuksia ja piirteitä, jotka tulee huomioida maankäytön ja muun toiminnan yhteydessä.

Merkinnöillä osoitetaan:

Sähkölinja 220 kV.

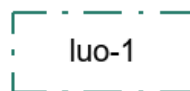

Ohjeellinen 400 kV sähkölinjan yhteystarve.

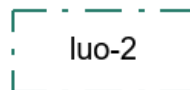
Uusi ohjeellinen sähkölinja.

Ilmajohdolle tulee varata tien välittömässä läheisyydessä 15 metriä ja muualla 10 metriä leveä alue.

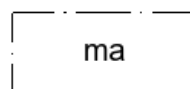
Luonnon monimuotoisuuden kannalta erityisen tärkeä alue.

Alueella sijaitsee metsälain 10 §:n ja vesilain 2 luvun 11 §:n mukaisia kohteita. Alueen suunnittelussa ja toteutuksessa on huomioitava luontoarvot sekä alueen luonnon monimuotoisuuden kannalta tärkeän luonteen turvaaminen.

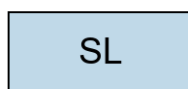
Luonnon monimuotoisuuden kannalta erityisen tärkeä alue.

Alueella sijaitsee uhanalaisten luontotyyppien tai lajien mukaisia esiintymiä, alueita tai kohteita. Alueen suunnittelussa ja toteutuksessa on huomioitava alueen erityiset luontoarvot eikä niitä saa alueella tehtävillä toimenpiteillä heikentää.

Maisemallisesti arvokas alue.

Alueen metsien hoidossa sekä alueen käytössä on varmistettava, että maisemalliset ja muut ympäristölliset arvot säilyvät.

Luonnonsuojelualue.

Natura 2000 -verkostoon kuuluva tai ehdotettu alue.

Alueella on luonnonsuojelulain 34 §:n mukainen heikentämiskielto.

Virkistys-/matkailukohde.

500 Rakennusoikeus kerrosalaneliömetreinä.

60/1000 Vuodepaikkojen enimmäismäärä ja rakennusoikeus kerrosalaneliömetreinä.

e=0.02 Tehokkuusluku eli kerrosalan suhde tontin/rakennuspaikan pinta-alaan.

350 Vuodepaikkojen enimmäismäärä.

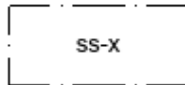
Osayleiskaavassa rakennusoikeutta on osoitettu sekä tehokkuusluvulla (e) että kerrosalaneliömetreinä ($k\cdot m^2$) alueiden erilaisista maankäytöllisistä lähtökohdista ja ohjaustarpeista johtuen. Yleiskaavan esittämistapa voi olla joustava, kunhan ratkaisuille on esitettävissä hyväksyttävät maankäytölliset perusteet ja kaava kokonaisuutena ohjaa rakentamista riittävästi. Tehokkuusluvun käyttö mahdollistaa rakentamisen määrän ohjaamisen suhteessa alueen pinta-alaan ja sovittamisen myöhemmässä suunnittelussa tarkentuvaan toteutukseen, kun taas kerrosalaneliömetreinä esitetty rakennusoikeus antaa täsmällisen enimmäismitoituksen alueille, joilla rakentamisen kokonaismäärän hallinta on erityisen tärkeää. Molemmat esitystavat ovat vakiintuneita ja niiden käyttäminen rinnakkain on kaavoituksellisesti hyväksyttävää. Tankavaaran osayleiskaavassa osalla alueista rakennusoikeus on osoitettu tehokkuusluvulla. Ratkaisua perustelee alueiden paikoin huomattavan suuri pinta-ala sekä se, että maanomistajalla on mahdollisuus vuokrata alueista määräaloja eri toimijoille, joille voidaan kullekin turvata riittävä rakennusoikeus.

Keskeistä on, että molemmissa esitystavoissa rakentaminen rajautuu ja täsmentyy vasta myöhemmissä suunnitteluvaiheissa.

Tankavaaran osayleiskaavaan on osoitettu museoviraston rajauksen mukainen valtakunnallisesti merkittävä rakennettu kulttuuriympäristö (RKY 2009) alueen rajausta sekä tarkentaen kesällä 2020 muinaismuistoinventoinnin yhteydessä löydetty sotahistorialliset kohteet. Nämä on merkitty aluekohdemerkinnällä (ss). Paikallisesti arvokkaat rakennusperintökohteet on merkitty kohdemerkinnällä (sr). Osayleiskaavassa on osoitettu myös kullankaivukseen liittyvä kulttuuriperintökohde.

26.5.2026

PS

Sotahistoriallinen kulttuuriperintökohde.

Alueella olevat kulttuuriperintökohteet on säilytettävä arkeologisena kulttuuriperintönä. Kohdetta koskevista suunnitelmista on pyydetty alueellisen vastuumuseon lausunto. Numero merkinnän yhteydessä viittaa tämän osayleiskaavan yhteydessä laadittuun arkeologiseen inventointiin.

Kohdelista

Nro	Kohdenimi	Tunnus
1	Iso-oja etelä puolustusvarustukset, taistelukaivannot	
2	Männistö asuinpaikat, sotilasleirit	
3	Loijakkokuru 1 asuinpaikat, sotilasleirit	1000035044
4	Loijakkokuru 3 asuinpaikat, sotilasleirit	1000035045
5	Loijakkokuru 4 puolustusvarustukset, poterot	
6	Loijakkokuru 5 kivirakenteet, röykkiöt	
7	Iso Tankavaara laki asuinpaikat, sotilasleirit	
8	Jorpulipää kivirakenteet, kivikehät	
9	Lauttaoja 3 asuinpaikat, rakennuksen pohja	
10	Lauttaoja 4 työ- ja valmistuspaikat, pyyntikuoppa	
11	Kiimavaara itärinne maarakenteet, maakuoppa	
12	Purnuvaara 3 asuinpaikat, korsu	
13	Purnuvaara 2 puolustusvarustukset, taistelukaivannot	1000035050
14	Purnuvaara 1 puolustusvarustukset, taistelukaivannot	1000035049
	Tankavaara 2 asuinpaikat, sotilasleirit	1000035057
	Tankavaara 3 puolustusvarustukset, panssariesteet	1000035058
15	Karsinamaa luode 1 asuinpaikat, kämpän pohja	
16	Karsinamaa luode 2 työ- ja valmistuspaikat, poroaidat, karsinnat	
17	Lauttaoja 5 kullanhuuhdonnan jäännökset	
18	Purnuvaara itärinne puolustusvarustukset, taistelukaivannot	
19	Hopiaoja 1 kullanhuuhdonnan jäännökset	
20	Tankavaara 5 asuinpaikat, sotilasleirit	
21	Tankavaara 6 puolustusvarustukset, taistelukaivannot	
22	Schutzwall puolustusvarustukset, taistelukaivannot	1000038809
	Tankavaara 4 puolustusvarustukset, taistelukaivannot	1000035059
23	Iso Tankavaara luoteisrinne kullanhuuhdonnan jäännökset	

26.5.2026

PS

sr-1

Paikallisesti arvokas rakennusperintökohde.

Kohteella on rakennusperinteen kannalta arvokkaita tai muita kulttuurihistoriallisia tai historiallisia arvoja. Rakennusten ulkoasua ei saa muuttaa siten, että niiden kulttuurihistoriallisesti arvokas tai miljöönnä kannalta merkittävä luonne heikkenee. Uudis- ja korjausrakentaminen tulee sopeuttaa olevaan rakennusperinteeseen. Kohdetta koskevista muutos- tai korjaussuunnitelmista on pyydettävä alueellisen vastuumuseon lausunto.

1. Thieden huvila
2. Lauttaojan kämpä
3. Mutterikämpä
4. Härkäselän kämpä
5. Kultamuseo
7. Iso-ojan kämpä

sm10

Muinaismuistolaila (295/1963) rauhoitettu kiinteä muinaisjäänös.

Kohteen kaivaminen, peittäminen, muuttaminen, vahingoittaminen, poistaminen ja muu siihen kajoaminen on kielletty. Kohdetta koskevista suunnitelmista on pyydettävä alueellisen vastuumuseon lausunto.

sm10 Kiimavaara 1000050168

Valtakunnallisesti merkittävä rakennettu kulttuuriympäristökohde (RKY 2009).

Alueella sijaitsee jatkosodan tapahtuma ja muistopaikka. Alueella on mahdollista tehdä toimenpiteitä siten, että alueen ympäristö ja ominaispiirteet säilyvät. Aluetta koskevista suunnitelmista on pyydettävä alueellisen vastuumuseon lausunto.

6.5 Koko yleiskaava-aluetta koskevat määräykset

Tankavaaran Kultakylän vesihuollon toiminta-alueella on liittyvä vesihuoltoverkostoon.

Toiminta-alueen ulkopuolella olevien rakennusalueiden jätevedet tulee käsitellä voimassa olevien asetusten ja viranomaisten määräysten mukaisesti. Kiinteistökohtaisen jätevesien käsittelyssä tulee huomioida tulvariski.

Kaikille AP- ja RM-alueille edellytetään ennen rakentamista laadittavaksi aluetta koskeva aluesuunnitelma. Aluesuunnitelmassa tulee esittää alueen toimintojen sijoittuminen, rakentamisen määrä ja korkeus, havainnekuvat alueelle sijoittuvasta rakentamisesta sekä muu alueen käyttö, kuten esim. reitistöt, viheralueet ja liikenne- ja oleskelualueet. Lisäksi suunnitelmassa tulee esittää, miten mahd. melualue ja sen aiheuttamat vaikutukset huomioidaan alueen toteutuksessa. Suunnitelmaan tulee sisällyttää lisäksi selvitys alueen vesi- ja viemärihuollosta sekä hulevesien hallinnasta.

Kaikessa valtatie 4:n läheisyyteen suunnitellussa rakentamisessa tulee huomioida maantien suoja- ja näkemäalueet ja rakentamiseen liittyvät rajoitukset ja velvoitteet.

Rakennettaessa poronhoitoalueella on huomioitava poronhoitolain takaama porojen vapaa laidunnusoikeus. Erityisesti poronhoitoa varten tarkoitettulla alueella olevaa maata ei saa käyttää sillä tavoin, että siitä aiheutuu huomattavaa haittaa poronhoidolle (PHL 2 § ja 3 §). Alueen tarkemmassa suunnittelussa ja toteutuksessa on turvattava poronhoidon ja muiden luontaiselinkeinojen alueidenkäytölliset toiminta- ja kehittämisedellytykset.

AKL 44 §:n nojalla määrätään, että tämä yleiskaava voi suoraan toimia rakentamisluvan perusteena RM, RA ja AP alueilla.

Hulevesien hallinnassa ja käsittelyssä tulee ensisijaisesti ehkäistä hulevesien muodostumista, viivyttää ja imeyttää hulevedet niiden syntypaikalla sekä varmistaa, että hulevesistä ei aiheudu haittaa ympäristölle, vesistölle, rakennetulle ympäristölle sekä pohjavedelle ja sen laadulle. Rakentamisessa ja alueiden käytössä tulee hyödyntää luonnonmukaisia ratkaisuja sekä säilyttää ympäristön luonnollisia veden johtumis- ja pidätysominaisuuksia.

Rakentamisluvan yhteydessä tulee esittää rakennuspaikkaa koskeva hulevesien hallinta- ja käsittelysuunnitelma. Suunnitelmassa tulee esittää hulevesien imeyttämisen, viivyttämisen ja johtamisen ratkaisut siten, että hulevesien määrä ja virtaama eivät kasva nykytilanteeseen verrattuna. Hulevesiä ei saa johtaa käsittelemättöminä vesistöihin, pienvesiin tai alueille, joilla niistä voi aiheutua tulva-, eroosio- tai pilaantumiskä.

7 Osayleiskaavan vaikutukset

Vaikutusten arviointi kaavoituksessa perustuu alueidenkäyttölakiin sekä maankäyttö- ja rakennusasetukseen (AKL 9 §, MRA 1 §). Jotta kaavan vaikutuksia voitaisiin arvioida, tulee kaavan perustua riittäviin tutkimuksiin ja selvityksiin. Kaavaa laadittaessa on tarpeellisessa määrin selvitettävä suunnitelman ja tarkasteltavien vaihtoehtojen toteuttamisen ympäristövaikutukset, mukaan lukien yhdyskuntataloudelliset, sosiaaliset, kulttuuriset ja muut vaikutukset. Selvitykset on tehtävä koko siltä alueelta, jolla kaavalla voidaan arvioida olevan olennaisia vaikutuksia. Selvitysten on annettava riittävät tiedot, jotta voidaan arvioida suunnitelman toteuttamisen merkittävät välittömät ja välilliset vaikutukset:

- 1) ihmisten elinoloihin ja elinympäristöön,

- 2) maa- ja kallioperään, veteen, ilmaan ja ilmastoon,
- 3) kasvi- ja eläinlajeihin, luonnon monimuotoisuuteen ja luonnonvaroihin,
- 4) alue- ja yhdyskuntarakenteeseen, yhdyskunta- ja energiatalouteen sekä liikenteeseen,
- 5) kaupunkikuvaan, maisemaan, kulttuuriperintöön ja rakennettuun ympäristöön.

Vaikutusten arviointi tapahtuu asiantuntijatyönä maastokäyntien, tutkimusten ja selvitysten pohjalta, osallisten palautteen ja viranomaisohjauksen perusteella. Vaikutuksia arvioidaan koko kaavaprosessin aikana sen eri vaiheissa.

7.1 Vaikutukset ihmisten elinoloihin ja viihtyvyyteen

Osayleiskaavan vaikutukset ihmisten elinoloihin ja viihtyvyyteen kohdistuvat pääasiassa alueella liikkuviin matkailijoihin, alueella työskenteleviin henkilöihin sekä vähäiseen pysyvään ja loma-asutukseen. Tankavaaran alue on lähtökohtaisesti harvaan asuttu eikä muodostu taa-jamaisesta yhdyskunnasta, minkä vuoksi kaavassa esitetyt maankäytön muutokset eivät aiheuta laaja-alaisia tai merkittäviä kielteisiä vaikutuksia asuinympäristöön.

Matkailuun ja palvelutoimintoihin liittyvä rakentaminen lisää alueen käyttöä ja ympärivuotista aktiivisuutta, mikä parantaa alueen elinvoimaa ja palvelujen tarjontaa. Tämä voi lisätä alueen koettua turvallisuutta, käytettävyyttä ja viihtyvyyttä erityisesti matkailijoiden ja alueella työskentelevien näkökulmasta. Kaava mahdollistaa myös rajatun määrän pysyvää asu-mista matkailutoimintojen yhteyteen, mikä tukee matkailuelinkeinojen toimintaedellytyksiä ja vähentää työntekijöiden liikkumistarvetta pitkien etäisyyksien päästä.

Mahdolliset kielteiset vaikutukset elinoloihin liittyvät ensisijaisesti lisääntyvään liikentee-seen, meluun ja ajoittaiseen häiriöön matkailusesonkien aikana. Näitä vaikutuksia syntyy eri-tisesti valtatie 4:n läheisyydessä sekä matkailukeskusten ympäristössä. Vaikutukset kohdis-tuvat kuitenkin pääosin alueille, jotka ovat jo nykytilanteessa liikenteen ja matkailutoiminto-jen vaikutuspiirissä. Kaavassa on huomioitu melualueet ja edellytetty melun huomioon otta-mista yksityiskohtaisemmassa suunnittelussa, mikä rajoittaa haitallisten vaikutusten synty-mistä.

Luonnonympäristö ja maisema ovat keskeinen osa Tankavaaran viihtyisyyttä ja alueen veto-voimaa. Kaavassa säilytetään laajat yhtenäiset luonnonalueet, ulkoilureitit ja virkistysympä-ristöt, mikä tukee virkistyskäyttöä, luonnossa liikkumista ja koettua elämänlaatua. Kulttuu-riympäristöön ja historiallisiin kohteisiin liittyvien arvojen säilyminen lisää alueen identiteet-tiä ja kokemuksellista laatua.

Poronhoito ja siihen liittyvät maankäytön erityispiirteet voivat ajoittain vaikuttaa liikkumi-seen ja alueen käyttöön, mutta ne ovat olennainen osa alueen perinteistä elinympäristöä ja

kulttuurista kokonaisuutta. Kaavaratkaisut pyrkivät yhteensovittamaan poronhoidon, matkailun ja muun maankäytön siten, että ristiriidat ihmisten elinolojen ja viihtyvyyden näkökulmasta jäävät vähäisiksi.

7.1.1 Vaikutukset elinkeinotoimintaan

Osayleiskaavalla on vaikutuksia Tankavaaran alueen elinkeinotoimintaan, erityisesti matkailuun, poronhoitoon ja kullanhuuhdontaan. Kaava luo edellytyksiä matkailuelinkeinojen kehittämiseksi keskittämällä majoitus-, matkailu- ja ohjelmapalvelut tarkoituksenmukaisille alueille olemassa olevan infrastruktuurin ja liikenneverkon yhteyteen. Tämä vahvistaa alueen asemaa matkailullisena kohteena ja tukee Sodankylän kunnan elinkeinorakennetta lisäämällä matkailuun liittyviä työpaikkoja ja palveluita. Kaavan mahdollistama rajattu pysyvä asutus tukee matkailuelinkeinojen ympärivuotista toimintaa vähentämällä työvoiman liikkumistarvetta ja parantamalla toimintaedellytyksiä.

Poronhoito on alueella merkittävä perinteinen elinkeino, ja kaavassa on pyritty turvaamaan sen alueidenkäytölliset edellytykset. Laajat metsä- ja porotalousvaltaiset alueet sekä erityisesti poronhoidolle tärkeät kohteet säilyvät pääosin nykyisessä käytössään. Kaavaratkaisut rajaavat muun rakentamisen poronhoidon kannalta herkkien alueiden ulkopuolelle, mikä vähentää elinkeinolle aiheutuvaa haittaa ja tukee poronhoidon jatkuvuutta. Matkailun ja poronhoidon mahdolliset ristiriidat pyritään hallitsemaan toimintojen sijoittelulla, kaavamääräyksillä ja yksityiskohtaisemmalla suunnittelulla.

Kullanhuuhdonta ja siihen liittyvä toiminta muodostavat Tankavaaran alueella sekä elinkeinollisesti että kulttuurihistoriallisesti merkittävän kokonaisuuden. Kaava mahdollistaa kullanhuuhdonnan jatkumisen niillä alueilla, joilla toiminta on luvanvaraista ja säädeltyä, eikä kaava rajoita luonnonvarojen hyödyntämistä siltä osin kuin toiminta perustuu voimassa olevaan lainsäädäntöön ja lupakäytäntöihin. Kullanhuuhdonnan ympäristövaikutusten hallinta tapahtuu pääosin lupamenettelyjen kautta, eikä kaavalla puututa yksityiskohtaisesti toiminnan ajalliseen tai tekniseen toteutukseen.

7.1.2 Melu

Valtioneuvosto on antanut melutason yleiset ohjearvot (Valtioneuvoston päätös 993/1992). Päätöstä sovelletaan meluhaittojen ehkäisemiseksi ja ympäristön viihtyvyyden turvaamiseksi maankäytön, liikenteen ja rakentamisen suunnittelussa sekä rakentamisen lupamenettelyssä. Päätös ei koske ampuma- ja moottoriurheiluratojen melua. Päätöstä ei myöskään sovelleta teollisuus-, katu- ja liikennealueilla eikä melusuoja-alueiksi tarkoitetuilla alueilla.

Taulukossa (1) on esitetty päivä- ja yöajan ohjearvot ulkona ja sisällä. Liike- ja toimistohuoneiden osalta melua ehkäisevät toimenpiteet voidaan toteuttaa rakennusteknisin toimin siten, että melutaso jää alle ohjearvon.

Taulukko 2 VNp 993/1992 mukaiset yleiset melutason ohjearvot

	L_{Aeq}, enintään	
	Päivällä (07–22)	Yöllä (22–07)
Ulkona		
Asumiseen käytettävät alueet, virkistysalueet taajamissa ja niiden välittömässä läheisyydessä sekä hoito- tai oppilaitoksia palvelevat alueet	55 dB	50/45 dB ¹⁾
Loma-asumiseen käytettävät alueet ³⁾ , leirintäalueet ja virkistysalueet taajamien ulkopuolella sekä luonnonsuojelualueet	45 dB	40 dB ²⁾
Sisällä		
Asuin-, potilas- ja majoitushuoneet	35 dB	30 dB
Opetus- ja kokoontumistilat	35 dB	-
Liike- ja toimistohuoneet	45 dB	-

¹⁾ Uusilla asuinalueilla yöohjearvo on 45 dB. Oppilaitoksia palvelevilla alueilla ei sovelleta yöohjearvoa

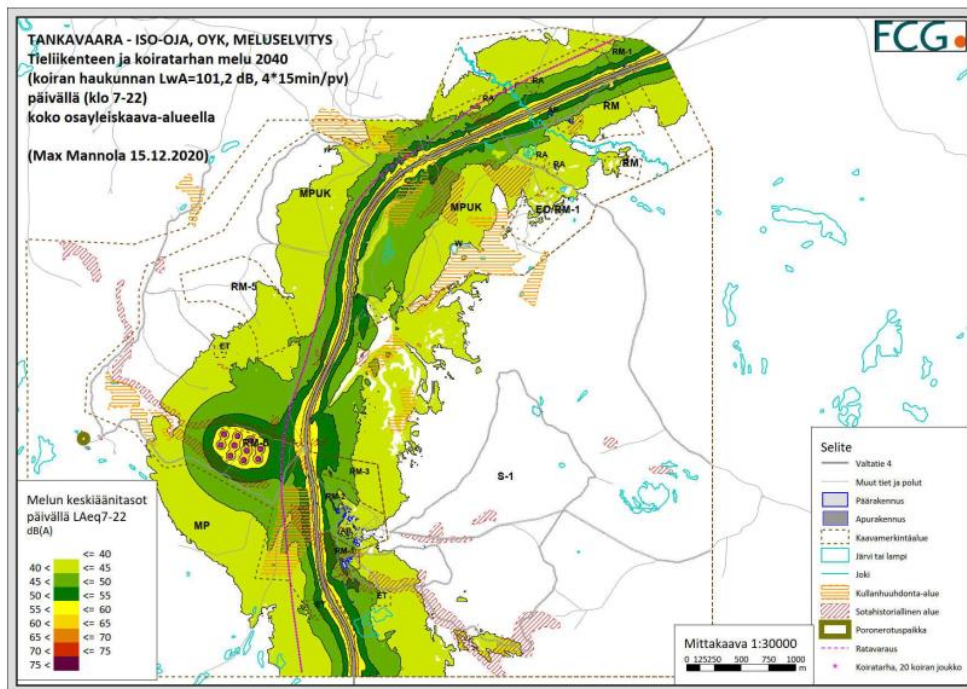
²⁾ Yöohjearvoa ei sovelleta sellaisilla luonnonsuojelualueilla, joita ei yleisesti käytetä oleskeluun tai luonnon havainnointiin yöllä

³⁾ Loma-asumiseen käytettävillä alueilla taajamassa voidaan soveltaa asumiseen käytettävien alueiden ohjearvoja
L_{Aeq} = melun A-painotettu keskiäänitaso (ekvivalenttitaso)

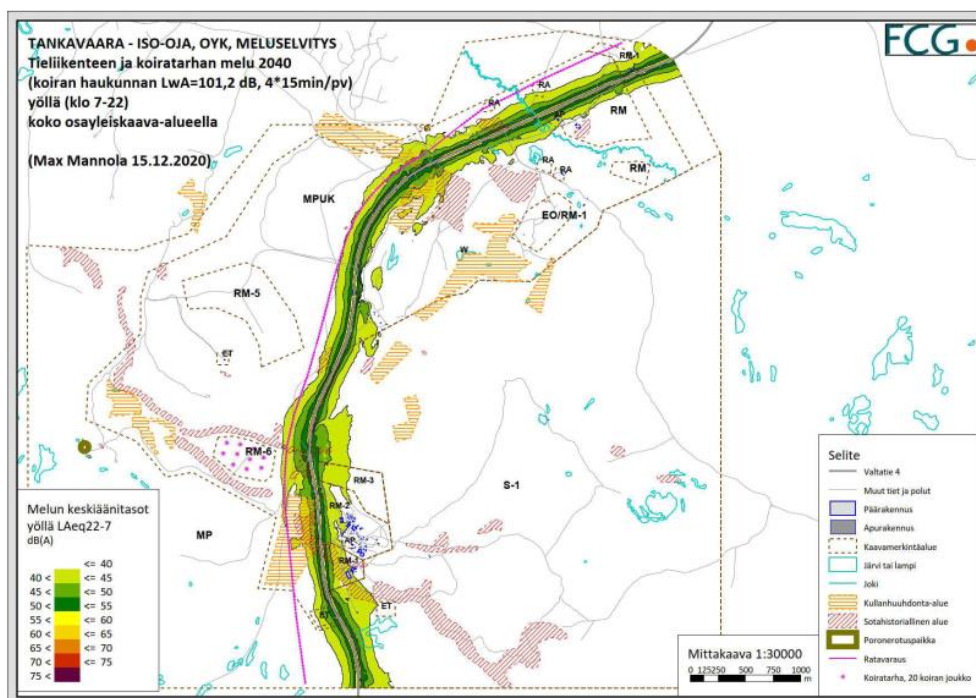
Osayleiskaavaa varten on laadittu meluselvitys vuonna 2020. Melu mallinnettiin nykyisin rakennusmassoin ja tulevan hotellin rakennusmassalla nykyisten valtatie ennusteliikenteen (2040) ja koiratarhan aiheuttamalla melulla, jolle laskettiin päivä- ja yöajan tilanteet. Selvitys on tämän selostuksen liitteenä.

26.5.2026

PS

Kuva 38 Valtatien ennusteliikenteen ja koiratarhan aiheuttama päivämelu kaava-alueella.

Kuva 39 Valtatien ennusteliikenteen ja koiratarhan aiheuttama yömelu kaava-alueella.

Valtatien aiheuttama tiemelu vaikuttaa tien ja koiratarhan yhteismeluun vallitsevasti kaikkialla muualla paitsi koiratarhan kohdalla noin kolmen tiekilometrin verran tien länsipuolella.

Mallinnuksessa koiratarha ei aiheuta yömelua lainkaan. Vaikutuksen kannalta olennaisin päivämelukäyrä on tällä matkailuun painottuvalla kaava-alueella 45 dB, jonka etäisyys tiestä on itäpuolella vähimmillään noin 200 m ja enimmillään noin 550 m. Länsipuolella käyrän etäisyys tiestä on vähimmillään noin 120 m ja enimmillään noin 450 m, paitsi koiratarhan kohdalla, jossa se on enimmillään noin 1150 m. Vaikutuksen kannalta olennaisin yömelukäyrä on 40 dB, jonka etäisyys tiestä on vähimmillään noin 50 m ja enimmillään noin 350 m.

Loma- ja matkailualueita (RM- ja RA-alueita) on kaava-alueella paljon, ja niiden pinta-alasta suurimmassa osassa melun ohjearvot alittuvat. Kultakylän kohdalla olevien RM-alueiden pinta-alasta noin puolet sijaitsee päivämelun ohjearvot (45 dB) ylittävällä ja hieman alle puolet yömelun ohjearvot (40 dB) ylittävällä alueella.

Valtatien länsipuolella vaihtoehtona esitetty koiratarhan melu ei aiheuta ohjearvojen ylitystä sitä lähellä sijaitseville RM-5-alueelle tai poronerotusalueelle.

UKK:n kansallispuiston SL-alueella melun ohjearvojen (päivällä 45 dB, yöllä 40 dB) ylitystä tapahtuu lähinnä valtatietä olevalla noin 200–500 m leveällä vyöhykkeellä Kultakylän molemmin puolin.

Kahdesta AP-alueesta pohjoisempi katsotaan vanhaksi alueeksi ja sillä melun ohjearvot ylittyvät lähinnä valtatietä olevassa osassa. Eteläisempi, Kultakylässä keskellä RM-2-alueita sijaitseva AP-alue on uusi alue ja sillä melun ohjearvot eivät ylity.

Kaavakarttaan on merkitty aaltoviivalla (merkintä me-1) päivämelualue 45 dB, sekä pohjoisemman AP-alueen kohdalla myös päivämelualue 55 dB. Määräyksessä on teksti *”Melualue. Valtatien 4 ja melualueen rajaviivan väliin jäävällä alueella olevissa rakennuspaikoissa ylittyy ennusteen mukaisen liikenteen aiheuttama liikennemelun päiväohjearvo, eli RA- ja RM-alueilla 45 dBA ja AP-alueilla 55 dBA. Rakennusluvan yhteydessä melu tulee selvittää tarkemmin ja määrätä suojaustarpeet.”*

7.1.3 Koiratarhat

Koiratarhat voivat aiheuttaa häiriöitä laajalle ympäristöön, erityisesti poronhoidon harjoittamiseen, sillä koirien läsnäolo ja liikkuminen voivat häiritä porojen kulkua ja laidunkäyttämistä. Koirien haukkumisesta aiheutuva melu voi tarhojen lähialueilla olla ajoittain voimakasta, erityisesti tiettyinä vuorokaudenaikoina ja toiminnan ollessa vilkkaimmillaan. Ehdotetussa sijainnissa laaditun meluselvityksen perusteella koirien haukunnasta ei kuitenkaan aiheudu melun ohjearvot ylittäviä vaikutuksia lähialueen häiriintyvälle maankäytölle.

Koiratarhojen toimintaan liittyy lisäksi haju- ja ravinnekuormitusriskejä, erityisesti keväisin lumen sulaessa, jolloin koirien ulosteista peräisin olevat ravinteet ja hajut voivat levitä

ympäristöön pintavalunnan mukana. Tämä voi aiheuttaa paikallisia viihtyvyyshaittoja sekä lisätä rehevöitymisriskiä, mikäli kuormitus kohdistuu vesistöihin tai pienvesiin.

Näitä haitallisia vaikutuksia on pyritty ehkäisemään ja lieventämään kaavamääräyksillä, jotka ohjaavat koiratarhujen sijoittumista, toimintaa ja ympäristönsuojelutoimenpiteitä. Yksityiskohtaisemmassa suunnittelussa ja lupamenettelyissä edellytetään lisäksi asianmukaisia ratkaisuja jätehuollon, hulevesien hallinnan ja tarha-alueiden kunnossapidon osalta, jotta vaikutukset ympäristöön ja poronhoitoon voidaan pitää hallittuina ja hyväksyttävällä tasolla.

7.1.4 Vaikutukset saamelaisiin, saamelaiskulttuuriin ja saamelaiselinkeinoon

Osayleiskaavan vaikutuksia saamelaisiin ja saamelaiskulttuuriin on arvioitu osana kaavatyötä yhteistyössä Saamelaiskäräjien ja Lapin paliskunnan kanssa. Suunnittelualue sijoittuu saamelaisen kotiseutualueelle, minkä vuoksi kaavaa laadittaessa on ollut tarpeen kiinnittää erityistä huomiota saamelaisen kulttuurin, perinteisten elinkeinojen ja kulttuuriympäristön turvaamiseen. Kaavaprosessin aikana on käyty saamelaiskäräjälain 9 §:n mukaiset neuvottelut.

Saamelaiskulttuurin kannalta keskeisin vaikutus liittyy poronhoitoon, joka on olennainen osa saamelaista elinkeino- ja kulttuuriperinnettä. Kaavassa poronhoidon alueidenkäytölliset edellytykset on pyritty turvaamaan osoittamalla laajat metsä- ja porotalousvaltaiset alueet sekä poronhoidon kannalta tärkeät kohteet ja rakenteet. Rakentaminen ja matkailutoiminnot on pääosin keskitetty alueille, joissa poronhoitoon kohdistuvat haitalliset vaikutukset voidaan minimoida. Kaava ei poista porojen vapaata laidunnusoikeutta eikä estä poronhoidon harjoittamista, mutta matkailun ja muun maankäytön lisääntyminen voi ajoittain aiheuttaa häiriötä porojen liikkumiselle ja laidunkiertoon. Näitä vaikutuksia pyritään hallitsemaan toimintojen sijoittelulla, kaavamääräyksillä ja yksityiskohtaisemman suunnittelun ja toteutuksen yhteydessä.

Saamelaiseen kulttuuriympäristöön ja kulttuuriperintöön kohdistuvat vaikutukset liittyvät erityisesti alueen historiallisiin kerrostumiin, perinteisiin maankäyttötapoihin sekä maisemaan. Kaavassa on huomioitu tunnetut kulttuuriperintökohteet, muinaisjäännökset ja historialliset rakenteet, joita koskevat kaavamääräykset turvaavat niiden säilymisen. Kaavaratkaisut eivät kohdistu suoraan saamelaiskulttuurin kannalta keskeisiin kulttuuriperintökohteisiin heikentävällä tavalla, eikä rakentamista ole osoitettu alueille, joilla se vaarantaisi merkittäviä kulttuurisia arvoja.

Välillisesti kaavan mahdollistama matkailun kehittäminen voi lisätä saamelaiseen kulttuuriin kohdistuvaa näkyvyyttä ja tarjota mahdollisuuksia kulttuuriperinnön esilletuontiin ja elinkeinojen monipuolistamiseen. Samalla lisääntyvä matkailu edellyttää huolellista ohjausta, jotta saamelaiskulttuurin käyttö matkailussa tapahtuu kunnioittavasti ja kestäväällä tavalla sekä saamelaisen itsemääräämisoikeutta ja kulttuurisia arvoja kunnioittaen.

Vaikutukset porotalouteen

Yleisesti erilaisissa maankäytön hankkeissa uusi infrastruktuuri aiheuttaa poronhoitotyössä käytettävien rakenteiden muutostarpeita sekä muutoksia luontaisissa laidunalueissa (suorat ja epäsuorat vaikutukset) ja laidunkierrossa. Muuttuva maankäyttö voi vaikeuttaa poronhoidon rakenteiden käytettävyyttä ja esimerkiksi uusi tiestö saattaa aiheuttaa aukkoja poroituihin sekä lisätä mahdollisesti liikenneonnettomuuksia.

Maankäytön hankkeet kaventavat ja pirstovat porolaitumia tai aiheuttavat muutoksia porojen laidunten käytössä, mikä voi näkyä mm. häiriöalueiden välttämisenä tai rakennettujen alueiden hyödyntämisenä räkkäsuojana. Laidunalueiden kaventumisen myötä porot joutuvat etsimään uusia laidunalueita, mikä näkyy kulutuspaineen lisääntymisenä ympäröivillä laidunalueilla.

Erilaisten yllä mainittujen vaikutusmekanismien kautta sekä muiden maankäyttöhankkeiden yhteisvaikutuksena poroelinkeinon harjoittamisen kannattavuus saattaa heiketä tietyillä alueilla, mikäli kustannukset rakenteiden käytettävyydessä nousevat, porojen kokoamisen vaatimat työt lisääntyvät tai porotappiot kasvavat.

Porojen laitumet ja laidunnus

Alueella on PHL 3 §:n mukainen poronhoito-oikeus eli porojen vapaa laidunnusoikeus.

Tankavaaran osayleiskaava-alueen laajuus on noin 3200 hehtaaria, mikä on alle 1 % koko Lapin paliskunnan pinta-alasta. Lisäksi valtaosa kaava-alueesta on kaavamerkintöjen mukaisesti luonnonsuojelualueita, metsä- ja porotalousvaltaista aluetta tai maa- ja metsätalousvaltaista aluetta, joihin ei kohdistu merkittävässä määrin porolaitumiin tai poronhoitoon kohdistuvaa muutosta nykyisestä maankäytöstä. Osayleiskaavassa asuin- ja lomarakennusten rakentamiselle sekä erilaisille matkailupalveluille varattujen alueiden pinta-ala on yhteensä noin 183 hehtaaria. Laajuudeltaan merkittävimmät matkailupalveluiden alueet sijaitsevat Tankavaaran Kultakylän ympärillä, Purnuvaarassa sekä Iso-ojan pohjoispuolella. Etenkin Purnuvaaraan osoitetun matkailupalveluiden alueen ja sen vaatiman yhdysuntatekniikan toteuttaminen aiheuttaa porojen laidunalueiden pirstaloitumista.

Talvilaitumia pidetään porotaloudessa minimitekijänä. Niiden määrä ja kunto viimekädessä määrää porojen selviytymisen talven yli ja siten myös porotalouden kannattavuuden, sillä ruokintakustannukset ovat korkeat ja hyvillä talvilaitumilla poroja ei tarvitse lisäruokkia. Laadullisista laidunmenetyksistä merkittävimpiä ovat siten yleensä talvilaitumet tai laiduntyypit, joita muuten on paliskunnassa niukimmin. Osayleiskaava-alueella talviaikaiset porojen lupolaidunalueet sijoittuvat pääosin UKK-puiston alueelle, jonne ei ole kaavassa esitetty maankäytön muutoksia.

Porovaatimet muodostavat pääosan (noin 80 %) talvisesta porokarjasta ja ovat sen tärkein tuottava osa. Kevättalvella, tiineyden loppuvaiheessa sekä vasonta-aikana poroille ei saisi aiheutua stressiä ja ylimääräistä energiankulutusta, joten laidunalueen rauhallisuus on erityisen tärkeää myös vasonnan onnistumisen kannalta. Etenkin kevättalvella ja alkukesästä vaatimet ovat herkkiä ihmistoiminnasta aiheutuvalle häiriölle ja välttävät häiriöalueita. Vasomisalueita sijoittuu kaava-alueella suoalueiden reunamille, joista laajimman Tankavaaran aapa läheisyyteen ei ole osoitettu uutta maankäyttöä. Sen sijaan kaava-alueen pohjoisosassa Iso-ojan läheisyydessä rakentamisalueita sijoittuu suoalueiden reunamille, joskin valtatie 4 läheisyyteen, jossa on liikenteestä aiheutuvia häiriötekijöitä jo nykyisessä tilanteessa.

Poronhoito

Porotalous on suunnitelmallista elinkeinotoimintaa, joka perustuu luonnon rytmiin. Poroille muodostuu vuodenaikoja noudatteleva laidunkierto, jota käytetään hyväksi poronhoitotöissä. Syksyllä ja syystalvella hyödynnetään rykimääikaa ja porojen luontaista vaellusta kohti talvilaitumia. Tällöin porot kerätään ja kuljetetaan käsiteltäväksi lähimpänä sijaitsevaan erotusaitaan. Ylimääräiset häiriöt vaikeuttavat porojen kuljettamista ja erityisesti vaikeiden alueiden kautta kuljetettaessa työvoimaa tarvitaan enemmän, mikä lisää kustannuksia ja vaikuttaa elinkeinon kannattavuuteen. Purnuvaaran eteläpuolelle kaavassa osoitettu RM-4 -alue mahdollistaa koiratarhojen sijoittamisen alueelle, minkä toiminnasta voi aiheutua häiriöitä poronhoidolle, mutta häiriöt ovat riippuvaisia mm. koiravaljakkoreittien sijoittumisesta ja toiminnan mittakaavasta.

Erotusten jälkeen porot päästetään talvilaitumille tai ne joko siirretään tai ne siirtyvät omia aikojaan talviruokinta-alueille ja -tarhoille. Keväällä osa poroista vasoo tarhoissa ennen kuin ne päästetään vaeltamaan kesälaitumille. Porojen liikkumista laitumilla ohjaillaan useissa paliskunnissa laidunkierto- ja työaitojen avulla, lisäksi käytössä on muita rakenteita, kuten kämppiä ja porotarhoja. Koko paliskunnan poronhoitojärjestelmä ja kaikki porotalouden rakenteet on siis rakennettu sen mukaan, miten porot liikkuvat ja miten niitä pystytään käsittelemään. Yhdessä laidunalueiden kanssa ne muodostavat paliskunnan porotalouden yhteisen toiminnallisen kokonaisuuden. Osayleiskaava-alueelle osoitettujen matkailupalvelujen alueiden rakentumisen myötä porojen luontainen itä-länsisuuntainen laidunkierto voi paikoin häiriintyä ja muuttua, mutta alueet ovat pinta-alaltaan pieniä, joten muutokset laidunkiertoon eivät ole kokonaisuudessaan merkittäviä.

Osayleiskaava-alueelle sijoittuvat porotalouden rakenteet on osoitettu kaavassa ja niiden säilyminen on siten huomioitu. Kaavassa ei ole myöskään osoitettu poronhoidon rakenteiden läheisyyteen maankäyttöä, jonka myötä porotalouden rakenteiden käyttö estyy tai huomattavasti vaikeutuisi, niin että paliskunnan alueen tai sen osan poronhoito jouduttaisiin järjestämään uudestaan (aitojen siirtämiset tai uusien rakentamiset, kuljetusreittien muutokset ym.).

7.2 Vaikutukset maa- ja kallioperään, veteen, ilmaan ja ilmastoon

7.2.1 Maa- ja kallioperä

Osayleiskaavan vaikutukset maa- ja kallioperään kohdistuvat pääasiassa rakentamiseen, siihen liittyviin maanrakennustöihin sekä alueen käyttöön matkailu- ja palvelutoiminnoissa. Suunnittelualueen maa- ja kallioperä koostuu pääosin sora- ja hiekkamoreenista, paikoin esiintyvistä kallio- ja rakka-alueista sekä laajoista suo- ja turvekerrostumista erityisesti alavilla alueilla ja vesistöjen läheisyydessä. Olosuhteet vaihtelevat maastonmuodoiltaan ja kantavuudeltaan, mikä on huomioitu kaavan maankäyttöratkaisuissa.

Rakentaminen on kaavassa keskitetty ensisijaisesti alueille, joilla maa- ja kallioperä soveltuvat rakentamiseen kohtuullisin maanrakennustoimenpitein tai, joilla maankäyttö on jo nykyisin osin muokattua. Herkät maaperäalueet, kuten laajat suoalueet, pehmeät turvemaa-kerrokset sekä jyrkät kallio- ja rakka-alueet, on pääosin rajattu rakentamisen ulkopuolelle. Tämä vähentää tarvetta mittaville massanvaihdolle, louhinnoille ja pohjanvahvistustoimenpiteille sekä pienentää rakentamisen ympäristökuormitusta.

Rakentamisesta aiheutuvat vaikutukset maa- ja kallioperään ilmenevät pääasiassa paikallisina ja toteutusvaiheeseen liittyvinä muutoksina, kuten maanpinnan muotoiluna, pintamaiden poistona ja perustamistoina. Vaikutukset ovat pääosin palautumattomia niillä alueilla, joille rakentamista toteutetaan, mutta ne jäävät alueellisesti rajatuiksi. Kaavassa edellytettävä yksityiskohtaisempi suunnittelu ja rakentamislupavaiheen selvitykset mahdollistavat sen, että perustamistavat ja maanrakennusratkaisut voidaan sovittaa kunkin rakennuspaikan maaperäolosuhteisiin.

7.2.2 Pinta- ja pohjavedet

Osayleiskaavan vaikutuksia pinta- ja pohjavesiin on arvioitu kaavatyön yhteydessä laadittujen selvitysten, Natura-arvioinnin sekä maankäytön ratkaisujen perusteella. Suunnittelualueella esiintyy useita pienvesiä, virtavesiä ja suoalueita, jotka ovat keskeisiä alueen hydrologisen kokonaisuuden ja ekologisen toimivuuden kannalta. Lisäksi kaava-alueelle ja sen läheisyyteen sijoittuu pohjavesialueita, joilla sijaitsee vedenhankintaan liittyviä rakenteita.

Kaavan toteuttamisesta aiheutuvat vaikutukset pintavesiin kohdistuvat pääasiassa rakentamisen ja lisääntyvän maankäytön aiheuttamiin muutoksiin valumaolosuhteissa, hulevesien määrässä ja veden laadussa. Rakentamisesta aiheutuvat vaikutukset voivat ilmetä paikallisesti lisääntyneenä pintavaluntana, maaperän eroosioherkkyytenä sekä tilapäisinä kiintoainespäästöinä erityisesti rakentamisvaiheessa. Näitä vaikutuksia on pyritty minimoimaan sijoittamalla rakentaminen jo osittain muokattuihin ympäristöihin ja rajaamalla arvokkaat

pienvedet, virtavedet ja suot kaavassa luonnonsuojelua ja luontoarvoja turvaavin merkinnöin.

Kaavassa edellytetään hulevesien hallintaa koskevia toimenpiteitä, joiden tavoitteena on estää pintavesiin kohdistuvien kuormitusvaikutusten syntyminen tai merkittävä lisääntyminen. Hulevesien imeyttäminen ja viivyttäminen niiden syntypaikalla sekä luonnonmukaisten ratkaisujen hyödyntäminen vähentävät pintavesiin kohdistuvia haitallisia vaikutuksia. Näin varmistetaan, ettei kaavan toteuttaminen heikennä alueen pintavesien ekologista tilaa.

Pohjavesien osalta keskeisimmät vaikutukset liittyvät rakentamiseen pohjavesialueilla ja niiden valuma-alueilla. Kaavaratkaisuissa pohjavesialueet on osoitettu omilla merkinnöillään, ja niiden käyttöä ohjaavat määräykset turvaavat pohjaveden laadun ja määrän säilymisen. Kaava ei mahdollista sellaista maankäyttöä, joka aiheuttaisi merkittävää pohjaveden pilaantumiseriskä, eikä toimintoja, joista voisi aiheutua haitallisia muutoksia pohjaveden muodostumiseen. Kiinteistökohtaisen jätevesien käsittelyn ja hulevesien hallinnan osalta edellytetään, että ratkaisut eivät vaaranna pohjaveden laatua tai vedenhankintaa.

Natura-arvioinnin perusteella osayleiskaavan toteuttamisesta ei aiheudu merkittäviä heikentäviä vaikutuksia vesistöihin tai Natura-alueiden suojeluperusteena oleviin luontotyyppeihin, kuten virtavesiin, lähteisiin tai soihin. Vaikutukset jäävät paikallisiksi, kun kaavassa esitetyt aluevaraukset, suojelumääräykset ja hulevesien hallintaa koskevia yleismääräyksiä noudatetaan.

Kokonaisuutena osayleiskaavan vaikutukset pinta- ja pohjavesiin arvioidaan vähäisiksi. Kaava turvaa alueen hydrologisen kokonaisuuden, vesistöjen ja pohjavesivarojen säilymisen sekä luo edellytykset maankäytön kehittämiseksi siten, ettei vesien tila heikkene.

Kaavakarttaa täydennetään seuraavalla määräyksellä:

Hulevesien hallinnassa ja käsittelyssä tulee ensisijaisesti ehkäistä hulevesien muodostumista, viivyttää ja imeyttää hulevedet niiden syntypaikalla sekä varmistaa, että hulevesistä ei aiheudu haittaa ympäristölle, vesistölle, rakennetulle ympäristölle sekä pohjavedelle ja sen laadulle. Rakentamisessa ja alueiden käytössä tulee hyödyntää luonnonmukaisia ratkaisuja sekä säilyttää ympäristön luonnollisia veden johtumis- ja pidätysominaisuuksia.

Rakentamisluvan yhteydessä tulee esittää rakennuspaikkaa koskeva hulevesien hallinta- ja käsittelysuunnitelma. Suunnitelmassa tulee esittää hulevesien imeyttämisen, viivyttämisen ja johtamisen ratkaisut siten, että hulevesien määrä ja virtaama eivät kasva nykytilanteeseen verrattuna. Hulevesiä ei saa johtaa käsittelemättöminä vesistöihin, pienvesiin tai alueille, joilla niistä voi aiheutua tulva-, eroosio- tai pilaantumiseriskä.

XXXXX

Kullankaivu

Kullankaivu voi aiheuttaa tilapäisiä samentumia alueen keskeisissä puroissa, erityisesti Lauttaojan, Hopiaojan ja Iso-ojan varsilla. Vaikutukset liittyvät pääosin maaperän häiriintymiseen ja hienoaineksen kulkeutumiseen vesistöihin etenkin työnaikaisissa vaiheissa. Alueen maasto on paikoin jyrkkäpiirteistä, ja erityisesti kevättulvien aikaan virtaamat voivat olla huomattavia, mikä lisää eroosio- ja kulkeutumisriskiä. Nämä olosuhteet edellyttävät toteutuksessa huolellista vesienhallintaa ja ajoitusta.

Kullanhuuhdonnan vaikutuksia virtavesien luonnontilaan voidaan merkittävästi lieventää toiminnan suunnittelulla ja toteutuksella. Kiintoaine- ja ravinnekuormitusta vähennetään käyttämällä laskeutus- ja selkeytysrakenteita sekä kierrättämällä prosessivesiä, jolloin hienoaineksen ja liuenneiden aineiden pääsy vesistöön vähenee. Huuhdonta toteutetaan vaiheittain rajatuilla alueilla ja ajoitetaan siten, että herkäät ajanjaksot, kuten kalojen kutu- ja poikastuotantoaika, vältetään. Uomien varsille jätettävät suojavyöhykkeet sekä uoman luonnollisen rakenteen ja virtaamaolosuhteiden säilyttäminen ehkäisevät morfologisia muutoksia ja samentumia. Mikäli vettä joudutaan ohjaamaan, toimenpiteet tehdään tilapäisinä ja uoma ennallistetaan työn päätyttyä. Lisäksi toiminnan aikana seurataan veden laatua ja tarvittaessa ryhdytään lisätoimenpiteisiin kuormituksen vähentämiseksi. Toiminnan päätyttyä alueet maisemoidaan, stabiloidaan ja kasvillisuus palautetaan eroosion ja jälkikuormituksen estämiseksi. Näillä toimenpiteillä voidaan turvata virtavesien ekologista tilaa ja vähentää haitallisia vaikutuksia kalastoon ja pohjaeliöstöön.

Vaikutukset ovat luonteeltaan pääosin paikallisia ja lyhytaikaisia, ja niitä voidaan lieventää asianmukaisilla teknisillä ratkaisuilla, kuten työalueiden rajauksella, laskeutusrakenteilla, virtaamien ohjauksella sekä työvaiheiden ajoittamisella tulvaherkimpien jaksojen ulkopuolelle. Yksityiskohtaisemmat ratkaisut hulevesien hallintaan, pintavalunnan ohjaamiseen ja samentumien ehkäisyyn esitetään rakentamisen ja toiminnan käynnistyessä laadittavassa alue-suunnitelmassa, osana hulevesisuunnittelua sekä muuta lupamenettelyä. Näin varmistetaan, että kullankaivuun vaikutukset pinta- ja pienvesiin pysyvät hyväksyttävällä tasolla eikä vesistöjen tila heikkene pysyvästi.

7.2.3 Ilmasto

Tankavaaran osayleiskaavan toteutumisen merkittävimmät ilmastovaikutukset syntyvät rakentamisesta, esirakentamisesta sekä maankäytön muutoksen vaikutuksesta alueen hiilivara-
rastoihin. Muita vaikutuksia muodostuu matkailijavirtojen myötä lisääntyvästä liikenteestä sekä nykyisen sähköverkon muutoksista.

Esi- ja talorakentaminen aiheuttavat väistämättä kielteisiä ilmastovaikutuksia. Myös Tankavaaran osayleiskaavan toteuttamisen merkittävimmät ilmastovaikutukset aiheutuvat

todennäköisimmin esi- ja talorakentamisesta. Tankavaaran osayleiskaavan alueella rakentamista on osoitettu pääasiassa sellaisille maaperille, joiden päälajia ei ole selvitetty. Kaava-alueen pohjoisosan maalajit ovat GTK:n maaperäluokituksen mukaan karkearakeinen maalaji sekä paksu turvekerros. Karkearakeisten maalajien pohjanvahvistusmenetelmät ovat päästöjen suhteen pienemmät kuin turvemailla.

Uudet rakennukset vaativat merkittäviä määriä rakennustarvikkeita ja materiaaleja. Tarvitavien materiaalien lisäksi päästöjä syntyy rakentamisen aikana myös esimerkiksi työkoneiden, raskaan liikenteen ja esirakentamisen aikaisesta energian käytöstä. Osayleiskaava ei kuitenkaan yleensä määritä tarkemmin esimerkiksi rakennusmateriaaleja, joilla voisi vaikuttaa syntyvien päästöjen määrään. Tankavaaran osayleiskaavan yleismääräyksissä on kaikkia rakennettavia kortteleita koskeva yleismääräys, joka edellyttää huolellista suunnittelua ja toteutusta.

Hiilivarastovaikutusten arvioinnissa on hyödynnetty Suomen ympäristökeskuksen (Syke) Hiilikartta-työkalua. Vuoteen 2050 mennessä Tankavaaran osayleiskaavan aiheuttamat hiilivarastomenetykset ovat yhteensä noin -33 200 tCO₂ tai -11 tCO₂/ha. Määrä vastaa noin 27 prosenttia Sodankylän kunnan vuoden 2022 kokonaiskasvihuonekaasupäästöistä. Hiilikartan käyttöön liittyy joitakin epävarmuuksia, joita on avattu tarkemmin ilmastovaikutusten arviointiraportissa.

Joukkoliikenteen pysäkkejä voidaan tarvittaessa osoittaa Tankavaaran ja Iso-ojan kohdalle. Päästöjen vähentämisen kannalta toimivien ja houkuttelevien joukkoliikennemahdollisuuksien järjestäminen olisi parempi. Suomalaisten keskimääräinen liikkumisen hiilijalanjälki muodostuu suurimmalta osaltaan henkilöautojen käytöstä, joten suurin osa alueelle tapahtuvasta liikkumisesta tulee kuitenkin todennäköisesti tapahtumaan henkilöautolla. Henkilöautojen sähköistyminen voi tulevaisuudessa vaikuttaa liikenteen päästöjen kehitykseen.

Kaava-alueen toteutuessa edellytetään muutoksia nykyiseen sähköverkkoon. Uusien sähköverkkojen materiaaleista, asentamisesta ja rakentamisesta aiheutuu päästöjä, joihin ei osayleiskaavatyössä voida juurikaan vaikuttaa. Kaavan vaikutusten arvioinnin mukaan sähkökaapelit tulisi kuitenkin kaivaa maahan myrsky- ja tykkilumivahinkojen estämiseksi, mikä on myös ilmastonäkökulmasta ilmajohtoja parempi vaihtoehto.

Suomen ilmastopaneelin SUOMI-raportin mukaan, (Gregow ym., 2021) vuoteen 2050 mennessä Lapin maakunnan keskilämpötilan ennustetaan kohoavan huomattavasti, jakson 1991–2020 ollessa Sodankylässä +0,7 °C lämpimämpi kuin 1981–2010. Myös sademäärät kasvavat ja lumen määrä vähenee. Kuluvan vuosisadan aikana ilmaston arvioidaan lämpenevän Lapissa 2,0–3,2 °C ja vuotuisten sademäärien kasvavan 6–11 prosenttia. Keskilämpötilan nousu on korkeampaa kuin muissa Suomen maakunnissa.

Lapin talous ja matkailuelinkeino ovat voimakkaasti riippuvaisia talvimatkailusta. Lämpötilojen nousu ja lumimäärän väheneminen voivat vaikuttaa matkailusesongin pituuteen, johon myös matkailualan on sopeuduttava. Tankavaaran kaava-alueen matkailumahdollisuudet eivät tosin ole täysin riippuvaisia lumikauden pituudesta. Tankavaaran Kultakylän ja Urho Kekkonen kansallispuiston kävijät voivat jopa hyötyä tulevaisuudessa pidemmistä lämpimistä ja lumettomista kausista. Toisaalta alueen poronhoito todennäköisesti kärsii ilmastomuutoksesta, koska muuttuva ilmasto ja laidunympäristöt vaikuttavat porojen terveyteen, hyvinvointiin sekä poronhoitotöihin.

Tankavaaran osayleiskaavan ilmastovaikutusten arviointiraportti on tämän selostuksen liitteenä.

7.3 Vaikutukset kasvi- ja eläinlajeihin, luonnon monimuotoisuuteen ja luonnonvaroihin

Osayleiskaavan vaikutuksia luonnonympäristöön ja lajistoon on arvioitu kaavatyön yhteydessä laadittujen luontoselvitysten, Natura-arvioinnin ja sen täydennyksen sekä muiden ympäristöselvitysten perusteella. Kaava-alueen merkittävimmät luontoarvot sijoittuvat Urho Kekkosen kansallispuiston ja Natura 2000 -verkostoon kuuluvan UK-puisto–Sompio–Kemihaara -alueen puolelle. Näillä alueilla luonnonympäristö säilyy pääosin nykyisessä tilassaan, sillä kaavassa ei osoiteta uusia rakentamisalueita luonnonsuojelualueille kansallispuiston hoito- ja käyttösuunnitelman vastaisesti.

Kansallispuiston ulkopuolisilla alueilla kaava-alueen luonnonympäristö koostuu pääosin talousmetsistä, suo- ja vesistöympäristöistä sekä vaarojen laki- ja rinteiden metsäluontotyypeistä. Alueella on tunnistettu luonnon monimuotoisuuden kannalta arvokkaita kohteita, kuten luonnontilaisia tai luonnontilaisen kaltaisia virtavesiä, lähteitä, soita sekä uhanalaisia luontotyypppejä. Nämä kohteet on rajattu ja osoitettu kaavassa luontoarvomerkinnöin (luo-1 ja luo-2), eikä niille osoiteta rakentamista tai sellaisia maankäytön muutoksia, jotka heikentäisivät niiden luonnontilaa tai ekologista toimivuutta.

Rakentamisesta ja uusista toiminnoista aiheutuvat vaikutukset kohdistuvat pääasiassa jo osittain ihmistoiminnan muokkaamille alueille, kuten olemassa olevien matkailutoimintojen ja liikenneverkon läheisyyteen. Kaavan mahdollistama matkailurakentaminen aiheuttaa paikallisia ja pääosin vähäisiä vaikutuksia luontoon, kuten elinympäristöjen pinta-alan pienenemistä ja reunavaikutusten lisääntymistä. Vaikutukset on pyritty minimoimaan keskittämällä rakentaminen rajatuille alueille sekä edellyttämällä tarkempaa korttelikohtaista suunnittelua, jossa huomioidaan mm. hulevesien hallinta ja luontoarvojen säilyminen.

Lajiston osalta alueen eläimistö ja linnusto edustavat tavanomaista Lapin metsä-, suo- ja tunturialueiden lajistoa. Erityistä huomiota on kiinnitetty Natura-alueen suojeluperusteena

oleviin lajeihin sekä häiriöherkkiin lajiryhmiin, kuten petolintuihin ja saukkoon. Selvitysten perusteella osayleiskaavan toteuttaminen ei heikennä merkittävästi suojeluperusteena olevien lajien elinmahdollisuuksia eikä Natura-alueen eheyttä tai toiminnallisuutta. Rakentamisen ja matkailun lisääntymisen aiheuttamat häiriö- ja kulumisvaikutukset kohdistuvat pääasiassa olemassa olevien reittien ja rakenteiden läheisyyteen, ja ne jäävät paikallisiksi, kun alueen käyttöä ohjataan ja reitistöä kehitetään kestävästä käytön periaattein.

Natura-arvioinnin ja sen täydennyksen johtopäätöksenä on todettu, että osayleiskaava ei yksin tai yhdessä muiden hankkeiden kanssa aiheuta luonnonsuojelulainsäädännön tarkoittamia merkittäviä heikentäviä vaikutuksia Natura 2000 -alueen suojeluperusteisiin. Kaavassa esitetyt maankäytön ratkaisut turvaavat luonnonympäristön ja lajiston keskeisten arvojen säilymisen sekä mahdollistavat alueen hallitun ja kestävästä kehittämisestä.

Kaavassa rakentaminen ja muut uudet toiminnot on keskitetty pääosin olemassa olevan yhdyskuntarakenteen yhteyteen. Laajat metsä- ja porotalousvaltaiset alueet, suoalueet ja vesistöjen ympäristöt säilyvät pääosin rakentamattomina, mikä turvaa ekologisten yhteyksien jatkuvuuden ja luonnonalueiden välisen verkoston toimivuuden. Kaavaratkaisut eivät katkaise merkittäviä ekologisia yhteyksiä kansallispuiston, Natura 2000 -alueiden tai muiden luonnon monimuotoisuuden kannalta tärkeiden alueiden välillä.

Ekologisesti merkittävät alueet, kuten arvokkaat elinympäristöt, pienvedet, lähteet ja luonnontilaiset metsä- ja suoalueet, on huomioitu kaavassa luontoarvomerkinnöin ja niitä koskevin määräyksin. Nämä alueet toimivat ekologisina askelkivinä ja puskurialueina, jotka tukevat lajien liikkumista ja populaatioiden elinvoimaisuutta. Rakentamisen ulkopuolelle jäävät alueet muodostavat yhtenäisiä vyöhykkeitä, jotka vähentävät elinympäristöjen pirstoutumista.

7.3.1 Luonnonvarat

Luonnonvarojen näkökulmasta kaava ohjaa maa- ja metsätalouden, poronhoidon ja matkailun yhteensovittamista siten, että luonnonvarojen käyttö pysyy kestävässä. Metsätalous ja muut luonnonvaraelinkeinot säilyvät kaavassa mahdollisina niille osoitetuilla alueilla ympäristöarvot huomioon ottaen. Luonnonsuojelualueet, Natura 2000 -alueet ja muut arvokkaat luontokohteet on rajattu kaavassa luonnonvarojen hyödyntämisen ulkopuolelle tai rajoitetun käytön alueiksi, mikä turvaa luonnonvarojen pitkän aikavälin säilymistä.

Osayleiskaavan vaikutukset elinkeinotoimintaan ovat pääosin myönteisiä ja tukevat alueen taloudellista elinvoimaa. Kaava mahdollistaa elinkeinojen monipuolisen kehittämisen, turvaa perinteisten luontaiselinkeinojen toimintaedellytykset ja ohjaa luonnonvarojen käyttöä siten, että ne säilyvät myös tulevien sukupolvien hyödynnettävissä.

7.3.2 Kansallispuisto

Tankavaaran osayleiskaava-alue rajautuu Urho Kekkosen kansallispuistoon, ja osa kaava-alueesta sijoittuu kansallispuiston alueelle. Kansallispuiston maankäyttö ja hoito perustuvat luonnonsuojelulakiin sekä Metsähallituksen hoito- ja käyttösuunnitelmaan, eikä osayleiskaava muuta näiden alueiden suojellusta statusta tai käyttöperiaatteita.

Kaavassa ei osoiteta uutta rakentamista kansallispuiston alueelle sen suojelutavoitteiden vastaisesti, vaan kansallispuisto on osoitettu luonnonsuojelualueena (SL), jossa maankäyttö säilyy luonnonsuojelun ja virkistyskäytön ehtojen mukaisena. Sen sijaan kaava mahdollistaa matkailutoimintojen kehittämisen kansallispuiston ulkopuolisilla alueilla, erityisesti Tankavaaran kultakylän ja muiden valtatie 4:n läheisten alueiden yhteydessä.

Osayleiskaavan toteuttamisesta aiheutuvat vaikutukset kansallispuistoon ovat pääosin välillisiä ja liittyvät matkailun ja virkistyskäytön lisääntymiseen. Lisääntyvä kävijämäärä voi kasvattaa kulumista, häiriöitä ja liikkumispainetta puiston reiteillä ja herkillä luontokohteilla. Näitä vaikutuksia lievennetään ohjaamalla virkistyskäyttöä olemassa olevalle reitistölle, kehittämällä palveluja ja reittejä kestävyiden näkökulmasta sekä yhteistyössä Metsähallituksen kanssa.

Kaava tukee kansallispuiston tavoitteita ohjaamalla rakentamisen ja palvelut puiston ulkopuolelle ja keskittämällä matkailutoiminnot selkeisiin solmupisteisiin. Tämä vähentää haja-kuormitusta puiston alueella ja parantaa kävijävirtojen hallintaa. Lisäksi kaavassa säilytetään kansallispuistoa ympäröivät laajat rakentamattomat alueet, jotka toimivat puskurivyöhykkeinä ja turvaavat ekologisten yhteyksien säilymisen.

Natura-arvioinnin perusteella osayleiskaavan toteuttaminen ei heikennä merkittävästi kansallispuistoon sisältyvän Natura 2000 -alueen suojeluperusteita eikä luonnonsuojelulain mukaista suojelutasoa. Kaavaratkaisut mahdollistavat kansallispuiston käytön kehittämisen matkailun näkökulmasta hallitusti siten, että luonnonarvot, maisema ja ekologinen toimivuus säilyvät.

Osayleiskaavan vaikutukset Urho Kekkosen kansallispuistoon arvioidaan vähäisiksi. Kaava tukee puiston kestäväää käyttöä suuntaamalla rakentamisen sen ulkopuolelle, ohjaamalla virkistyskäyttöä sekä turvaamalla luonnon ja ekologisten yhteyksien säilymisen.

7.4 Vaikutukset alue- ja yhdyskuntarakenteeseen, yhdyskunta- ja energiatalouteen sekä liikenteeseen

Osayleiskaavan toteuttaminen vaikuttaa maankäyttöön ensisijaisesti selkeyttämällä ja ohjaamalla alueen kehittämistä yhtenäisen ja hallitun yhdyskuntarakenteen mukaisesti. Kaavassa

maankäyttö tukeutuu vahvasti olemassa olevaan rakenteeseen, erityisesti Tankavaaran Kulkutakylän alueelle, valtatie 4:n yhteyksiin sekä jo rakennettuun ja toiminnallisesti muotoutuneeseen ympäristöön. Uudet rakentamisalueet sijoittuvat rajatuille alueille, mikä ehkäisee maankäytön hajautumista ja säilyttää laajat metsä-, suo- ja poronhoitoalueet pääosin rakentamattomina.

Yhdyskuntarakenne vahvistuu erityisesti matkailutoimintojen keskittämisen kautta. Majointus-, matkailu- ja ohjelmapalvelut sijoittuvat kaavassa selkeisiin kokonaisuuksiin, joita tukevat tekninen huolto, liikenneverkko ja palvelurakenteet. Tämä parantaa alueen toiminnallista selkeyttä, vähentää tarvetta uusille laajoille yhdyskuntateknisille ratkaisuille ja tukee tehokasta maankäytön järjestämistä. Samalla kaava mahdollistaa rajatun määrän pysyvää asumista, mikä tukee alueen ympärivuotista käyttöä ja matkailuelinkeinojen toimintaedellytyksiä ilman, että alueelle muodostuu taajamamaista yhdyskuntarakennetta.

Laajat metsä- ja porotalousvaltaiset alueet sekä luonnonsuojelualueet säilyvät kaavassa pääosin nykyisessä käytössään. Tämä turvaa poronhoidon, luonnon monimuotoisuuden ja ekosysteemien jatkuvuuden sekä estää ristiriitojen syntymistä eri maankäyttömuotojen välillä. Kaavaratkaisut tukevat siten maankäytön yhteensovittamista erityisesti matkailun, poronhoidon ja luonnonsuojelun välillä.

Yhdyskuntarakenteen näkökulmasta osayleiskaava ei synnytä uutta taajamarakennetta eikä merkittävästi laajenna olemassa olevaa rakennettua ympäristöä hajautuneesti. Rakentaminen on mittakaavaltaan ja toiminnaltaan alueen erityisluonteeseen sopivaa ja tukeutuu olemassa olevaan saavutettavuuteen ja yhdyskuntarakenteeseen. Kaavan mahdollistama kehitys vahvistaa Tankavaaran asemaa matkailullisena solmukohtana ilman, että yhdyskuntarakenne pirstoutuu tai kuormittaa ympäröiviä luonnon- ja poronhoitoalueita.

Osayleiskaavan vaikutukset maankäyttöön ja yhdyskuntarakenteeseen ovat myönteisiä ja hallittuja. Kaava edistää alueen toiminnallista selkeyttä, tukee kestävästä matkailun kehittämistä ja mahdollistaa alueen elinkeinojen kehittymisen samalla, kun yhdyskuntarakenne pysyy harvana, eheänä ja alueen lähtökohdat huomioon ottavana.

7.4.1 Yhdyskunta- ja energiatalous

Osayleiskaavan vaikutukset yhdyskunta- ja energiatalouteen liittyvät ensisijaisesti alueen matkailu- ja palvelutoimintojen kehittymiseen sekä niihin liittyvään rakentamiseen ja yhdyskuntatekniikan käyttöön. Kaavaratkaisut tukeutuvat olemassa olevaan yhdyskuntarakenteeseen ja tekniseen huoltoon, eivätkä edellytä uuden laajamittaisen yhdyskuntatekniikan rakentamista. Tämä parantaa yhdyskuntataloudellista tehokkuutta.

Yhdyskuntatalouden näkökulmasta kaava tukee Sodankylän kunnan strategisia tavoitteita edistämällä matkailuelinkeinojen kehittymistä ja monipuolistumista. Matkailun ja siihen

liittyvien palvelujen lisääntyminen vahvistaa kunnan elinvoimaa, työllisyyttä ja verotulopohjaa. Kaavan mahdollistama rajattu pysyvä asuminen matkailutoimintojen yhteydessä tukee ympärivuotista toimintaa ja vähentää pitkistä työmatkoista aiheutuvia kustannuksia.

Energiatalouden osalta osayleiskaava ei itsessään lisää merkittävästi alueen energiantuotantotarvetta, mutta rakentamisen ja matkailutoiminnan kasvu lisää energiankulutusta paikallisesti. Energiaratkaisut tukeutuvat pääosin olemassa oleviin sähköverkkoihin, ja kaava mahdollistaa energiatehokkaat ja nykyaikaiset ratkaisut rakennuspaikka- ja hanketasolla. Uudisrakentamisessa voidaan hyödyntää paikallisiin olosuhteisiin soveltuvia energiaratkaisuja, kuten energiatehokasta rakentamista ja uusiutuvia energialähteitä, rakennuslupavaiheessa tapahtuvan suunnittelun yhteydessä.

Kaava ei estä uusiutuvan energian hyödyntämistä alueella, kun se sovitetaan yhteen ympäristö-, maisema- ja kulttuuriarvojen kanssa. Energiaratkaisut toteutuvat pääosin kiinteistökohtaisesti eivätkä aiheuta merkittäviä uusia johtolinjoja tai muita energiataloudellisesti kuormittavia rakenteita.

Osayleiskaavan vaikutukset yhdyskunta- ja energiatalouteen arvioidaan myönteisiksi. Kaava edistää olemassa olevien rakenteiden tehokasta käyttöä, tukee alueen elinkeinojen kehittymistä ja mahdollistaa energiatehokkaiden ratkaisujen toteuttamisen ilman merkittäviä lisäkustannuksia kunnalle.

7.4.2 Vesihuolto

Kaava-alueen toteutuminen edellyttää muutoksia ja täydennyksiä nykyiseen vesihuoltoon, erityisesti alueen matkailu- ja palvelutoimintojen laajentuessa. Vesihuollon järjestäminen perustuu ensisijaisesti olemassa olevaan vesihuoltoverkostoon ja sen kehittämiseen siten, että alueen käyttö voidaan toteuttaa terveellisellä, ympäristön kannalta kestäväällä ja toimintavarmalla tavalla.

Alueen sisäiset vesi- ja viemäriverkostot voidaan toteuttaa pääosin liikenneverkon yhteyteen ja sen vaikutusalueelle, mikä vähentää tarvetta uusille maastokäytävillä ja pienentää rakentamisesta aiheutuvia ympäristövaikutuksia. Ratkaisu tukee myös verkostojen huollettavuutta ja mahdollistaa toteutuksen vaiheittain alueen rakentumisen edetessä.

Vesihuoltolaitoksen toiminta-alueella uudet rakennukset liitetään keskitettyyn vesihuoltoverkostoon. Toiminta-alueen ulkopuolella vesihuolto ja jätevesien käsittely järjestetään kiinteistökohtaisesti voimassa olevan lainsäädännön ja viranomais määräysten mukaisesti, kuitenkin siten, ettei toiminnasta aiheudu haittaa pinta- tai pohjavesille.

Kaavan toteuttaminen ei heikennä vesihuollon toimivuutta eikä aiheuta ympäristö- tai terveyshaittoja.

7.4.3 Liikenne ja tiestö

Osayleiskaavan toteuttaminen vaikuttaa liikenteeseen pääasiassa lisäämällä alueelle suuntautuvaa matkailu- ja asiointiliikennettä. Liikenne tukeutuu olemassa olevaan tieverkkoon, jonka keskeisin osa on kaava-alueen läpi kulkeva valtatie 4 (E75). Valtatie toimii alueen pääasiallisena saavutettavuusväylänä sekä Sodankylän että Saariselän suuntiin, eikä kaava edellytä uusia liittymiä valtatiehen. Liikennemäärien arvioidaan kasvavan maltillisesti erityisesti matkailusesonkien aikana, mutta lisäys kohdistuu tieverkon osiin, joiden kapasiteetti on riittävä ennakoituun liikennemäärän kasvuun nähden.

Alueen sisäinen liikenne perustuu pääosin nykyisiin tieyhteyksiin ja niiden vähäisiin täydentämissiin. Uudet matkailu- ja majoitusalueet sijoittuvat olemassa olevan tiestön ja muun yhdyskuntatekniikan tuntumaan, mikä vähentää uuden tieverkon rakentamistarvetta ja rajoittaa maankäytöstä aiheutuvia liikenteellisiä vaikutuksia. Kaavassa osoitetut ohjeelliset tieyhteydet mahdollistavat alueiden toteuttamisen vaiheittain ja liikenneturvallisesti hallitulla tavalla.

Liikenneturvallisuuteen liittyvät vaikutukset kohdistuvat erityisesti valtatie 4:n läheisyyteen sekä kohtiin, joissa matkailuliikenne ja poronhoitoalueet risteävät. Porokolaririski alueella on tunnistettu erityisesti Purnumukan tienhaaran ja muiden liittymäalueiden läheisyydessä. Kaavaratkaisu ei olennaisesti muuta nykyistä riskitasoa, mutta liikenneturvallisuutta voidaan tarvittaessa parantaa yksityiskohtaisemman liikennesuunnittelun, liikenteen ohjausratkaisujen ja poronhoitoa tukevien rakenteiden avulla.

Moottorikelkkailu- ja ulkoilureitit on kaavassa sovitettu olemassa olevaan liikenneverkkoon siten, että ristiriidat ajoneuvoliikenteen kanssa jäävät vähäisiksi. Kelkkareitit sijoittuvat pääosin valtatie 4:n länsipuolelle, ja yhteydet Tankavaaran alueelle on järjestetty alikulkujen kautta, mikä parantaa turvallisuutta ja vähentää risteämiä ajoneuvoliikenteen kanssa. Kevyen liikenteen määrä alueella liittyy pääosin matkailutoimintoihin ja virkistysreittien käyttöön, eikä aiheuta merkittäviä muutostarpeita tieverkolle.

Tankavaaran osayleiskaavassa Kultakylän alue jakautuu valtatie 4:n (E75) molemmille puolille, mikä synnyttää tarpeen turvalliselle ja toimivalle yhteydelle tien ylittämiseen. Kaavassa uusi yhteystarve on huomioitu osoittamalla alikulku sekä siihen liittyvät reitistöyhteydet, joiden avulla jalankulku, pyöräily ja matkailua palveleva liikkuminen voidaan ohjata hallitusti turvalliseen ylityspaikkaan. Lisäksi kaavaan on osoitettu liikenteen yhteystarve turvaamaan riittävät kulkuyhteydet alueella.

Yhteyden toteuttamisella on merkittäviä myönteisiä vaikutuksia liikenneturvallisuuteen. Ilman erillistä alikulkuratkaisua liikkujien olisi tarpeen ylittää vilkkaasti liikennöity valtatie tasossa, mikä lisäisi onnettomuusriskiä erityisesti matkailusesonkien aikana. Alikulku vähentää tasoylitystarvetta ja parantaa erityisesti jalankulkijoiden, pyöräilijöiden ja ohjelmapalveluihin

osallistuvien turvallisuutta. Samalla ratkaisu vähentää häiriöitä ajoneuvoliikenteessä ja tukee valtatie 4:n sujuvaa liikennettä.

Yhteys vahvistaa myös alueen toiminnallista eheyttä. Kultakylän palvelut, majoitusalueet, ulkoilureitit ja ohjelmapalvelut sijoittuvat osin tien eri puolille, ja turvallinen yhteys mahdollistaa näiden toimintojen muodostumisen yhtenäiseksi kokonaisuudeksi. Tämä parantaa matkailualueen saavutettavuutta, lisää kävelyn ja pyöräilyn houkuttelevuutta sekä vähentää lyhyiden siirtymien autoriippuvuutta.

Mahdolliset kielteiset vaikutukset liittyvät pääasiassa yhteyden toteuttamisvaiheeseen. Rakentaminen voi aiheuttaa tilapäisiä liikennejärjestelyjä, melua ja tärinää sekä vaikuttaa paikallisesti kuivatus- ja hulevesijärjestelyihin. Näitä vaikutuksia voidaan hallita suunnittelemalla alikulku ja siihen liittyvät rakenteet huolellisesti sekä huomioimalla hulevesien johtaminen ja viivytys kaavan yleismääräysten mukaisesti. Lisäksi toteutus edellyttää yhteensovittamista tienpitoviranomaisen kanssa, jotta valtatie 4:n liikenneturvallisuus ja kehittämismahdollisuudet eivät vaarannu.

Yhteyden suunnittelussa on huomioitava myös poronhoidon edellytykset ja mahdollisuus ohjata porojen liikkumista turvallisesti tien alitse. Tämä voi osaltaan vähentää porokolarien riskiä tiealueella.

Osayleiskaavan vaikutukset liikenteeseen ja tiestöön ovat pääosin vähäisiä. Kaavaratkaisut tukeutuvat olemassa olevaan tieverkkoon, eivätkä aiheuta merkittäviä haitallisia vaikutuksia liikenteen sujuvuudelle tai turvallisuudelle. Liikennejärjestelyt mahdollistavat alueen matkailun kehittymisen kestäväällä tavalla samalla, kun valtatieverkon toimivuus ja alueen erityisolosuhteet, kuten poronhoito ja luonnonympäristö, otetaan huomioon.

7.5 Vaikutukset kyläkuvaan, maisemaan, kulttuuriperintöön ja rakennettuun ympäristöön

Osayleiskaavan vaikutuksia kyläkuvaan on tarkasteltu suhteessa Tankavaaran alueen nykyiseen rakennettuun ympäristöön, kulttuurihistoriallisiin arvoihin sekä maisemalliseen kokonaisuuteen. Tankavaaran kyläkuva on luonteeltaan harva, matkailupainotteinen ja vaihteittain kehittynyt, ja sitä leimaavat kullanhuuhton historian, luontoympäristön vahva läsnäolo sekä rakennusten sijoittuminen osaksi maisemaa.

Kaavassa uusi rakentaminen ja toiminnot on pääosin keskitetty olemassa olevan rakenteen yhteyteen ja jo ennestään käytössä oleville alueille. Tämä ehkäisee hajakenttämistä ja säilyttää kyläkuvan luonteen eheänä. Rakentamisen mittakaava ja sijoittuminen on sovitettu ympäristöön siten, ettei kyläkuva muutu taajamamaiseksi, vaan säilyy väljään ja luontoon tukeutuvaan ympäristöön perustuvana.

Mahdolliset muutokset kyläkuvaan liittyvät lähinnä matkailutoimintojen ja palvelurakentamisen lisääntymiseen, mikä voi paikallisesti lisätä rakennusten ja rakenteiden määrää sekä ihmistoiminnan näkyvyyttä. Näitä vaikutuksia lieventävät kaavamääräykset, jotka ohjaavat rakennusten sijoittelua, mittakaavaa ja sopeuttamista maisemaan, sekä edellytys tarkemmasta aluesuunnitelmasta. Näin varmistetaan, että uusi rakentaminen tukee kyläkuvan ominaispiirteitä ja selkeyttää alueen rakennettua kokonaisuutta.

Kaava tukee kyläkuvan kehittämistä siten, että alueen historialliset ja kulttuuriset arvot säilyvät tunnistettavina ja luettavina. Kulttuuriympäristökohteet ja arvokkaat rakenteet on huomioitu kaavamerkinnöin ja -määräyksin, mikä ohjaa maankäyttöä niiden ympäristössä. Rakentamaton luonto sekä avoimet näkymät muodostavat jatkossakin keskeisen osan kyläkuva.

Kokonaisuutena osayleiskaavan vaikutukset kyläkuvaan arvioidaan myönteisiksi ja hallituiksi. Kaava mahdollistaa alueen kehittämisen ja elävöitymisen matkailun tarpeisiin samalla, kun Tankavaaran kyläkuvan omaleimaisuus, väljyys ja luontolähtöinen ilme säilyvät.

Tankavaaran ydinalueiden rakennettu maisemakuva on muodostunut kullanhuuhdonnan, matkailun ja museotoiminnan yhteisvaikutuksena. Nämä toiminnot edelleenkin ovat alueen keskeiset maankäyttömuodot. Matkailulle ja museotoiminnalle heikentyvä ympäristökuva on uhka, siksi jo toiminnan itsessään on lähtökohtaisesti kestävän kehityksen mukaista.

Uusilla alueilla edellytetään aluesuunnitelmaa, jonka tavoitteena on mm. yhtenäinen maisemakuva.

Maisema ja kulttuuriympäristö

Osayleiskaavan vaikutuksia maisemaan ja kulttuuriympäristöön on arvioitu maisemaselvityksen, rakennusperintöinventoinnin ja arkeologisen inventoinnin perusteella. Kaava-alueen maisemakuva hallitsevat laajat metsä- ja suoalueet, vaarojen laki- ja rinnealueet sekä Urho Kekkosen kansallispuiston luonnonympäristö. Rakennettu ympäristö keskittyy pääosin Tankavaaran Kultakylän alueelle sekä yksittäisiin rakennus- ja toimintakokonaisuuksiin valtatie 4:n varrella.

Kaavassa esitetty rakentaminen ja uudet maankäyttöratkaisut sijoittuvat pääosin alueille, jotka ovat jo ennestään rakennetun ympäristön tai yhdyskuntatekniikan vaikutuspiirissä. Tästä syystä maisemaan kohdistuvat muutokset jäävät pääosin paikallisiksi ja rajatuiksi. Eri-tyisesti matkailurakentaminen tukeutuu olemassa olevaan matkailukeskukseen ja tiestöön, mikä vähentää uusien maisemallisten häiriöiden syntymistä ja ehkäisee rakentamisen hajautumista laajoille luonnonalueille. Maisemallisesti herkimpiä alueita, kuten vaarojen lakialueita, soita ja laajoja avonaisia alueita, ei ole osoitettu rakentamiseen.

Valtatien 4 varressa maisemakuva on osin sulkeutunut metsän vuoksi, eikä uusi rakentaminen merkittävästi muuta kaukomaisemaa tai maiseman yleisluonnetta. Rakentaminen saattaa lisätä paikallisesti ihmistoiminnan näkyvyyttä, mutta vaikutuksia lieventävät maaston muodot, kasvillisuuden säilyminen sekä kaavamääräykset, jotka edellyttävät rakentamisen sopeuttamista ympäröivään maisemaan. Yksityiskohtaisemmassa suunnittelussa korostuvat aluekohtaisen suunnitelman ja rakennussuunnittelun rooli maisemavaikutusten hallinnassa.

Kulttuuriympäristön osalta kaava-alueella merkittävimmät arvot liittyvät kullanhuuhdonnan historiaan, Tankavaaran Kultakylän rakennettuun ympäristöön sekä Lapin sodan aikaisiin saksalaisten puolustusvarustuksiin (Schutzwall-linja). Alueella sijaitsee valtakunnallisesti merkittävä rakennettu kulttuuriympäristö (RKY 2009) sekä useita muinaismuistolailla rauhoitettuja kohteita ja paikallisesti arvokkaita rakennusperintökohteita. Nämä kohteet on osoitettu kaavassa omilla merkinnöillään ja niitä koskevat määräykset ohjaavat maankäyttöä siten, että kulttuurihistorialliset arvot säilyvät.

Kaavaratkaisut eivät kohdistu suoraan kulttuuriympäristökohteisiin heikentävällä tavalla. Rakentaminen ja uudet toiminnot suunnataan kohteiden ulkopuolelle tai niiden vaikutuspiirissä siten, että kohteiden ympäristö ja ominaispiirteet säilyvät. Mahdolliset muutokset kulttuuriympäristöön liittyvät pääosin välillisiin vaikutuksiin, kuten lisääntyvään käyttöön ja kävijämääriin, mikä korostaa kohteiden hoidon, ylläpidon ja käytön ohjauksen merkitystä.

Lievennystoimet:

Tankavaaran osayleiskaavassa valtakunnallisesti merkittävän rakennetun kulttuuriympäristön (RKY 2009, *Jatkosodan tapahtuma- ja muistopaikat*) huomioon ottaminen on ollut keskeinen lähtökohta kaavaratkaisua laadittaessa. Kaavassa on tunnistettu kulttuuriympäristön keskeiset arvot ja alueen historiallinen kerroksellisuus, ja maankäyttöä on ohjattu siten, että haitallisia vaikutuksia voidaan ehkäistä, vähentää ja lieventää.

Rakentamisen vaikutuksia kulttuuriympäristöön lievennetään ensisijaisesti toimintojen sijoittelulla. Uudet rakentamisalueet ja matkailutoiminnot on kohdennettu pääosin alueille, jotka ovat jo olemassa olevan rakenteen tai infrastruktuurin vaikutuspiirissä, eikä rakentamista osoiteta valtakunnallisesti merkittävien kohteiden ydinalueille tai niitä maisemallisesti hallitseville paikoille. Laajat rakentamattomat metsä- ja suoalueet toimivat puskurivyöhykkeinä kulttuuriympäristökohteiden ja uuden maankäytön välillä.

Kaavassa on lisäksi osoitettu kulttuuriperintökohteet omilla merkinnöillään, ja niitä koskevat kaavamääräykset edellyttävät kohteiden säilyttämistä sekä niiden ominaispiirteiden huomioon ottamista jatkosuunnittelussa. Kaavamääräysten mukaan kohteita tai niiden ympäristöä koskevista suunnitelmista on pyydettävä alueellisen vastuumuseon lausunto, mikä varmistaa asiantuntijaohjauksen yksityiskohtaisemmassa suunnittelussa ja lupavaiheessa.

Haitallisia vaikutuksia vähennetään myös rakentamisen laatua ja sopeutumista koskevilla ratkaisuilla. Kaava edellyttää tarkempaa aluekohtaista suunnittelua niillä alueilla, joille rakentamista osoitetaan. Tällöin voidaan ohjata rakennusten sijoittelua, mittakaavaa, massoittoa, julkisivumateriaaleja sekä reittien ja avoimien alueiden järjestelyjä siten, että ne tukevat kulttuuriympäristön säilymistä eivätkä heikennä sen luettavuutta.

Lisäksi kaavassa on huomioitu käyttöpaineen hallinta. Välillisiä vaikutuksia, kuten lisääntyvää liikkumista ja kulumista, pyritään lieventämään reittien ohjauksella, opastuksella ja virkistyskäytön keskittämällä kestäville alueille. Tämä vähentää häiriötä kulttuuriperintökohteilla ja niiden välittömässä ympäristössä

8 Osayleiskaavan suhde muihin selvityksiin ja suunnitelmiin

8.1 Valtakunnalliset alueidenkäyttötavoitteet

Valtakunnalliset alueidenkäyttötavoitteet (VAT) ovat osa alueidenkäyttölain (AKL, 132/1999) mukaista alueidenkäytön suunnittelujärjestelmää. AKL:n 24 §:n mukaan tavoitteet on otettava huomioon ja niiden toteuttamista on edistettävä maakunnan suunnittelussa, kuntien kaavoituksessa ja valtion viranomaisten toiminnassa. Valtioneuvosto päätti valtakunnallisista alueidenkäyttötavoitteista 14.12.2017. Valtioneuvoston päätös tuli voimaan huhtikuussa 2018. Valtakunnalliset alueidenkäyttötavoitteet koskevat yhdyskuntarakennetta, liikkumista, elinympäristön laatua, luonto- ja kulttuuriperintöä sekä luonnonvarojen käyttöä ja energiahuoltoa. Taulukossa 3 on esitetty valtakunnallisten alueidenkäyttötavoitteiden toteutuminen Tankavaaran osayleiskaavassa.

Taulukko 3 Valtakunnallisten alueidenkäyttötavoitteiden toteutuminen hankkeessa.

Tavoite	Toteutuminen hankkeessa
Toimivat yhdyskunnat ja kestävä liikkuminen	

Tavoite	Toteutuminen hankkeessa
Edistetään koko maan monikeskuksista, verkottuvaa ja hyviin yhteyksiin perustuvaa aluerakennetta, ja tuetaan eri alueiden elinvoimaa ja vahvuuksien hyödyntämistä. Luodaan edellytykset elinkeino- ja yritystoiminnan kehittämiseksi sekä väestökehityksen edellyttämälle riittävälle ja monipuoliselle asuntotuotannolle. Luodaan edellytykset vähähiiliselle ja resurssitehokkaalle yhdyskuntakehitykselle, joka tukeutuu ensisijaisesti olemassa olevaan rakenteeseen. Edistetään palvelujen, työpaikkojen ja vapaa-ajan alueiden hyvää saavutettavuutta eri väestöryhmien kannalta. Edistetään kävelyä, pyöräilyä ja joukkoliikennettä sekä viestintä-, liikkumis- ja kuljetuspalveluiden kehittämistä. Merkittävät uudet asuin-, työpaikka- ja palvelutoimintojen alueet sijoitetaan siten, että ne ovat joukkoliikenteen, kävelyn ja pyöräilyn kannalta hyvin saavutettavissa.	Tankavaaran osayleiskaava tukeutuu monikeskuksiseen aluerakenteeseen ja vahvistamalla Tankavaaran roolia osana Saariselkä–Tankavaara–Vuotso-matkailuverkostoa. Kaava hyödyntää alueen omia vahvuuksia – matkailua, kulttuurihistoriaa ja luontoympäristöä – ja kytkee ne valtatie 4:n tarjoamiin hyviin seudullisiin yhteyksiin. Kaava luo edellytykset elinkeino- ja yritystoiminnan kehittämiseksi osoittamalla matkailu-, majoitus- ja ohjelmapalvelualueita sekä mahdollistamalla rajatun määrän pysyvää asumista työpaikkojen yhteyteen. Tämä tukee ympärivuotista toimintaa ja vastaa alueen asuntotarpeisiin ilman hajautuvaa yhdyskuntarakennetta. Yhdyskuntakehitys on vähähiilistä ja resurssitehokasta, sillä uusi rakentaminen tukeutuu pääosin olemassa olevaan rakenteeseen, tieverkkoon ja tekniseen huoltoon. Laajat rakentamattomat alueet säilyvät, mikä ehkäisee aluerakenteen pirstoutumista ja tukee kestävää maankäyttöä. Palvelujen, työpaikkojen ja vapaa-ajan alueiden saavutettavuutta edistetään sijoittamalla toiminnot Tankavaaran ydinalueelle ja valtatie 4:n läheisyyteen sekä osoittamalla ulkoilu- ja ohjelmapalvelureittejä, jotka tukevat kävelyä ja pyöräilyä. Merkittävät uudet työpaikka- ja palvelualueet sijaitsevat siten, että ne ovat alueen olosuhteet huomioon ottaen hyvin saavutettavissa ilman laajaa uutta liikenne- tai yhdyskuntarakennetta.
Tehokas liikennejärjestelmä	
Edistetään valtakunnallisen liikennejärjestelmän toimivuutta ja taloudellisuutta kehittämällä ensisijaisesti olemassa olevia liikenneyhteyksiä ja verkostoja sekä varmistamalla edellytykset eri liikennemuotojen ja -palvelujen yhteiskäyttöön perustuville matka- ja kuljetusketjuille sekä tavara- ja henkilöliikenteen solmukohtien toimivuudelle. Turvataan kansainvälisesti ja valtakunnallisesti merkittävien liikenne- ja viestintäyhteyksien jatkuvuus ja kehittämismahdollisuudet sekä kansainvälisesti ja	Tankavaaran osayleiskaava toteuttaa valtakunnallisia liikennejärjestelmätavoitteita tukeutumalla ensisijaisesti olemassa olevaan liikenneverkkoon, erityisesti valtatie 4:ään (E75), joka on Pohjois-Lapin keskeinen valtakunnallinen ja kansainvälinen yhteys Jäämeren suuntaan. Kaava ei edellytä uuden päätieverkon rakentamista, vaan sijoittaa uudet matkailu- ja palvelutoiminnot nykyisten liittymien ja tieyhteyksien yhteyteen, mikä parantaa liikennejärjestelmän toimivuutta ja kustannustehokkuutta.

Tavoite	Toteutuminen hankkeessa
valtakunnallisesti merkittävien satamien, lentoasemien ja rajanylityspaikkojen kehittämismahdollisuudet.	Kaavaratkaisut turvaavat VT 4 / E75 -yhteyden jatkuvuuden ja kehittämismahdollisuudet siten, ettei maankäyttö heikennä tien kapasiteettia, liikenneturvallisuutta tai seudullista merkitystä henkilö- ja tavaraliikenteessä. Toiminnot sijoittuvat hyvin saavutettaville alueille, mikä tukee matkaketjujen ja erilaisten kuljetus- ja liikkumispalvelujen yhteiskäyttöä sekä alueen roolia osana valtakunnallista ja kansainvälistä liikenneverkkoa.
Terveellinen ja turvallinen elinympäristö	
Varaudutaan sään ääri-ilmiöihin ja tulviin sekä ilmastonmuutoksen vaikutuksiin. Uusi rakentaminen sijoitetaan tulvavaara-alueiden ulkopuolelle tai tulvariskien hallinta varmistetaan muutoin.	Tankavaaran osayleiskaavassa on varauduttu ilmastonmuutoksen, sään ääri-ilmiöiden ja tulvariskien vaikutuksiin sijoittamalla uusi rakentaminen pääosin tulvavaara-alueiden ulkopuolelle ja edellyttämällä hulevesien hallintaa sekä tulvariskien huomioon ottamista yksityiskohtaisessa suunnittelussa. Melu-, värinä- ja ilmanlaatuun liittyviä haittoja ehkäistään tunnistamalla melualueet erityisesti valtatie 4:n varrella ja edellyttämällä vaikutusten hallintaa rakennussuunnittelun keinoin.
Ehkäistään melusta, värinästä ja huonosta ilmanlaadusta aiheutuvia ympäristö- ja terveyshaittoja.	
Haitallisia terveysvaikutuksia tai onnettomuusriskejä aiheuttavien toimintojen ja vaikutuksille herkkien toimintojen välille jätetään riittävän suuri etäisyys, tai riskit hallitaan muulla tavoin.	
Suuronnettomuusvaaraa aiheuttavat laitokset, kemikaaliratapihat ja vaarallisten aineiden kuljetusten järjestelyratapihat sijoitetaan riittävän etäälle asuinalueista, yleisten toimintojen alueista ja luonnon kannalta herkistä alueista.	Osayleiskaava ei rajoita valtakunnallisesti merkittävien liikenne-, viestintä- ja huoltovarmuusyhteyksien toimivuutta tai kehittämismahdollisuuksia.
Otetaan huomioon yhteiskunnan kokonaisturvallisuuden tarpeet, erityisesti maanpuolustuksen ja rajavalvonnan	

Tavoite	Toteutuminen hankkeessa
tarpeet ja turvataan niille riittävät alueelliset kehittämisedellytykset ja toimintamahdollisuudet.	Tankavaaran osayleiskaavassa ehkäistään melusta, tärinästä ja ilmanlaadusta aiheutuvia ympäristö- ja terveyshaittoja tunnistamalla valtatie 4:n liikennemelualueet ja edellyttämällä vaikutusten hallintaa rakennussuunnittelussa. Melulle herkäät toiminnot sijoitetaan ensisijaisesti alueille, joilla ohjearvot alittuvat, tai haitat lievennetään rakenteellisin ja teknisin keinoin. Kaava ei mahdollista suuronnettomuusvaaraa aiheuttavia laitoksia, kemikaaliratapiohoja tai vaarallisten aineiden järjestelyratapiohoja, eikä sijoita asutusta tai yleisiä toimintoja riskialttiisiin kohteisiin. Yhteiskunnan kokonaisturvallisuuden näkökulmat on huomioitu siten, ettei kaava rajoita valtakunnallisesti merkittävien liikenne-, energia- ja viestintäyhteyksien toimintaa tai kehittämismahdollisuuksia. Näin turvataan myös maanpuolustuksen ja rajavalvonnan alueelliset toimintaedellytykset Pohjois-Lapin erityisolosuhteissa.
Elinvoimainen luonto- ja kulttuuriympäristö sekä luonnonvarat	
Huolehditaan valtakunnallisesti arvokkaiden kulttuuriympäristöjen ja luonnonperinnön arvojen turvaamisesta. Edistetään luonnon monimuotoisuuden kannalta arvokkaiden alueiden ja ekologisten yhteyksien säilymistä. Huolehditaan virkistyskäyttöön soveltuvien alueiden riittävyydestä sekä viheralueverkoston jatkuvuudesta. Luodaan edellytykset bio- ja kiertotaloudelle sekä edistetään luonnonvarojen kestävää hyödyntämistä. Huolehditaan maa- ja metsätalouden kannalta merkittävien yhtenäisten viljely- ja metsäalueiden sekä saamelaiskulttuurin ja -elinkeinojen kannalta merkittävien alueiden säilymisestä.	Tankavaaran osayleiskaava turvaa valtakunnallisesti arvokkaat kulttuuriympäristöt ja luonnonperinnön arvot osoittamalla RKY-kohteet, muinaisjäännökset ja luontoarvot kaavamerkinnöin ja -määräyksin. Luonnon monimuotoisuuden kannalta arvokkaat alueet ja ekologiset yhteydet säilyvät, kun rakentaminen keskitetään olemassa olevan rakenteen yhteyteen ja laajat yhtenäiset metsä- ja suoalueet jäävät rakentamattomiksi. Kaavassa huolehditaan virkistysalueiden riittävyydestä ja viheralueverkoston jatkuvuudesta osoittamalla ulkoilu- ja ohjelmapalvelureittejä sekä säilyttämällä laajat luonnonalueet. Samalla kaava luo edellytykset bio- ja kiertotaloudelle sekä luonnonvarojen kestäväälle hyödyntämiselle mahdollistamalla maa- ja metsätalouden, poronhoidon ja kullankaivuun niiden omien sääntely- ja lupamenettelyjen puitteissa. Saamelaiskulttuurin ja -elinkeinojen kannalta merkittävät alueet säilyvät

Tavoite	Toteutuminen hankkeessa
	pääosin rakentamattomina, eikä kaavalla mahdollisteta niille huomattavaa haittaa aiheuttavaa maankäyttöä.
Uusiutumiskykyinen energiahuolto	
Turvataan valtakunnallisen energiahuollon kannalta merkittävien voimajohtojen ja kaukokuljettamiseen tarvittavien kaasuputkien linjaukset ja niiden toteuttamismahdollisuudet.	Alueen läpi kulkee Fingridin valtakunnallinen siirtolinja, johon on myös varaus kapasiteetin kasvattamiseen ja pohjoismaisen verkon vahvistamisen. Kaavaratkaisut eivät estä energiahuollon toimintaa tai verkoston kehittämistä.
Voimajohtolinjauksissa hyödynnetään ensisijaisesti olemassa olevia johtokäytäviä.	
Hanke on valtakunnallisten alueidenkäyttötavoitteiden mukainen.	

8.2 Maakuntakaava

Pohjois-Lapin maakuntakaava 2040 koskee Inarin, Sodankylän ja Utsjoen kuntia. Lapin liiton hallitus on määrännyt 26.8.2024 (§ 102) Pohjois-Lapin maakuntakaavan 2040 tulemaan voimaan maankäyttö- ja rakennuslain 201 §:n mukaisesti. Voimaan tullessaan Pohjois-Lapin maakuntakaava 2040 kumosi vanhan Pohjois-Lapin maakuntakaavan.

Tankavaaran osayleiskaava on Pohjois-Lapin maakuntakaavan 2040 mukainen. Maakuntakaavassa alue sijoittuu pääosin matkailun kehittämisen vyöhykkeelle, jossa matkailun, virkistykseen ja luontoon tukeutuvien elinkeinojen kehittäminen on tavoitteiden mukaista. Osayleiskaava tukee näitä tavoitteita osoittamalla matkailu- ja palvelutoimintoja Tankavaaran olemassa olevan matkailukeskittymän yhteyteen ja valtatie 4:n varrelle.

Maakuntakaavassa osoitetut luonnonsuojelualueet, Natura-alueet, kansallispuisto sekä poronhoidon ja saamelaiskulttuurin kannalta merkittävät alueet on huomioitu osayleiskaavassa. Näille alueille ei osoiteta suojelutavoitteiden vastaista rakentamista, ja muu maankäyttö on sovitettu yhteen niiden säilymisen kanssa. Osayleiskaava turvaa myös maakuntakaavassa tunnistetut ekologiset yhteydet ja laajat yhtenäiset luonnonalueet.

Liikennejärjestelmän osalta osayleiskaava tukeutuu maakuntakaavan mukaiseen valtakunnallisesti merkittävään VT 4 / E75 -yhteyteen eikä heikennä sen toimivuutta tai kehittämismahdollisuuksia. Samoin maakuntakaavan energiahuollon, virkistykseen ja matkailun tavoitteet on otettu huomioon.

Kokonaisuutena osayleiskaava toteuttaa maakuntakaavan aluevarauksia ja kehittämisperiaatteita tarkemmalla tasolla, eikä ole niiden kanssa ristiriidassa.

Maakuntakaavan merkintä**Huomioiminen yleiskaavassa**

Jäämeren käytävä (LK)

Jäämeren käytävä on huomioitu Tankavaaran osayleiskaavassa tukeutumalla valtatie 4:ään (E75) ja sijoittamalla toiminnot sen vaikutusalueelle. Kaava ei heikennä väylän toimivuutta tai kehittämismahdollisuuksia, vaan tukee alueen saavutettavuutta ja roolia osana Pohjois-Lapin ja Jäämeren liikenne- ja elinkeinokäytävää.

Matkailun vetovoima-alue, matkailun ja virkistyskehit-
tämisen kohdealue (mv)

Lapin maakuntakaavan matkailun vetovoima-alue ja matkailun ja virkistyskehit-
tämisen kohdealue (mv) on huomioitu Tankavaaran osayleiskaavassa osoittamalla alueelle matkailua, majoitusta ja ohjelmapalveluja sekä ohjaamalla niiden sijoittumista olemassa olevan matkailukeskittymän yhteyteen. Kaava tukee alueen kehittämistä matkailu- ja virkistystoimintojen kokonaisuutena ja vahvistaa Tankavaaran asemaa osana Pohjois-Lapin matkailuverkostoa.

Maaseudun kehittämisen koh-
dealue, jolla korostuu saame-
laiskulttuuri (mk-1)

Lapin maakuntakaavan maaseudun kehittämisen kohdealue, jolla korostuu saamelaiskulttuuri (mk-1) on huomioitu Tankavaaran osayleiskaavassa turvaamalla poronhoidon ja saamelaiskulttuurin alueidenkäytölliset edellytykset sekä sovittamalla matkailun kehittäminen yhteen alueen perinteisten elinkeinojen kanssa. Kaavaratkaisuissa on säilytetty laajat poronhoitoon sopivat alueet, eikä maankäyttö estä saamelaiskulttuurin harjoittamista tai sen kehittämistä.

Maakuntakaavan merkintä**Huomioiminen yleiskaavassa**

Saamelaisten kotiseutualueen raja, sa

Lapin maakuntakaavan saamelaisten kotiseutualueen raja (sa) on huomioitu Tankavaaran osayleiskaavassa siten, että kaava-alueen sijainti saamelaisalueella on tunnistettu ja vaikutuksia saamelaiskulttuuriin sekä poronhoitoon on arvioitu osana kaavatyötä. Kaavaratkaisuissa on pyritty turvaamaan saamelaiskulttuurin harjoittamisen edellytykset sekä sovittamaan matkailun kehittäminen yhteen perinteisten elinkeinojen kanssa.

Metsätalous- ja poronhoitovaltainen alue, M-1

Lapin maakuntakaavan metsätalous- ja poronhoitovaltainen alue (M-1) on huomioitu Tankavaaran osayleiskaavassa osoittamalla laajat metsä- ja porotalousvaltaiset alueet, joilla poronhoidon ja metsätalouden harjoittaminen säilyy pääasiallisena maankäyttönä. Kaava ei osoita näille alueille laajamittaista rakentamista, vaan muu maankäyttö on sovitettu siten, ettei se aiheuta merkittävää haittaa poronhoidolle tai metsätaloudelle

Metsätalous-, matkailu- ja poronhoitovaltainen alue, jolla on erityistä ulkoilun ohjaamistarvetta, MU-3

Lapin maakuntakaavan metsätalous-, matkailu- ja poronhoitovaltainen alue, jolla on erityistä ulkoilun ohjaamistarvetta (MU-3) on huomioitu Tankavaaran osayleiskaavassa osoittamalla vastaavia MU-alueita, joilla yhdistyvät metsä- ja porotalous, matkailu sekä virkistyskäyttö. Kaavassa on varauduttu ulkoilu- ja ohjelmapalvelureittien ohjaamiseen sekä matkailupaikeen hallintaan siten, että poronhoidon ja metsätalouden edellytykset säilyvät eikä alueiden käyttö aiheuta merkittävää haittaa ympäristölle tai muille elinkeinoille.

Maakuntakaavan merkintä**Huomioiminen yleiskaavassa**

Erityisesti poronhoitoa varten tarkoitettu alue

Lapin maakuntakaavan erityisesti poronhoitoa varten tarkoitettu alue on huomioitu Tankavaaran osayleiskaavassa turvaamalla poronhoidon keskeiset alueidenkäytölliset edellytykset. Kaavassa ei osoiteta alueelle sellaista maankäyttöä, joka estäisi poronhoidon harjoittamisen, ja muu käyttö on sovitettu siten, ettei siitä aiheudu huomattavaa haittaa porojen laidunnukselle, liikkumiselle tai poronhoidon rakenteille.

Poronhoidon kannalta erityisen tärkeä alue/kohde/aita, ph

Lapin maakuntakaavan poronhoidon kannalta erityisen tärkeä alue/kohde/aita (ph) on huomioitu Tankavaaran osayleiskaavassa osoittamalla poronhoidon keskeiset rakenteet ja toiminnallisesti tärkeät alueet sekä turvaamalla niiden säilyminen ja käyttö. Kaavassa ei osoiteta näille kohteille sellaista maankäyttöä, joka estäisi niiden toimintaa, ja muut toiminnot on sovitettu siten, ettei niistä aiheudu merkittävää haittaa poronhoidon harjoittamiselle.

Matkailupalvelujen alue/kohde, RM

Lapin maakuntakaavan matkailupalvelujen alue/kohde (RM) on huomioitu Tankavaaran osayleiskaavassa osoittamalla matkailu-, majoitus- ja ohjelmapalveluille varattuja alueita Tankavaaran olemassa olevan matkailukesittymän yhteyteen. Kaava edistää matkailun kehittämistä maakuntakaavan tavoitteiden mukaisesti sekä mahdollistaa toimintojen hallitun laajentumisen siten, että ne tukeutuvat olemassa olevaan infrastruktuuriin ja sovitetaan yhteen ympäristöarvojen sekä muiden elinkeinojen kanssa.

Luonnonsuojelualue, SL

Lapin maakuntakaavan luonnonsuojelualue (SL) on huomioitu Tankavaaran osayleiskaavassa osoittamalla Urho Kekkosen kansallispuisto sekä muut suojelualueet luonnonsuojelualueina, joiden maankäyttö perustuu luonnonsuojelulainsäädäntöön. Kaava ei osoita näille alueille rakentamista eikä muuta niiden suojellista asemaa, vaan säilyttää niiden käytön luonnonsuojelun ja virkistyskäytön periaatteiden mukaisena.

Maakuntakaavan merkintä**Huomioiminen yleiskaavassa**

Kulttuuriympäristön ja/tai maiseman vaalimisen kannalta valtakunnallisesti tärkeä alue tai kohde, maV

Lapin maakuntakaavan kulttuuriympäristön ja/tai maiseman vaalimisen kannalta valtakunnallisesti tärkeä alue tai kohde (maV) on huomioitu Tankavaaran osayleiskaavassa tunnistamalla alueen kulttuuriympäristö- ja maisema-arvot sekä niiden säilyminen maankäytön lähtökohtana. Kaavassa ei osoiteta näille alueille sellaista maankäyttöä, joka heikentäisi niiden ominaispiirteitä, vaan rakentaminen ja muu toiminta on sovitettu ympäröivään maisemaan ja kulttuurihistoriallisiin arvoihin.

Merkittävä II maailmansodan aikainen sotahistoria-alue tai -kohde, maS

Lapin maakuntakaavan merkittävä II maailmansodan aikainen sotahistoria-alue tai -kohde (maS) on huomioitu Tankavaaran osayleiskaavassa osoittamalla sotahistorialliset kohteet ja rakenteet kaavakartalla sekä turvaamalla niiden säilyminen kaavamääräyksin. Kaavassa ei osoiteta kohteille sellaista maankäyttöä, joka heikentäisi niiden historiallista arvoa, ja niitä koskevissa toimenpiteissä edellytetään tarvittaessa viranomaislausuntoa.

Tärkeä tai vedenhankintaan soveltuva pohjavesialue

Lapin maakuntakaavan tärkeä tai vedenhankintaan soveltuva pohjavesialue on huomioitu Tankavaaran osayleiskaavassa osoittamalla pohjavesialueet kaavakartalla ja ohjaamalla niiden maankäyttöä siten, ettei pohjaveden laatu tai muodostuminen vaarannu. Kaavassa ei osoiteta pohjavesialueille sellaista toimintaa, josta voisi aiheutua pohjaveden pilaantumista, ja rakentamisessa edellytetään pohjaveden suojelun huomioon ottamista.

Osayleiskaavan suhde maakuntakaavan yleismääräyksiin:

Tankavaaran osayleiskaava on laadittu siten, että se täyttää Lapin maakuntakaavan yleismääräysten sisältövaatimukset ja toteuttaa niiden tavoitteet kokonaisuutena, eikä kaavaratkaisuissa ole ristiriitaa maakuntakaavan ohjausvaikutuksen kanssa. Maakuntakaavan yleismääräysten keskeiset periaatteet – luonnon ja kulttuuriympäristön arvojen turvaaminen,

poronhoidon ja saamelaiskulttuurin edellytykset, kestävän matkailun kehittäminen sekä valtakunnallisesti merkittävien yhteyksien toimivuuden varmistaminen – on otettu systemaattisesti huomioon kaavaa laadittaessa.

Luonnon monimuotoisuutta, Natura 2000 -verkostoa ja suojelualueita koskevat yleismääräykset toteutuvat, koska osayleiskaavassa ei osoiteta näille alueille niiden suojeluarvoja heikentävää maankäyttöä, eikä kaava aiheuta luonnonsuojelulain tarkoittamaa merkittävää heikentymistä Natura-alueiden suojeluperusteille. Rakentaminen on ohjattu pääosin olemassa olevan rakenteen yhteyteen, mikä ehkäisee alueiden pirstoutumista ja turvaa ekologisten yhteyksien säilymisen maakuntakaavan edellyttämällä tavalla.

Poronhoitoa koskevien yleismääräysten osalta osayleiskaava turvaa poronhoidon harjoittamisen edellytykset osoittamalla laajat porotalouteen soveltuvat alueet sekä sovittamalla muun maankäytön näihin siten, ettei aiheudu poronhoitolaissa tarkoitettua huomattavaa haittaa. Kaava perustuu riittävään vaikutusten arviointiin ja viranomaisyhteistyöhön, eikä se heikennä saamelaisten kotiseutualueeseen liittyviä maankäytöllisiä lähtökohtia.

Liikenne- ja yhdyskuntarakenteen osalta kaava toteuttaa maakuntakaavan yleismääräyksiä tukeutumalla olemassa olevaan infrastruktuuriin, erityisesti valtatie 4:ään (E75), eikä estä sen kehittämistä. Samalla kaava edistää alueidenkäytön tehokkuutta ja kestävyyttä suuntaamalla uudet toiminnot saavutettaviin sijainteihin ilman hajautuvaa rakentamista.

Matkailun kehittämistä koskevien yleismääräysten näkökulmasta osayleiskaava konkretisoi maakuntakaavan tavoitteet paikallisella tasolla mahdollistamalla matkailun hallitun ja vaiheittaisen kehittämisen siten, että yhteensovittaminen muiden maankäyttömuotojen kanssa toteutuu. Kaava ei johda yleismääräysten vastaisiin vaikutuksiin eikä muodosta sellaista maankäyttöratkaisua, joka vaarantaisi maakuntakaavan tavoitteiden toteutumisen.

9 Toteutus

Osayleiskaavan toteuttaminen alkaa, kun kaava on saanut lainvoiman. Toteutus perustuu alueidenkäytön ohjaukseen ja etenee pääosin yksittäisten hankkeiden ja toimijoiden toteuttamina vaiheittain. Osayleiskaava on laadittu oikeusvaikutteisena siten, että se voi alueidenkäyttölain 44 §:n mukaisesti toimia suoraan rakentamisluvan myöntämisen perusteena niillä alueilla, joilla asemakaavoitusta ei katsota tarpeelliseksi. Rakentamisen edellytyksenä on, että hankkeet ovat osayleiskaavan, kaavamääräysten sekä kunnan rakennusjärjestyksen ja muun lainsäädännön mukaisia.

Käytännössä osayleiskaavan toteutusta ohjaa Sodankylän kunnan rakennusvalvontaviranomainen, joka käsittelee rakentamislupahakemukset ja valvoo määräysten noudattamista. Rakentaminen toteutuu pääosin yksittäisinä matkailu-, majoitus- ja palveluhankkeina sekä

niitä tukevinä yhdyskuntateknisinä ratkaisuinä. Toteutus tukeutuu olemassa olevaan tieverkkoon, tekniseen huoltoon ja rakennettuun ympäristöön, eikä kaava edellytä laajamittaista uuden kunnallistekniikan rakentamista ennen alueiden käyttöönottoa. Tämä mahdollistaa alueen kehittämisen vaiheittain kysynnän ja hankkeiden etenemisen mukaisesti.

Osayleiskaavan toteutuksessa korostuu yksityiskohtaisemman suunnittelun merkitys. Kaavamääräysten mukaisesti useilla alueilla edellytetään aluesuunnitelmien tai vastaavien tarkempien suunnitelmien laatimista ennen rakentamista. Näissä suunnitelmissa ratkaistaan muun muassa rakennusten sijoittuminen, mittakaava, liikennejärjestelyt, hulevesien hallinta, melun huomioon ottaminen sekä rakentamisen sopeutuminen maisemaan ja ympäristöön. Näin varmistetaan, että osayleiskaavan periaatteet toteutuvat myös käytännön rakentamisessa.